

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित,

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड - ४१३ २४९

NAAC Grade B [CGPA - 2.45]
ISO 9001:2015 CERTIFIED

आदर्श २०१९-२०२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित,
कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय
— शिरुर (का.), जि.बीड. —

Kalikadevi Arts, Commerce & Science College **Shirur (Ka.), Dist. Beed.**

GOALS & MISSION

- To mentor and inculcate social and moral values in students and empower them towards nation building activity.
- To cultivate feeling of social bonding and development among students, through different intervention and entrepreneurship programmes of college.
- To promote an environment of academic excellence through development of human potentials.
- To inspire and ignite young minds, creative thinking and innovative ideas, with proper livelihood earned by pure and honest means, that would help them to succeed in their career.
- To create a platform where students could feel free to point out their problems, general drawbacks and limitations

आदर्श

२०१९-२०२०

राष्ट्रीय मूल्यांकन एवं प्रत्यायन परिषद

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग का स्वायत्त संग्थान

NATIONAL ASSESSMENT AND ACCREDITATION COUNCIL

An Autonomous Institution of the University Grants Commission

Certificate of Accreditation

*The Executive Committee of the
National Assessment and Accreditation Council*

on the recommendation of the duly appointed

Peer Team is pleased to declare the

Kalikadevi Arts, Commerce and Science College

Tal. Shirur (Kasar), Dist. Beed,

affiliated to Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Maharashtra as

Accredited

with CGPA of 2.45 on seven point scale

at B grade

valid up to March 03, 2024

Date : March 04, 2019

S. S. S.
Director

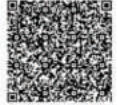
ASSURE QUALITY

MANAGEMENT CERTIFICATION SERVICES PVT. LTD.

Certificate of Registration

QUALITY MANAGEMENT SYSTEM

This is to certify that

ADARSH SHIKSHAN SANSTHA
KALIKADEVI ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE
Shirur (Kasar), Dist. Beed - 431122, Maharashtra
India

Has been assessed and found to be in accordance with the requirements of standard detailed below

ISO 9001:2015

For the following scope

**Providing Educational Services for the Students of Arts, Commerce
and Science in Graduation & Post Graduation**

Certificate Number: HI00C0/00AH:0518

Originally Registered: 04 May.2018 Latest Issue: 04 May.2018 Originally Expiry Date: 03 May.2021

Validity of this certificate is subject to annual surveillance audit to be done successfully on or before of
22 April.2019 & 22 April.2020 respectively. In case if surveillance audit is not allowed to be conducted;
this certificate shall be suspended/withdrawn.

Jasinder Chahal
For AQMCS PVT LTD

Validity of this certificate can be checked at www.jas-anz.org/register. The validity of certificate is subject to continuous compliance the requirement of concerned standard & relevant provision of AQMCS customer contract & scheme of registration A004(latest version) available at www.aqmcs.com. This certificate remains the property of AQMCS & shall be returned immediately at the request to AQMCS headquarters:
1172, Sector-11, Panchkula-134109, Tricity Chandigarh- India

संपादकीय....

सस्नेह नमस्कार...

महाविद्यालयाच्या शैक्षणिक वर्ष २०१९-२०२० चा “आदर्श” हा वार्षिक अंक नव्या रुपात कोरोनाच्या काळातही आपल्या हातात देतांना मनस्वी आनंद होत आहे. महाविद्यालयात वर्षभर सुरु असलेल्या शैक्षणिक व सह शैक्षणिक कार्यक्रमाचा आढावा सदरील अंकात घेण्यात आला. विद्यार्थ्यांच्या विविध कला गुणांना वाव देण्यासाठी महाविद्यालय सतत प्रयत्नशील असते हे या उपक्रमावरून दिसून येते. विद्यार्थ्यांच्या विविध कथा, कविता आणि लेख यावरून महाविद्यालयीन युवक सक्षम बनविण्याचे काम महाविद्यालय करीत आहे हे लक्षात येते. कारण त्यांनी विविध विषयांना स्पर्श करण्याचा प्रयत्न सदरील अंकात केला आहे. परंतू संपादनाच्या मर्यादेमुळे अनेक कथा, कवितांना ‘आदर्श’ अंकात स्थान देता आले नाही याची खंत वाटते.

याशिवाय महाविद्यालयात संपूर्ण वर्षभर झालेल्या शैक्षणिक, सांस्कृतिक, क्रीडा क्षेत्रातील नाविण्यपूर्ण उपक्रमांचा थोडक्यात आढावा छायाचित्रासहीत कार्यवृत्तांत विभागात घेण्यात आला आहे. प्राध्यापक

कार्यवृत्तांत विभागात राज्य, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय पातळीवर चर्चासत्र, कार्यशाळा आणि परिषदांमधील सक्रीय सहभागाबरोबर प्रकाशित झालेले विविध शोध निबंध, मिळालेले विविध पुरस्कार, तसेच वैयक्तिक उल्लेखनिय कार्याचा आढावा घेण्यात आला आहे.

संपादक या नात्याने ‘आदर्श’ अंक वेळेत पूर्ण करण्याची जबाबदारी माझी असली तरी या अंकाच्या संपादनामध्ये डॉ.अशोक घोळवे, प्रा.वाघमारे के.एच., प्रा.रमेश लाहोटी यांचेही महत्वपूर्ण सहकार्य लाभले. महाविद्यालयाचे प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे यांच्या मार्गदर्शनामुळे हा अंक पुर्णत्वास गेला. त्याबद्दल या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार. महाविद्यालयाचा फोटोग्राफर श्री. विठ्ठल तुपे, डिझायनर मंगलमुर्ती आर्टस् चे राजेंद्र टेपाळे यांच्या सहकार्यामुळे हा अंक लवकर प्रकाशित होण्यास मदत झाली. त्याबद्दल संपादक या नात्याने त्यांचेही आभार मानतो.

धन्यवाद !

डॉ.सुधीर येवले

(मुख्य संपादक)

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरुर (का.), जि.बीड.- ४१३ २४९

फोन : ०२४४४ - २५९५९०

NACC Grade B [CGPA - 2.45]
ISO 9001:2015 CERTIFIED

Website : www.kalikadevicollegeshirurkasar.org

E-Mail - kalikadevicollege@gmail.com

मा.आ.जयदत्तजी (अण्णा) क्षीरसागर

(सचिव तथा मा.कॅबिनेट मंत्री महाराष्ट्र राज्य)

प्र.प्राचार्य

डॉ.एस.के.तुपे

डॉ.सुधीर येवले

मुख्य संपादक

► संपादक मंडळ सदस्य

डॉ.अशोक घोळवे (मराठी)

प्रा.के.एच.वाघमारे (हिंदी)

प्रा.रमेश लाहोटी (इंग्रजी)

► विद्यार्थी संपादक मंडळ

सिध्दांत गायकवाड (मराठी, प्रथम वर्ष बी.ए.)

जायभाये धर्मराज (हिंदी, तृतीय वर्ष बी.ए.)

जगताप विनोद (इंग्रजी, तृतीय वर्ष बी.ए.)

आदर्श

२०१९-२०

► मुख्य संपादक :

डॉ.सुधीर येवले

► संपादक मंडळ सदस्य :

डॉ.अशोक घोळवे (मराठी)

प्रा.के.एच.वाघमारे (हिंदी)

प्रा.रमेश लाहोटी (इंग्रजी)

► मुखपृष्ठ डिझाईन, अक्षर जुळवणी :

राजेंद्र टेपाळे

न्यु.मंगलमूर्ती आर्टस्, बीड मो.९८२२७८०९०३

► प्रकाशक :

प्र.प्राचार्य डॉ.तुपे एस.के.

मो.९४२३३८९९४०

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय शिरूर (का.),

जि.बीड - ४१३ २४९

► प्रकाशन वर्ष :

२०१९-२०२

► या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी महाविद्यालय व संपादक सहमत असेलच असे नाही

आदर्श
२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

आमचे प्रेरणास्थान

आदरणीय

कै.सौ.केशरबाई (काकु) सोनाजीराव क्षीरसागर

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

आमचे श्रद्धास्थान

आदरणीय

कै.सोनाजीराव (नाना) क्षीरसागर

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

आमचे आधारस्तंभ

मा.आ.जयदत्तजी (अण्णा) क्षीरसागर

(सचिव तथा मा.कॅबिनेट मंत्री महाराष्ट्र राज्य)

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

आमचे कुशल मार्गदर्शक

मा.डॉ.भारतभूषणजी क्षीरसागर

(नगराध्यक्ष, नगर परिषद, बीड)

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

• आदरणीय •

स्व.गोविंदराव (मामा) नामदेवराव मचाले

(माजी अध्यक्ष, आदर्श शिक्षण संस्था, बीड)

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

संपादक मंडळ

प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे
(मार्गदर्शक)

डॉ.सुधीर येवले
(मुख्य संपादक)

डॉ.अशोक घोळवे
(सह संपादक, मराठी विभाग)

प्रा.वाघमारे के.एच.
(सह संपादक, हिंदी विभाग)

प्रा.रमेश लाहोटी
(सह संपादक, इंग्रजी विभाग)

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

• विद्यार्थी संपादक मंडळ •

सिध्दांत गायकवाड

(मराठी, तृतीय वर्ष बी.ए.)

धर्मराज जायभाये

(हिंदी, तृतीय वर्ष बी.ए.)

विनोद जगताप

(इंग्रजी, तृतीय वर्ष बी.ए.)

आदर्श

२०१९-२०

आदर्श शिक्षण संस्था बीड संचलित...

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

शिरूर (का.), जि.बीड.

प्रतिनिधे!

डॉ.सुधीर येवले यांना

मराठी समाजशास्त्र परिषदेचा
डॉ अनुराधा भोईटे उत्कृष्ट प्रकाशित लेख
पुरस्कार' या पुरस्काराने सन्मानित.

डॉ.नवनाथ पवळे यांना

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा
विद्यापीठ, नांदेडची मराठी विषयातील
पीएच.डी.पदवी प्राप्त

डॉ.संदीप संपाल यांना

डॉ.बा.आं.मराठवाडा विद्यापीठ,
औरंगाबादची रसायनशास्त्रातील
पीएच.डी.पदवी प्राप्त

डॉ.गणेश आडगावकर यांच्या

मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयातील
विद्यार्थ्यांस वाणिज्य विषयातील
पीएच.डी.पदवी प्राप्त

आदर्श

२०१९-२०

प्राचार्यांचे मनोगत...

मा.खा.स्व.सौ.केशरबाई (काकू) सोनाजीराव क्षीरसागर यांनी आदर्श शिक्षण संस्थेची स्थापना ही गरीब व ग्रामीण भागातील सर्वांना शिक्षणाची सोय व्हावी म्हणून केली. याच संस्थेचे कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय शिरूर येथे २००२ मध्ये या उद्देशाने सुरु करण्यात आले. काकु-नाना यांच्या आशिर्वादाने आणि मा.जयदत्तजी (आण्णा) क्षीरसागर यांच्या कुशल मार्गदर्शनाने महाविद्यालय आता नावारुपाला आले आहे.

ज्या उद्देशाने महाविद्यालय सुरु करण्यात आले तोच उद्देश डोळ्यासमोर ठेवून महाविद्यालयात सामाजिक, शैक्षणिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात काम करत आहे.

राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातर्फे स्वच्छता अभियान जनजागृती, जलसंधारण, वृक्षारोपण यासारखे विविध कार्यक्रम राबवले. तर गृहशास्त्र विभागाने महिलांचे सक्षमीकरण करण्याकरीता विविध व्यावसायिक प्रशिक्षण देवून विद्यार्थीनी बरोबरच परिसरातील महिलांनाही जिल्हा उद्योग केंद्राच्या साहाय्याने बेकरी प्रोडक्टचे प्रशिक्षण कार्यशाळा आयोजित केल्या. त्याच बरोबर परिसरातील लोणी व राक्षसभुवन सारख्या गावांमध्ये महिलांमध्ये आरोग्य विषयक जागृती निर्माण करण्यासाठी व्याख्यान आयोजित केली. समाजशास्त्र विभागाने मतदार जनजागृती बरोबरच 'सुरक्षा महिला व मुलींची' हा कार्यक्रम घेऊन मुलींना त्यांच्या सुरक्षिततेविषयी पोलीस स्टेशन शिरूरच्या अधिकाऱ्यांच्या सहाय्याने माहिती दिली.

सांस्कृतिक क्षेत्राचा विचार करता महाविद्यालयात ६ वे सिंदफना बालकुमार साहित्य संमेलन आयोजित करून शिरूर परिसरात सांस्कृतिक वातावरण निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला. तसेच डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ स्तरावर झालेल्या युवा महोत्सवात महाविद्यालयाने शोभायात्रेचे पारितोषिक मिळविले व विविध कला प्रकारात सहभागही नोंदवला. महाविद्यालयात कै.सौ.केशरबाई (काकू) क्षीरसागर आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करून महाराष्ट्रातील विद्यार्थ्यांना हक्काचे व्यासपीठ मिळवून दिले.

शैक्षणिक क्षेत्रातही शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० मध्ये महाविद्यालयातील समाजशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ.सुधीर येवले यांना राष्ट्रीय स्तरावरील 'डॉ.अनुराधा भोईटे उत्कृष्ट

प्रकाशित शोधनिबंध पुरस्कार' देऊन मराठी समाजशास्त्र परिषदेने गौरविले. प्रा.नवनाथ पवळे व प्रा.संदीप संपाळ यांना पीएच.डी. पदवी प्राप्त झाली तर डॉ.गणेश आडगावकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली एका विद्यार्थ्यास पीएच.डी. प्राप्त झाली. पी.जी. टीचर व संशोधक मार्गदर्शक म्हणूनही विद्यापीठाने अनेक प्राध्यापकांना मान्यता दिली. विविध राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रांमध्ये महाविद्यालयातील प्राध्यापकांनी शोधनिबंध सादर केले. तसेच नामांकित जर्नलमध्ये त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झाले. याबरोबरच विविध परिषदांमध्ये चर्चासत्रांचे प्रमुख म्हणूनही काम केले.

सामाजिक जाणीवेतून मा.जयदत्तजी (आण्णा) क्षीरसागर यांच्या वाढदिवसानिमित्त रक्तदान शिबीर आयोजित केले. तसेच कोविड-१९ च्या काळात महाविद्यालयातील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी सामाजिक भान ठेवून शिरूर परिसरातील गरजूंना स्वच्छता साहित्याबरोबरच अन्नधान्याचे वाटप करण्यात आले. राष्ट्रीय कर्तव्य म्हणून माझ्या सहकाऱ्यांनी जिल्ह्याच्या मातोरी आणि मानूर या चेकपोस्टवर कोविड-१९ च्या आपत्कालीन महत्वाच्या जबाबदाऱ्यांचे कर्तव्य बजावले याचा मला आनंद आहे.

या शैक्षणिक वर्षात थोरांच्या पुण्यतिथी व जयंत्या साजऱ्या करण्यात आल्या. विद्यार्थ्यांमधील शोधवृत्ती व कल्पकता वाढीकरीता महाविद्यालयात ज्ञान, विज्ञान व समाज प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले. २६ जानेवारी व १५ ऑगस्ट रोजी प्रत्येक विभागाच्या विविध विषयांवरील भिक्तीपत्रकांचे प्रकाशनही करण्यात आले. वेरुळ, देवगिरी किल्ला, बिबी का मकबरा, पैठण आदी ठिकाणी विविध विभागांचे शैक्षणिक सहलींचे आयोजन करण्यात आले. एकंदरीतच शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० चा विचार करता महाविद्यालयाने बहुअंगी कार्यक्रम घेऊन संस्थेच्या व महाविद्यालयाच्या उद्देशपूर्तीकडे वाटचाल सुरु ठेवली आहे. याकरीता आदर्श शिक्षण संस्थेचे प्रशासक डॉ.राजेश मचाले, मार्गदर्शक श्री.व्ही.एल.क्षीरसागर व श्री.एम.ए.राऊत यांचे वेळोवेळी मोलाचे मार्गदर्शन लाभले याकरीता या सर्व मान्यवरांबरोबरच माझ्या सहकाऱ्यांचेही आभार मानतो.

— डॉ.संजय तुपे
प्र.प्राचार्य

विभागीय कार्यवृत्तांत विभाग**मराठी विभाग**

शै.वर्ष २०१९-२० या वर्षात मराठी विभागाच्या वतीने १५ ऑगस्ट २०१९ रोजी 'काव्यतरंग' या भित्तीपत्रकाचे प्रकाशन प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने यांच्या हस्ते करण्यात आले. माजी खा.कै.सौ.केशरबाई क्षीरसागर यांच्या पुण्यतिथी निमित्त महाविद्यालयात विभागाच्या वतीने काव्यवाचन, निबंधलेखन स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले.

दि.०६/०१/२०२० रोजी महाविद्यालयात बाळशास्त्री जांभेकर यांची जयंती दर्पण दिन म्हणून साजरी करण्यात आली. यावेळी शिरूर तालुक्यातील सर्व पत्रकार बांधवांना आमंत्रित करण्यात आले होते.

मराठी विभागाची महाविद्यालयाच्या वतीने वेरुळ, औरंगाबाद, पैठण या शैक्षणिक स्थळांना भेट देवून शैक्षणिक सहल संपन्न झाली.

दि.२७/०२/२०२० रोजी महाविद्यालयात वि.वा.शिरवाडकर यांची जयंती मराठी राज्यभाषा दिन म्हणून साजरी करण्यात आली. तसेच महाविद्यालयात आयोजित ज्ञान विज्ञान व समाज दर्शन या शिबीरात मराठवाडा व पश्चिम महाराष्ट्र या देखाव्याचे आयोजन मराठी विभागातील विद्यार्थ्यांनी केले होते.

- डॉ.अशोक घोळवे
(प्रमुख, मराठी विभाग)

English Department

English department having three faculty members. Two are Ph.D. awarded one is going on. In academic year 2019-2020 department has organized various activities. Keeping in view the different curricular & extra curricular activities, the department has always motivating the students, arranging different type of classes i.e. MPSC, Vocabulary reading, remedial etc. Department has organized study tour every year for UG & PG students. In 2019-2020, we had organized study tour and visited to the famous holy places like Verul

at Aurangabad district, then we visited to Daulatabad fort which is very famous and popular. It is historical place. We also visited to renowned Devgiri college where the language lab is very active.

In academic year 2019-2020 student presented posters, wall papers on the occasion of 15th August independence day. English department has also participated in N.S.S. activities and also extends for adult education very activity. In 2019-2020 English department was activity participated in college exhibition, our students show their many activities. like various wall papers, posters and various books which are rare in the world.

Department's faculty members are always cooperative to the students also. They participate in various college programs. They presented various activity papers in various conferences, seminars, workshops and symposia. They also published the papers in various international and national journals which are UGC listed and peer reviewed. Faculty members are also actively working in college administration. For example IQAC, Examination, ISO committee, Admission Committee etc.

Faculty members also delivered lectures in various places on various topics. English department is trying to do the best for student and also society, keeping view of helping nature.

- Dr.Korde R.C.
H.O.D. English Dept.

राज्यशास्त्र विभाग

सामाजिकशास्त्रात राज्यशास्त्र या विषयास खुप महत्व आहे. महाराष्ट्र शासना मार्फत दरवर्षी घेतल्या जाणाऱ्या स्पर्धा परीक्षेला विचारला जाणारा अभ्यासक्रम असतो. त्यात बराच भाग राज्यशास्त्राचा असतो. त्यामुळे विद्यार्थ्यांची ओढ या विषयाकडे जास्त आहे. आजच्या काळात राजकारणा विषयी तरुण जागृत होत. आहे. त्यामुळे राजकारणात तरुणांचा सहभाग वाढत चालला आहे. त्यामुळे या विषयास आणखी महत्व प्राप्त झाले आहे. या विभागात विभाग प्रमुख बी.टी.पवार व सहाय्यक प्रा.शेळके बी.ए. आहेत. विभागांतर्गत विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेत विचारल्या जाणाऱ्या प्रश्नांचा सराव करुन घेतला जाते.

15 ऑगस्ट रोजी भारतीय राज्यघटनेतील मुलभूत हक्क या भितीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले. व 26 नोव्हेंबर 2019 रोजी संविधान दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.संजय तुपे हे होते तर प्रमुख पाहुणे व व्याख्याते म्हणून विभाग प्रमुख प्रा.पवार बी.टी. यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. 26 जानेवारी 2020 रोजी विभागांतर्गत कल्याणकारी राज्य या भितीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले. ज्ञान विज्ञान व समाज प्रदर्शनात विद्यार्थ्यांनी भितीपत्रकाचे प्रकाशन केले. त्या भितीपत्रकाचे नाव होते 'सर्वोच्च न्यायालय'. हे भितीपत्रक बनविण्यात विभागातील विद्यार्थी सरवदे सोनाली व आघाव सोमनाथ यांनी परिश्रम घेतले. विभागामार्फत 15 फेब्रुवारी 2020 रोजी सेवालाल महाराज जयंती साजरी करण्यात आली.

– प्रा.पवार बी.टी.

(राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख)

अर्थशास्त्र विभाग

महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासून सामाजिकशास्त्र अंतर्गत अर्थशास्त्र विभागाचा समावेश होतो सामाजिकशास्त्रात अर्थशास्त्र या विषयास महत्व प्राप्त झालेले आहे, कारण स्पर्धा परिक्षेमध्ये जो अभ्यासक्रम आहे त्यामध्ये प्रामुख्याने भारतीय अर्थव्यवस्था कृषी अर्थशास्त्र यातील बराच भाग समाविष्ट आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांची ओढ या विषयाकडे सातत्याने वाढत आहे.

या विभागात विभाग प्रमुख म्हणून डॉ.मुळे पी.एम.व सहाय्यक प्रा.म्हणून डॉ.उगले पी.बी. आहेत. विभागामार्फत विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केले जाते. तसेच स्पर्धा परीक्षेत विचारल्या जाणाऱ्या अभ्यासक्रमांचा सराव करुन घेतला जातो.

दिनांक 15 ऑगस्ट 2019 रोजी अर्थशास्त्र विभाग अंतर्गत 'अर्थबोध' या भितीपत्रकाचे प्रकाशन प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी महाविद्यालयातील प्राध्यापक व विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

26 जानेवारी 2020 रोजी प्रजासत्ताक दिनानिमित्त विभाग अंतर्गत 'अर्थान' या भितीपत्रकाचे प्रकाशन उपप्राचार्य डॉ.तुपे एस.के. यांच्या हस्ते करण्यात आले. ज्ञान, विज्ञान व समाज दर्शन या प्रदर्शनात विभागांच्या वतीने प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांनी अनेक चार्ट बनविले. त्यामध्ये प्रामुख्याने भारतातील दारिद्र्य व भारतातील कर रचना (जी.एस.टी.) अशा विषयावर चार्ट बनविले. यात प्रामुख्याने सोनाली सरवदे, गाडेकर गौरी, बडे, खेडकर यांनी सहभाग घेतला.

– डॉ.मुळे पी.एम.

(अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख)

लोकप्रशासन विभाग

* 26 नोव्हेंबर भारतीय संविधान दिन, महाविद्यालय व लोक प्रशासनशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने संपन्न झाला. या प्रसंगी प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, डॉ.सुधीर येवले व विभाग प्रमुख म्हणून डॉ.विठ्ठल जाधव विचार मंचावर उपस्थित होते. या प्रसंगी प्राचार्य म्हणाले की, गेल्या 20 वर्षा पासून भारतीय संविधानाद्वारे देश हा विकासाच्या उच्च शिखराकडे आगेकूच करत असलेला दिसतो. आपण सर्वांनी 'संविधान मुल्य' सर्व समाजापर्यंत पोहोचविण्याचा प्रयत्न केला तरच एकता व अखंडता कायम राहील. गेल्या ५ वर्षांपासून संविधान साक्षरता अभियान महाविद्यालयाच्या लोकप्रशासन विभागाकडून राबविण्यात येते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन आशिष केकान तर आभार प्रदर्शन श्रद्धा रणखांब हीने मानले. यावेळी मोठ्या संख्येने विद्यार्थी उपस्थित होते.

* दि.15 जानेवारी 2020 रोजी डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औ.बाद विद्यापीठाचा 'नामांतर दिन' साजरा करण्यात आला. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून मा.समीर पठाण (अध्यक्ष, ग्रामिण विकास स्वयंसेवी संस्था, शिरूर का., जि.बीड) हे उपस्थित होते तर अध्यक्ष म्हणून प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे उपस्थित होते.

* 15 ऑगस्ट 2019 रोजी विभागाचे भित्तीपत्रक 'प्रशासननामा' हे प्रकाशित करण्यात आले. यावेळी प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, विभाग प्रमुख डॉ.विठ्ठल जाधव व विद्यार्थी उपस्थित होते. हा अंक 'मानवी अधिकार व समता, स्वातंत्र्य, बंधुत्व व न्याय' या विचारावर आधारित होता.

* शेतकरी समस्या संपर्क अभियान दि.11-01-2020 रोजी राबविण्यात आले. या प्रसंगी प्रा.डॉ.विठ्ठल जाधव, प्रा.सय्यद अफरोज व प्रा.खंडूजी वाघमारे हे उपस्थित होते. या प्रसंगी 'शेतीस लागणारा खर्च व येणारे उत्पन्न' यावर चर्चा करण्यात आली.

— प्रा.डॉ.विठ्ठल जाधव

(विभाग प्रमुख, लोकप्रशासन)

समाजशास्त्र विभाग

समाजशास्त्र विभागाने प्रतिवर्षाप्रमाणे दिनांक 15 ऑगस्ट 2019 रोजी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने, डॉ.संजय तुपे यांच्या हस्ते 'समाजदर्शन' या भित्तीपत्रकाचे अनावरण करण्यात आले. या वर्षीच्या भित्ती पत्रकाचा विषय 'मतदान राष्ट्रीय कर्तव्य' हा होता. कु.बरडे, बारगजे ह्या विद्यार्थींनी या पत्रकाचे संपादन केले असून त्यांना समाजशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ.सुधीर येवले यांनी मार्गदर्शन केले.

तसेच समाजशास्त्र विभागाने 'पोलीस कवच : सुरक्षा महिला व मुलींची' या कार्यक्रमाचे आयोजन दिनांक 7 डिसेंबर 2019 रोजी महाविद्यालयात करण्यात आले. या कार्यक्रमाला प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून शिरूर पोलीस स्टेशनचे पो.निरीक्षक उपस्थित होते. तसेच जेष्ठ पत्रकार श्री.विजयकुमार गाडेकर, प्रा.डोंगरे सर उपस्थित होते. ह्या कार्यक्रमातून महिलांनी आपल्या सुरक्षिततेविषयी कोणती काळजी घ्यावी या विषयीचे सविस्तर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व सुत्रसंचलन डॉ.सुधीर येवले यांनी केले.

— प्रा.डॉ.सुधीर येवले

(विभाग प्रमुख, समाजशास्त्र)

भूगोल विभाग

भूगोल विभाग महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासून अस्तित्वात आहे. यामध्ये एकूण तीन सहाय्यक प्राध्यापक कार्यरत आहेत त्यापैकी डॉ. सावते संजय हे विभाग प्रमुख म्हणून तर प्राध्यापक येडे जी.एन.व प्राध्यापक गांगर्डे आर. एस. हे सहकारी कार्यरत आहेत. महाविद्यालयांमध्ये हा विभाग स्वतःचे वेगळे अस्तित्व असलेला विभाग आहे. भूगोल हा विषय करिअरच्या दृष्टिकोनातून महत्त्वपूर्ण विषय म्हणून ओळखला जातो. स्पर्धा परीक्षेच्या दृष्टिकोनातून भूगोल विषय अत्यंत महत्त्वाचा विषय आहे. केंद्रीय लोकसेवा आयोग असेल, राज्य लोकसेवा आयोग असेल अथवा इतर कुठल्याही स्पर्धा परीक्षा असतील त्या परीक्षेमध्ये भूगोलावरती कमाल प्रश्न विचारले जातात. या विषयांमध्ये थेअरी सोबत प्रात्यक्षिक ही शिकवले जाते म्हणून या विषयाला प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या देखील मोठ्या प्रमाणात असते.

विभागामार्फत विद्यार्थ्यांमध्ये सभाधीटपणा येण्यासाठी सेमिनारचे आयोजन केले जाते तसेच विभागांमध्ये विविध उपक्रम देखील राबवले जातात. विभागामार्फत विद्यार्थ्यांच्या विविध कलागुणांना वाव मिळावा म्हणून भौगोलिक प्रतिकृतीचे प्रदर्शन भरवले जाते. त्याच्या माध्यमातून या वर्षी विद्यार्थ्यांनी सौरमंडळ प्रतिकृती तयार केली होती. तसेच कारखान्याच्या माध्यमातून कशाप्रकारे प्रदूषण होते हे अतिशय सुरेख पद्धतीने दाखवण्याचा प्रयत्न केला. तसेच या वर्षी विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक सहल ही औरंगाबाद येथे नेण्यात आली. या सहलीमध्ये वेरूळ, दौलताबाद, विद्यापीठ, पैठण येथील जायकवाडी प्रकल्प अशा विविध ठिकाणी सहल नेण्यात आली.

– प्रा.डॉ.संजय सावते
(विभाग प्रमुख भूगोल)

HOME SCIENCE DEPARTMENT

WORLD YOUTH DAY **12TH AUGUST 2019-2020**

On behalf of world youth day on 12/08/2018 we organized a lecture of Dr. Sita Giri from Raimoha National Rural Health Mission Center for College students in which 34 students of department were present. Principal Dr. P.B. Deshmane, Adolescent Health care program officer Mrs. Shaili Bagate and faculty members of department were present on this occasion. Through this program we tried to aware students regarding their health and personal problems.

POSTER PRESENTATION ON **15TH AUGUST 2019-2020**

Presented a poster on, 'Dressing Pattern of Different States of India' on occasion of Independence day on 15/08/2018. For this presentation Principal Dr. P.B. Deshmane Madam, Vice Principal Dr. S.K. Tupe other staff members and five students of department were present.

World Nutrition Week Celebration **01/09 to 07/09/ 2019-2020**

On behalf of World Nutrition Week we organized different adolescent interaction programs with college and school students such as Recipe competition and Wallpaper Competition. During these interaction programs we discussed various issues like, Physical Changes during Adolescents, Nutritional Needs of Adolescent and

Reproductive Health and Nutrition. For this Interaction Program five or more students use to participate with us during the visits to nearby school, college or our college programs.

In Nutritional rich recipe competition near about 18 students have participated and prepared recipes from milk and milk products.

For wallpaper competition 25 students from junior and senior college had participated and prepared wallpapers on environment and nutritional awareness. These posters were judged and sorted for Ist, IInd and IIIrd price.

**Poster Preparation Competition
02/09/2019**

**Nutritional Rich Recipe Competition
02/09/2019**

**School Students Interaction on Behalf
of Nutrition Week 04/09/2019**

**Interaction with Adolescent Girls
Regarding Health and Nutrition on
05/09/2019**

**Explaining the importance of
Different Foods to Primary School
Children on 06/09/2019**

**Inauguration of one month Bakery
and Confectionary Workshop in
Collaboration with Zilha Udhyog
Kendra Beed on 02/12/2019**

In collaboration with Zilha Udhyog Kendra Beed we had organized one month certificate course of Bakery and Confectionary for our college students and

local women. For this course more than 50 women and students had registered their name and attended the course. In this one month different types of cakes and decoration, Biscuits, bakery products and nutritional recipes were taught theoretically and practically. We also demonstrated some handicraft material as a part of entrepreneurship development. For the opening and conclusion program Principal of our college Dr. S.K.Tupe sir, Coordinator of this training program Shri Mahanaur Sir, Chairman of Vocational development cell Asst. Prof. Sayyad A.A and other staff members and students of home science department were present.

**Trained about the preparation of
Calcium Rich Biscuits to the
participants on 05/12/2019**

**Trained about the preparation of
Cream Rolls to the participants on
10/12/2019**

**Demonstrated different handicraft
items prepared by students to
participants of trainers for Bakery and
Confectionary Workshop 01/01/2020**

**Concluding Program of one month
Bakery and Confectionary Workshop in
Collaboration with Zilha Udhyog
Kendra Beed on 01/01/2020**

**Conducted Sawitribai Phule Birth
Anniversary Program on 03/01/2020**

On behalf of Sawitribai Phule Anivarsary we conducted a Human Rights of Women Awareness Program in

collaboration with Internal Complaint Committee of our college. For this program Social worker Mrs. Meenakshi Deokate was invited as a chief guest. She guided our students regarding rights of women and how to implement it in our lives. For this, Principal Dr. S.K. Tupe, all staff members and 58 students were present.

Organized One Day Educational Tour of Students to Verul Caves on 11/01/2020

As a part of educational tour we had organized one day tour to Verul Caves of Aurangabad. For this tour 25 students of our department were present enthusiastically. Along with Verul Caves we also visited, Daulatabad Fort, Bibi ka Makbara and Eknath Maharaj Temple of Paithan. Our college staff members were also present in this tour.

Organized Village women Meeting for bringing Awareness regarding Women Health Problems on 20/01/2020

Regarding awareness of middle aged women health, we had organized a women meet at nearby village Loni. Residential students of this village had planned and organized this meeting. In this meeting we had a healthy interaction with students and women belonging to this village. We told them the importance of healthy diet, Symptoms of menopause, care during this period and medical needs. For this meeting more than 50 women 10 students and our department staff were present.

Organized Makarsankranti Program for Students and Local Women Stakeholders on 25/01/2020

As Makarsankranti is a festival of women gatherings, we took this opportunity for conducting female parents meeting of our students and invited them in our college. On this behalf as a part of nutrition awakening program we distributed Rajgeera laddoo. We also conducted short introduction program for the parents and motivated them for interaction. As a result parents interacted with us about social problems their child have to face during travelling to schools and college. They also discussed their health problems and we tried to guide them on the basis of nutrition. For this program, more than 60 women and students were present. Our students enjoyed this program and participated in traditional dresses.

College Cultural Program February 2019-2020

Each year our college conducts Annual Cultural Programs in the month of February. This year also we arranged this program and displayed our handicrafts made by students. The guest appreciated it so much. We also inaugurated some posters made by our students on various social topics. In this annual function our students had displayed a stall of various food items and sold it with profit to students, teachers and guests. In this function students of all three years along with alumni students participated enthusiastically.

Dr. Chetna Donglikar
(Head of Home Science Department.)

वाणिज्य विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१९ मध्ये विद्यार्थ्यांना केंद्रबिंदू समजून बदलत्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, औद्योगिक आणि शैक्षणिक परिस्थितीशी जुळवून घेत विविध उपक्रम वाणिज्य विभागाद्वारे राबविण्यात आले.

वाणिज्य विभागातील विद्यार्थ्यांमध्ये स्टेज करेज येण्याकरीता माहिती-तंत्रज्ञान इंटरनेट, ई-कॉमर्स या विषयावर चर्चा सत्राचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये कु.सोनी यमपुरे, करिश्मा जावळे, शिवाजी यादव, दिलीप सटले यांनी आपले विचार मांडले.

दि.१५ ऑगस्ट रोजी स्वातंत्र्य दिनानिमित्त वाणिज्य विभागाच्या वतीने वाणिज्य वार्ता व ऑनलाईन शॉपिंग या भिक्तीपत्रकाचे प्रकाशन प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने यांच्या हस्ते करण्यात आले. या भिक्तीपत्रकाचे संपादक कु.कविता आवंदकर, शिवानी दगडे, मनिषा सुरासे, राणी काकडे, प्रविण औसरमल, शिवाजी राजापुरे हे होते या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा. ज्ञानेश्वर येवले, डॉ.गणेश आडगावकर व प्रा. धम्मपाल घुंबरे यांनी केले.

दिनांक १३ सप्टेंबर २०१९ रोजी तृतीय वर्षाचे विद्यार्थी कुमारी ज्योती जाधव, सीमा नेटके, अंकुश सानप तसेच शेख यांनी 'टॅक्सेबल सॅलरी' या विषयावर चर्चासत्र घेतले. यासाठी वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा.ज्ञानेश्वर येवले यांनी मार्गदर्शन केले. दिनांक १६ डिसेंबर २०१९ रोजी बी.कॉम. तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना स्टेट बँक ऑफ इंडिया शिस्तर कासार येथील एटीएमचा सर्वे घेण्यात आला. यामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष एटीएम मशीन वर जाऊन एटीएम मशीन ची कार्यपद्धती या विषयी माहिती दिली आणि एटीएम वापरताना घ्यावयाची काळजी या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. दिनांक ०८ जानेवारी २०२० रोजी तृतीय वर्षाचे विद्यार्थी कुमारी सविता तोंडे. अमोल मोरे, अमर पवार यांनी इ-कामर्सच्या माध्यमातून खरेदी करताना कोणत्या वेबसाईट ची निवड करावी व ऑनलाईन खरेदी करताना कोणती काळजी घ्यावी या विषयावर सेमिनार घेतला. यासाठी डॉ.गणेश आडगावकर यांनी मार्गदर्शन केले. वाणिज्य विभागाच्यावतीने शैक्षणिक सहल दिनांक १० जानेवारी २०२० रोजी आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये

वेरूळ येथील लेणी, औरंगाबाद येथील बीबी का मकबरा आणि पैठण येथील नाथ सागर याठिकाणी भेट देण्यात आली.

वाणिज्य विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी एक संशोधन म्हणून रोडचे पथदिवे रात्री व दिवसा नियमित चालू असल्यामुळे विजेचा अपव्यय होतो हे टाळण्यासाठी महाविद्यालयातील ज्ञान विज्ञान प्रदर्शनामध्ये दिनांक २८ जानेवारी २०२० रोजी भाग घेऊन फक्त अंधार रात्री पडल्यानंतर स्वयंचलित पथदिवे चे मॉडेल तयार करण्यात आले. या मॉडेलचे परीक्षण प्राचार्य डॉ.दीपाताई क्षीरसागर यांनी केले. सभापती शिस्तर येथील सौ. उषाताई सरवदे, नगराध्यक्ष श्री. दत्ता पाटील गाडेकर व विद्यार्थ्यांचे आणि वाणिज्य विभागाची प्रशंसा केली.

ज्ञान विज्ञान प्रदर्शनामध्ये वाणिज्य विभागात महाविद्यालयातून सर्व विभाग व शाखा मधून प्रथम क्रमांक मिळाला. सलग चार वर्षांपासून ज्ञान विज्ञान प्रदर्शनामध्ये वाणिज्य विभागास प्रथम क्रमांक मिळत आहे याचे श्रेय महाविद्यालयातील वाणिज्य विभागातील विद्यार्थ्यांना जाते. व त्यांच्या मार्गदर्शकाला जाते. दिनांक ४ फेब्रुवारी २०२० रोजी बी.कॉम. तृतीय वर्षाचे विद्यार्थी कुमारी राणी काकडे, श्रुती दराडे, महेश चव्हाण, अनिकेत औसरमल यांनी इन्कम टॅक्स रिटर्न या विषयावर चर्चासत्र घेतले. यासाठी डॉ. धम्मपाल घुंबरे यांनी मार्गदर्शन केले.

विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धा परीक्षा विषयी आवड निर्माण व्हावी यासाठी दिनांक १७ फेब्रुवारी २०२० रोजी राष्ट्रीय बँकांमध्ये घेतल्या जाणाऱ्या निवड चाचणीच्या धर्तीवर आयबीपीएस सामान्य ज्ञान परीक्षेचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये महाविद्यालयातील तीन शाखेच्या विद्यार्थ्यांनी मोठ्या संख्येने सहभाग नोंदवला.

याचबरोबर दिनांक २५ फेब्रुवारी २०२० रोजी वाणिज्य शाखेतील तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना वाणिज्य विभागातर्फे निरोप समारंभाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्र.प्राचार्य डॉ.तुपे एस. के. हे होते तर प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. संजय गायकवाड हे होते या कार्यक्रमास वाणिज्य विभागातील विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

— प्रा. ज्ञानेश्वर येवले

(वाणिज्य विभाग प्रमुख)

Department of Botany

Under the guidance of faculty Department had arranged seminar on Plant Physiology, Anatomy. Genetics and Taxonomy. Students participated in science exhibition, NSS Camp, and published Syllabus related posters and State Level Elocution Competition on 17 Dec. 2019 in KDS Sr. College. Shirur Ka. Plants play important role in human life, students had participated in tree Plantation programme in college campus as well as in Botanical Garden. Department had arranged field visit to Bajra (Barli) & Cotton crop field work for observation & collection viral disease at local area around College Campus. We arranged study tour for collection of Herbarium. Algae. Fungi. Bryophytes, Pteridophytes, at Hanuman Gad, 7 Dara Forest & Dhopatwadi Dam Tal. Patoda. Departmental Library is also available during working hours, Dept. of Botany conducted remedial teaching as well as all the regular activities time to time in the academic year 2019-20.

Dr. Gholap P. N.
(H.O.D. Botany)

Department of Physics

Dept. has arranged seminars, guest lecturers, group discussion educational tour and no of programmes. Our students participated in various programs like cultural programme, various science exhibition, debate, NSS etc. Our student Ashish A. Kekani had developed one instrument named "After Accident Alert System" under the guidance of Dr. Sanjay K. Tupe. We had conducted two tests first in first half of the year & second in second half of the year. Dept had also completed the regular activities like completion of syllabus & practicals. Dept of physics has a departmental library which includes the syllabus books as well as the books which are useful for the preparation for the various competitive exams.

Dr. Sanjay Tupe
(H.O.D. Physics)

Department of Chemistry

The chemistry department of the college motivates all the students by participating in regular activities. All the professors in the department are always working to enhance the quality of the students. On behalf of the Department, on the occasion of independence Day and Republic Day, poster was published on different themes in academic year 2019-20. Faculties of the Department inspire students to participate in various college university level and state level science exhibitions. The department had organized group discussion, seminars and study tours for the students in the academic year 2019-20. The professors of the department Dr. S.N.Sampal has awarded Ph.D. by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad in February-2020. Faculty published and read research papers at national and international level. Faculty of the department delivered the invited talk in university level workshop on the theme of NET/SET preparation for the M.SC. studnets at Shri Anand College, Pathardi Dist-Ahmednagar.

- Dr. S.B. Lomte
(H.O.D. Chemistry)

Department of Mathematics

Department of Mathematics has run all the regular activities time to time in the Academic Year 2019-2020. Students of department participated in various activities conducted through the year. Department of Mathematics has published posters and wall papers, department of Mathematics has celebrated Independence Day and Republic Day with the help of students under the guidance of department faculty members. Student are told about some of the world famous Mathematics "Bhaskaracharya", his Notable works : Siddhanta Shiromani, Karana-Kanthuala.

We celebrated 22 December as the 'National Mathematics Day' as the birth of the Indian Mathematician Srinivasa Ramanujan. Students Names - who has participated in poster and wall paper at the Department of Mathematics.

- 1] Kekan Ashish
- 2] Sawase Vidya
- 3] Choure Aaba
- 4] Ghadge Amol
- 5] Shaikh Azar
- 6] Pathan Simran

"Tour"

Department of Mathematics visited at Ajintha Leni, Doulatabad Fort, Bibi ka Maqbara, Nathsagar Dam-Paithan, Temple of Nath and Saint Dnyaneshwar Garden (Paithan)

According to plan, Department of Mathematics has visited all places mentioned above. Tour was arranged on 10/01/2020.

- Ramesh Ghadge
Assistant Professor
H.O.D.
Dept. of Mathematics

महाविद्यालयातर्फे प्राचार्य डॉ. दीपाताई क्षीरसागर (सौ. के. एस. के. कॉलेज) यांचा सत्कार करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. संजय तुपे, प्रा. चेतना डोंगळीकर, प्रसंगी उपस्थित नगराध्यक्ष दत्ता पाटील गाडेकर

प्रो. सर्जेराव निमसे
(कुलगुरु स्वा. रा. ति. म. विद्यापीठ) सोबत
प्राचार्य डॉ. संजय तुपे आणि डॉ. ए. के. डोंगरे

मराठी समाजशास्त्र परिषदेच्या ३० व्या राष्ट्रीय अधिवेशनात समाजशास्त्र परिषदेचा नामांकित ' डॉ अनुराधा भोईटे उत्कृष्ट प्रकाशित लेख पुरस्कार' या पुरस्काराने डॉ. सुधीर येवले यांना डॉ कमलताई रा. गवई, सौ किर्तीताई रा. गवई, डॉ सरोज आगलावे (अध्यक्ष) डॉ राहुल भगत (कोषाध्यक्ष) , डॉ पवार (सचिव, मराठी समाजशास्त्र परिषद) या मान्यवरांच्या हस्ते तक्षशिला महाविद्यालय अमरावती येथे दिनांक २४ जानेवारी २०२० रोजी सन्मानित .

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ युवा महोत्सव २०१९-२०२० मध्ये शोभा यात्राचे पारितोषिक मा.कुलगुरु डॉ.प्रमोद येवले, अभिनेते पुष्कर श्रोत्री यांच्या हस्ते स्विकारतांना महाविद्यालयाच्या सांस्कृतिक विभागाचे प्रमुख डॉ.विठ्ठल जाधव, डॉ.धम्मपाल घुंबरे आदि.

कै.सौ.केशरबाई (काकु) क्षीरसागर आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वकृत्व स्पर्धेतील बक्षीसपात्र स्पर्धकांसोबत परिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, स्पर्धा समन्वयक डॉ.सुधीर येवले व आदी मान्यवर

कै.सौ.केशरबाई (काकु) क्षीरसागर आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वकृत्व स्पर्धेतील सहभागी स्पर्धक व उपस्थित विद्यार्थी आणि शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचारी

डॉ. सुधीर येवले लिखित समाजशास्त्राचा परिचय आणि सामाजिक संस्था आणि परिवर्तन या पुस्तकाचे प्रकाशन करतांना मान्यवर.

कै.सौ.केशरबाई (काकु) क्षीरसागर
आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वकृत्व
स्पर्धेचे उद्घाटन करताना कनिष्ठ
महाविद्यालयाचे प्राचार्य श्री. वसंत काटे जेष्ठ
साहित्यिक बडे, डॉ.लक्ष्मीकांत बाहेगव्हाणकर,
कवी अनंत कराड, श्री.गोकुळ पवार व
महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.संजय तुपे

कै.सौ.केशरबाई (काकु) क्षीरसागर
आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वकृत्व स्पर्धेत
प्रथम पारितोषिक विजेता यशवंत महाविद्यालय,
नांदेडचा विद्यार्थी तेलंग प्रथमेश मान्यवरांच्या
हस्ते पारितोषिक स्विकारतांना

महाविद्यालय आयोजित 6 वे सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनप्रसंगी ग्रंथदिंडीत सहभागी संमेलनाध्यक्ष प्राचार्य डॉ.दीपाताई क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.संजय तुपे व आदी मान्यवर

६ व्या सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनात सहभागी विविध शाळेतील विद्यार्थी

महाविद्यालयात आयोजित ६ व्या सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनात अध्यक्षीय भाषण करताना संमेलनाध्यक्षा प्राचार्य डॉ.दीपाताई क्षीरसागर, व्यासपीठावर उपस्थित सभापती सौ.उषाताई सरवदे, जिल्हा पोलीस अधिक्षक श्री.हर्ष पोदार, ह.भ.प.विवेकानंद शास्त्री, नगराध्यक्ष श्री.दत्ता पाटील गाडेकर आदी मान्यवर

महाविद्यालयात आयोजित 6 वे सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनात विचार व्यक्त करतांना सिध्देश्वर संस्थानचे मठाधिपती ह.भ.प.विवेकानंद शास्त्री, व्यासपीठावर सभापती उषा सरवदे, डॉ.दीपाताई क्षीरसागर, नगराध्यक्ष श्री.दत्ता पाटील गाडेकर, जेष्ठ पत्रकार श्री.नामदेवराव क्षीरसागर व मराठी पत्रकार संघाचे विश्वस्त श्री.एस.एम.देशमुख व आदि मान्यवर

महाविद्यालयात आयोजित ६ व्या सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनप्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना प्राचार्य संजय तुपे व व्यासपीठावर आदी मान्यवर

महाविद्यालयात आयोजित ६ व्या सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनात मान्यवरांच्या हस्ते महाविद्यालयातील महिला कबड्डी संघाचा सत्कार.

सहशैक्षणिक विभाग कार्यवृत्तांत

वाङ्मय मंडळ

शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० मध्ये महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉक्टर एस के तुपे यांच्या मार्गदर्शनाखाली वाङ्मय मंडळाची बैठक घेऊन कार्यक्रमाचा आराखडा तयार करण्यात आला. यात विशेष सहभाग समन्वयक प्रा.रमेश लाहोटी, डॉ. नवनाथ पवळे, डॉ. राज कोरडे, डॉ. अशोक घोळवे, डॉ. रमेश लांडगे प्रा. बंडू वाघमारे यांनी सहभाग नोंदवला तसेच विविध कार्यक्रमावर सविस्तर चर्चा करण्यात आली. २४ सप्टेंबर २०१९ रोजी प्राचार्य डॉ. एस. के. तुपे यांच्या अध्यक्षतेखाली वाङ्मय मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. या प्रसंगी विद्यार्थ्यांची कार्यकारिणी जाहीर करण्यात आली. वाङ्मय मंडळाच्यावतीने शैक्षणिक व सांस्कृतिक स्तरावर विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. आदर्श शिक्षण संस्थेच्या संस्थापिका मा. खा.कै. केशरबाई (काकू) क्षीरसागर यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ महाविद्यालयात पदवी स्तरावर निबंध स्पर्धा, काव्यवाचन स्पर्धा, शुद्ध हस्ताक्षर, वक्तृत्व स्पर्धा, सामान्य ज्ञान प्रतियोगिताचे आयोजन करण्यात आले होते. दिनांक ०६ जानेवारी २०२० रोजी महाविद्यालयात मराठी विभागाच्या वतीने बाळशास्त्री जांभेकर यांची जयंती दर्पण दिन म्हणून साजरी करण्यात आली. याप्रसंगी अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉक्टर एस. के. तुपे हे होते, तर प्रमुख उपस्थिती मराठी विभाग प्रमुख डॉ. अशोक घोळवे, डॉ. नवनाथ पवळे उपस्थित होते.

जानेवारी २०२० मध्ये वाङ्मय मंडळाच्या वतीने शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते. या सहलीमध्ये वेरूळ येथील प्रसिद्ध लेणी, औरंगाबाद येथील दौलताबाद किल्ला, बीबी का मकबरा, पैठण येथील संत एकनाथ महाराज समाधी स्थळ व संत ज्ञानेश्वर उद्यान या स्थळांना अभ्यासपूर्ण भेटी देऊन संपन्न झाली. या सहलीमध्ये सर्व वाङ्मय मंडळाच्या सदस्यांनी सहभाग नोंदवला.

— प्रा. रमेश लाहोटी

(वाङ्मय मंडळ विभाग समन्वयक)

सांस्कृतिक विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० मध्ये महाविद्यालयातील सांस्कृतिक विभागाच्या मार्फत विद्यार्थ्यांकडे असलेले सांस्कृतिक कलागुण लक्षात घेऊन गायन, नृत्य, लोककला, शिल्पकला, चित्रकला, फोटोग्राफी, काव्यवाचन, प्रश्नमंजुषा व विद्यार्थ्यांची आकलन करण्यासाठी महाविद्यालयाच्या संस्कृतीक हॉलमध्ये विद्यार्थ्यांचा सराव करून घेतला. यासंदर्भात याचे मार्गदर्शन प्रा.डॉ. धम्मपाल घुमरे, डॉ. चेतना डोंगळीकर, डॉ. विठ्ठल जाधव, डॉ. संजय सावते, डॉ. नवनाथ पवळे आदींनी केले.

नोव्हेंबर २०१९ मध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद येथे झालेल्या केंद्रीय युवक महोत्सव २०१९-२० मध्ये शोभायात्रेत तृतीय पारितोषिक मिळाले. शोभायात्रेत प्रदर्शन करताना १४ फेब्रुवारी २०१९ रोजी पुलवामा (जम्मू-काश्मीर) येथे झालेल्या दहशतवादी हल्ल्याचे बलिदान, जवानांचे आक्रोश, आक्रोश जनसामान्यांचा, या विषयाचा विदारक देखावा सादर केला. या देखाव्याची संकल्पना महाविद्यालयातील सांस्कृतिक विभाग प्रमुख प्रा.डॉ. धम्मपाल घुमरे यांची होती तर डॉ. चेतना डोंगळीकर, डॉ. विठ्ठल जाधव, डॉ. संजय सावते, डॉ. नवनाथ पवळे आदींनी सहकार्य केले. यामध्ये आशिष केकान, विनायक बारगजे, आकाश वाघमारे, गौरी गायके, पायल कानडे, अनिल धांडे, अमोल मोरे इत्यादी विद्यार्थी सहभागी होते.

२५ फेब्रुवारी २०२० रोजी सांस्कृतिक विभाग आयोजित शिव जयंती व बक्षीस वितरण आणि शेवटच्या वर्षाच्या विद्यार्थ्यांच्या निरोप समारंभाचे आयोजन केले. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे व वक्ते डॉ. संजय गायकवाड व कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ. संजय तुपे होते.

— प्रा.डॉ. धम्मपाल घुमरे
(सांस्कृतिक विभाग प्रमुख)

ग्रंथालय विभाग

महाविद्यालयातील ग्रंथालयात विविध विभागातील ग्रंथांचा समूह केलेला आहे. या क्रमिक पुस्तके, संदर्भग्रंथ, ज्ञानकोश, विश्वकोश, कथा, कादंबरी, नाटक, चरित्र ग्रंथ, समीक्षाग्रंथ आणि स्पर्धा परीक्षेसाठी उपयुक्त (एमपीएससी, युपीएससी) पुस्तके तसेच रोजगार वार्तापत्र उपलब्ध असून विद्यार्थी याचे पुरेपूर फायदा घेतात. शैक्षणिक वर्ष 2019-20 मध्ये ग्रंथालयात नवीन पुस्तकांची खरेदी केली असून मराठी, हिंदी, इंग्रजी भाषेतील ग्रंथ, मासिक, पत्रिका विद्यार्थी व प्राध्यापकांसाठी उपलब्ध आहेत.

ग्रंथालयामार्फत पुरविल्या जाणाऱ्या सुविधा.

- 1) Syllabus
- 2) Dr.B.A.M.U. Aurangabad
EBSCO - e Book Collection - 137839
EBSCO - e - Journals - 64355
- 3) Inlibnet - N - List - e - Book 31, 35000
e- Journal - 6000 +
- 4) O.P.O.C.
- 4) महाविद्यालयाशी निगडित स्थानिक वृत्तपत्रात वेळोवेळी प्रसिद्ध होणाऱ्या बातम्यांचे संकलन केले जाते.

– प्रा. जोगदंड एच.बी.
(ग्रंथालय विभाग प्रमुख)

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

शिक्षणासाठी वंचित असलेल्या सर्वांसाठी शिक्षणाची समान संधी उपलब्ध व्हावी यासाठी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे अभ्यास केंद्र कालिकादेवी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय शिरूर कासार येथे शैक्षणिक वर्ष 2009-10 पासून प्रारंभ करण्यात आलेले आहे. मुक्त विद्यापीठ ही संकल्पना नवीन असून जगभरात सर्वत्र स्वीकार झालेला आहे. घरची गरिबी व अन्य कारणांमुळे शिक्षण अर्धवट सोडावे लागते. ग्रामीण भागात सुविधांचा अभाव असल्यामुळे तसेच नोकरी व्यवसायांमुळे पुढील शिक्षण घेण्याची इच्छा असूनही त्यांना शिक्षणापासून वंचित राहावे लागते त्यांना उच्च शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देण्याच्या ध्येयाने मुक्त विद्यापीठाची अभ्यासकेंद्र स्थापन झालेली आहेत.

महाविद्यालयातील अभ्यास केंद्रास कला शाखेसोबतच पुर्वतयारी अभ्यासक्रमासाठी सुद्धा मान्यता मिळालेली आहे. ज्यामुळे दहावी नापास झालेल्या किंबहुना शिक्षणापासून वंचित राहिलेल्या परंतु एकोणीस वर्ष पुर्ण झालेल्या व्यक्तींना याद्वारे शिक्षणाची दारे खुली झालेली आहेत. अर्थातच मागेल त्याला शिक्षण, काम व व्यवसाय करत शिक्षण, गरजेनुसार शिक्षण ही मुक्त विद्यापीठाची प्रणाली आहे.

ज्ञानगंगा घोरोघरी हे विद्यापीठाचे ब्रिद वाक्य आहे. समाजातील शेवटच्या स्तरापर्यंत शिक्षणाची ज्ञानगंगा पोहोचवून सर्वांचा विकास साधावा. तसेच शहरी, ग्रामीण व मागास भागातील कष्टकरी, गृहीणी, अन्य प्रौढांसाठी त्यांच्या गरजा लक्षात घेवून त्यांना शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देणे ही सुद्धा मुक्त विद्यापीठाची प्रमुख वैशिष्ट्ये आहेत.

शै.वर्ष 2019-2020 मध्ये आपल्या अभ्यासकेंद्रात प्रथम वर्षाकरीता 351 विद्यार्थी, द्वितीय वर्षाकरीता 276 विद्यार्थी तर तृतीय वर्षाकरीता 184 विद्यार्थी असे एकूण 811 विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला होता. या अभ्यासकेंद्राचे केंद्र प्रमुख डॉ.एस.के.तुपे हे आहेत. तर केंद्र संयोजक डॉ.पवळे नवनाथ हे आहेत. व सहाय्यक म्हणून प्रा.विठ्ठल गुंडे, सेवक श्री.बाळू पवार हे काम पाहतात.

डॉ.पवळे नवनाथ ज्ञानोबा
– केंद्र संयोजक

“राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग विशेष शिबीर

कालिका देवी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाचे विशेष शिबीर मौजे राक्षसभुवन या गावामध्ये पार पडले. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद व मानव संसाधन विकास मंत्रालय नवी दिल्ली यांच्या निर्देशानुसार मौजे राक्षसभुवन येथे दिनांक 19/12/2020 ते 26/12/2020 या कालावधीत हे शिबीर मोठ्या उत्साहात पार पडले. या शिबीराचे उद्घाटन दि.20/12/2019 रोजी श्रीराम बेंडे तहसीलदार तथा कार्यकारी दंडाधिकारी शिरूर यांच्या हस्ते झाले तर प्रमुख अतिथी श्री.ह.भ.प.स्वामी विवेकानंद शास्त्री (मठाधिपती, सिध्देश्वर संस्थान शिरूर कासार) श्री.वसंत सप्रे (पी.आय.पनवेल) हे प्रमुख अतिथी होते तर अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ.एस.के.तुपे होते. “पाणी अडवा पाणी जिरवा” राक्षस भुवन या गावाचा जलस्रोत हा या गावाच्या परिसरातून वाहणाऱ्या दोन नद्या या नदीतून लाखो लिटर पाणी वायाला जात होते ते पाणी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी आणि ग्रामस्थांच्या मदतीने वनराई बंधान्याच्या माध्यमातून आडवले त्यामुळे कडक उन्हाळ्यातही राक्षस भुवन या गावचा पाणी प्रश्न मिटला आणि शेतीलाही पाणी मिळाले. या गावात एकूण चार वनराई बंधान्यांची निर्मिती केली त्यामुळे शेतीला भरपूर पाणी उपलब्ध झाले.

※ ग्रामस्वच्छता

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवक विद्यार्थी-विद्यार्थीनींनी हातात झाडू, टोपले, खोरे, विळा घेऊन परिसरात वाढलेले गाजर गवत झाडेझुडपे तोडून तो परिसर स्वच्छ केला.

※ पाणंदमुक्ती

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी सोप्या संडास चे मॉडेल तयार केले आणि ते ग्रामस्थांना हस्तांतरीत केले.

※ वृक्षारोपण

या परिसरात राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी मोठ्या प्रमाणात वृक्ष लावण्यासाठी खड्डे खोदले तसेच जे वृक्ष होते त्यांना आळे करून त्यांची व्यवस्थित निगा राखली.

गुरुवार दि.19/12/2020 प्रयान, परिसर स्वच्छता व ग्रामस्थांशी संवाद. शुक्रवार दि.20/12/2019 उद्घाटन समारंभ, शनिवार दि.21/12/2019 प्रिती बडे, प्रियंका जवरे यांनी बदलती जीवनशैली आणि आहार या विषयावर व्याख्यान दिले या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ.सय्यद आफ्रोज मॅडम या होत्या. रविवार दि.22/12/2019 रोजी कवी संमेलन पार पडले. यामध्ये कवी सतीश मुरकुटे, विठ्ठल जाधव, अनंत कराड, लक्ष्मण खेडकर, प्रा.नवनाथ पवळे, आप्पा तांबे आणि खेडकर, माही शेख, राज कातखडे आणि विठ्ठल जाधव यांनी आपल्या कविता सादर केल्या. अध्यक्ष लोकमतचे तालुका प्रतिनिधी श्री विजयकुमार गाडेकर हे होते. सोमवार दि.23/12/2029 डॉ.सुनिता भोसले, डॉ.मनोहर शिरसाठ बलभीम महाविद्यालय बीड तर डॉ.सी.व्ही.डोंगळीकर यांनी व्यक्तिमत्व विकास व तारुण्यातील आरोग्य या विषयावर व्याख्यान दिले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ.शामा लोमटे या होत्या. मंगळवार दि.24/12/2029 राजेश बोडके, प्रा.राम कृष्ण बोडके, प्रा.खंडू वाघमारे, श्री.अर्जुन चव्हाण, डी.पी.तिडके (कृषी पर्यवेक्षक) यांनी जलसंधारण व मृदा संधारण या विषयावर व्याख्याने दिले अध्यक्ष प्रा.उद्धव चौधर हे होते.

※ महिला सक्षमिकरण

बुधवार दि.25/12/2029 रोजी राम कृष्ण प्रधान

(जय भवानी महाविद्यालय पाटोदा), तबस्सुम इनामदार (महिला महाविद्यालय गेवराई), डॉ.वैशाली आहेर (सरस्वती महाविद्यालय केज) यांनी महिला सक्षमीकरण या विषयावर आपले व्याख्यान दिले. अध्यक्ष सुधाकर खोले, आर्वी हायस्कूल आर्वीचे मुख्याध्यापक होते.

या शिबीराचा समारोप दि.26/12/2019 दुपारी १ वा. प्राचार्य दत्तात्रय आघाव, ह.भ.प.भानुदास महाराज शास्त्री यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडला. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ.एस.के.तुपे हे होते.

– प्रा.डॉ.अशोक घोळवे.

(कार्यक्रमाधिकारी रा.से.यो.)

स्पर्धा परीक्षा केंद्र

महाविद्यालयातील स्पर्धा परीक्षा केंद्रामार्फत महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धांची माहिती व्हावी म्हणून अभ्यासक्रम व त्या अनुषंगाने मार्गदर्शनपर व्याख्याने आयोजित केली जातात. बँकिंग, पोलीस, विविध क्लार्क, पीएसआय, एसटीआय, राज्यसेवा, केंद्रीय लोकसेवा इत्यादी स्पर्धांच्या समान अभ्यासक्रमाचे व्याख्याने महाविद्यालयातील प्राध्यापक वर्ग घेतात. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांची माहिती होत असते. शैक्षणिक वर्ष 2019-20 मध्ये अभ्यासक्रमावर आधारित 92 व्याख्याने महाविद्यालयातील प्राध्याकांनी घेतले. सोमवार ते शनिवार नियमित दुपारी 1.00 ते 2.00 या वेळेत ही व्याख्याने घेतली जातात. तसेच दुपारी 2.00 नंतर विद्यार्थ्यांना वाचन कक्षाची सुविधा उपलब्ध करून दिली आहे. या वाचन कक्षात स्पर्धा परीक्षांची विविध पुस्तके उपलब्ध करून दिली जातात.

– डॉ. सुधीर येवले

समन्वयक, स्पर्धा परीक्षा केंद्र

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग

(वार्षिक अहवाल)

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ आणि मानव संसाधन विकास मंत्रालय, भारत सरकार यांच्या निर्देशानुसार राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे काम महाविद्यालयातून सुरु आहे. दि.21 जून 2019 रोजी महाविद्यालयात जागतिक योगा दिनाचे औचित्य साधून महाविद्यालयात योग दिन साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी प्रा.डॉ.संदीप संपाळ व एस.बी.सानप यांनी योगाचे धडे दिले. या कार्यक्रमाला महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक शिक्षकेतर कर्मचारी, स्वयंसेवक आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. दि.1 ऑगस्ट 2019 महाविद्यालयात लोकमान्य टिळक आणि अण्णाभाऊ साठे यांची पुण्यतिथी आणि जयंती साजरी करण्यात आली. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य देशमाने या उपस्थित होत्या. या कार्यक्रमाचे प्रमुख वक्ते प्रा.रमेश लाहोटी यांनी मार्गदर्शन केले. यावेळी महाविद्यालयात स्वयंसेवक विद्यार्थी-विद्यार्थिनी खुप मोठ्या प्रमाणात उपस्थित होते. दि.१५ ऑगस्ट 2019 रोजी महाविद्यालयात स्वातंत्र्य दिन साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.देशमाने यांनी झेंडा वंदन केले. या प्रसंगी विद्यार्थी, स्वयंसेवक, ग्रामस्थ, पदाधिकारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. दि.24/08/2019 रोजी महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना दिन मोठ्या उत्साहात साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून विद्यार्थ्यांनी परिसर स्वच्छता केली. दि.17 सप्टेंबर 2019 रोजी मराठवाडा मुक्ती संग्राम दिन मोठ्या उत्साहात साजरा करण्यात आला. वेळोवेळी विद्यापीठांनी निर्देशीत केलेले सप्ताह पंधरवाडा महाविद्यालयात राबविण्यात आला.

– प्रा.डॉ.अशोक घोळवे.

(कार्यक्रमाधिकारी, रा.से.यो.)

निशुल्क तांत्रिक उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम

सामाजिक शास्त्रात गृहशास्त्र या विषयास अनन्य साधारण महत्व आहे. स्पर्धा परिक्षेला विचारला जाणारा अभ्यासक्रमाचा बराच भाग गृहशास्त्र विषयाच्या माध्यमातून शिकवला जातो. तसेच विविध कला, कौशल्याचे ज्ञान देण्यासाठी विभागामार्फत अनेक उपक्रम राबवले जातात. त्या गृह सजावट, रांगोळी, विविध रंग योजना तसेच आहार शास्त्राच्या माध्यमातून विविध पदार्थ तयार करणे त्याचे पोषण मुल्याचे महत्व पटवून देणे इ. कार्यक्रमाचे आयोजन केले जाते. याचाच एक भाग म्हणून महाविद्यालयामध्ये महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र व गृहशास्त्र विभाग द्वारा आयोजित निःशुल्क तांत्रिक उद्योजकता विकास “बेकरी प्रॉडक्टस्” या प्रशिक्षणाचे उद्घाटन दि.02/12/2019 रोजी करण्यात आले. प्रशिक्षण कालावधी दि.2/12/2019 ते 01/01/20 असे 30 दिवस होता. या निमित्ताने महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना सकस संतुलित आहार सोप्या पद्धतीने वेळ व श्रम बचत करून करता येईल याचे मार्गदर्शन करण्यात आले. आहारातून आरोग्याकडे संकल्पना सांगण्यात आली. यामध्ये अनेक प्रकारचे केक तसेच अन्य पदार्थ बाहेरून खर्चीक आणण्यापेक्षा घरच्या घरी सोप्या पद्धतीने कशा प्रकारे तयार करता येतील याचे प्रशिक्षण ३० दिवसांच्या कालावधीमध्ये देण्यात आले. आपल्या तयार पदार्थांना बाजारात योग्य भाव प्राप्त करून देण्याच्या दृष्टीने क्वॉलीटी ट्रेनिंग देण्यात आली. जेणे करून ग्रामीण भागातून गरजू, होतकरू विद्यार्थ्यांना तसेच महिलांना व्यवसायाची संधी उपलब्ध करून देता

येईल. या उद्दीष्टाने महाविद्यालयामध्ये महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र अंतर्गत गृहशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने प्रशिक्षण पार पडले. या प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.संजय तुपे उपस्थित होते. तसेच कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून जिल्हा उद्योजकता विकास प्रशिक्षक महानोर सर, खादी ग्रामोद्योग आयोगाचे अधिकारी श्री.सतिष खरात (प्रकल्प अधिकारी), श्री.सचिन डोंगरदिवे उपस्थित होते. कार्यक्रमाधिकारी व जिल्हा उद्योजकता विकास प्रशिक्षक केंद्राच्या सदस्या प्रा.सय्यद अफरोज यांनी कायक्रमाचे प्रास्ताविक सादर केले. या प्रसंगी प्रशिक्षणासाठी 30 महिलांची नोंद करण्यात आली. भविष्यात ब्युटी पार्लर व फॅशन डिझायनिंग कोर्स होणार आहेत.

— प्रा.सय्यद अफरोज

(समन्वयक)

जिल्हा उद्योग प्रशिक्षण केंद्र
स्थानिक केंद्र कालिकादेवी महाविद्यालय

***

**Former MP Late Kesharbai (Kaku)
Kshirsagar Inter-College State Level
Elocution Competition 2019- 2020**

This programme was inaugurated by Dr. Bhaskar Bade, Dr. Laxmikant Bahegavankar. The inaugural program of this competition was presided over by Principal Dr. Sanjay Tupe. 19 teams from Maharashtra participated in this competition. The competition was judged by senior literary Dr. Ramnath Wadhe, famous poet Anant Karad, childrens' literary Shri Vitthal Jadhav and Dr. Atmaram Zinjurde. Telang Prathamesh Parmeshwar, a student of Yashwant Mahavidyalaya, Nanded, won the first place

in this competition. The second prize was won by the student of Balbhim Mahavidyalaya Jadhav Omhari Kalyan and the third prize was won by the student of Yashwant Mahavidyalaya Jadhav Ram Kalyan. There were two prizes given for encouragement. Principal Dr. Sanjay Tupe and the judges honored the contestants by giving cash, memento and a certificate. Dr. Sudhir Yevle worked as a co-ordinator of the programme.

Dr. Sudhir Yevle
(Coordinator)

Tourism and Service Industry U.G.C. Approved 1 year Diploma Course

University Grants Commission under N.S.Q.F. allows our college one year B. Voc. Diploma course 'Tourism and Service Industry' for academic year 2019-20. This course is run by Dept. of Geography and coordinated by Dr. Sanjay Sawate. This course is one year course so we prefer semester system.

In 2019-20, 34 students admitted for this course and eight faculty members are working in this course.

Sr. No.	Name of Faculty	Position
01	Dr. Adgaonkar G.S.	Nodal Officer & Faculty
02	Dr. Sanjya Sawate	Co-ordinator & Faculty
03	Dr. Pawale N.D.	Faculty
04	Dr. Sampal S.N.	Faculty
05	Prof. Yede G.N.	Faculty
06	Prof. Gunde V. B.	Faculty
07	Prof. Lahoti R.K.	Faculty
08	Dr. Mule P.M.	Faculty

Annual Report of Mahila Takrar Nivaran Committee

Mahila Takrar Nivaran Committee was newly formed on 03/07/2019 in order to get rid of the problems and harassment of women. It is as below.

S.No.	Members	Designation
1)	Dr. P. B. Deshmane	Presiding officer
2)	Dr. S. B. Lomate	Chairman
3)	Dr. C. V. Donglikar	Member
4)	Assit. Proff. A.A. Sayed	Member
5)	Assit. Proff. V.B. Gunde	Member
6)	Mr. L. V. Bahadurge (Nonteaching)	Member
7)	Miss. Manisha Rankhamb	Student Member
8)	Miss. Zirpe Sangita	Student Member
9)	Adv. Bhagyashree Dhakne	Advocate

At the beginning of every session, Committee guided the Girl Students on the various schemes to get rid of women harassment through committee. But there was no complaint about the womens harassment from the 2006-07 to 2019-20.

Mahila takrar nivaran committee conducted various activities in the academic year 2019 -20. On 15/06/2019 meeting was arranged with Principal and Committee members and decide annual activity plan.

On 16/07/2019 mahila takrar nivaran committee arranged introductory meeting of Girls with committee members. Empowering women means empowering a nation. On 15 Aug. 2019 students presented posters prepared by them on different topics related to social problems of Women. This presentation has taken place in presence of Principal Dr. Deshmane P.B., Women Committee members & students.

On 03/01/2020, we celebrate Savitribai Phule's Birth Anniversary as women empowerment day and organize lecture on

Savitribai phule. In this function Chief Guest was Minakshi Devkate (Social Worker) From Banabai sevabhavi Sanstha, Beed , and President was Dr. S. K. Tupe. Minakshi Devkate described about Women issues, women Rights and Women Empowerment in her speech.

As a part of educational tour we had organized one day tour to Verul Caves of Aurangabad. For this tour 30 students of our department were present enthusiastically. Along with Verul Caves, we also visited, Daulatabad Fort, Bibi ka Makbara and Eknath Maharaj Temple of Paithan. Our college staff members were also present on this tour.

On 25/01/2020 on the occasion of Makar sankranti Haldi Kunku and Womens gathering program was arranged. Makarsankranti is a festival of women gatherings we took this opportunity for conducting female parents meeting of our students and invited them in our college. On this behalf as a part of nutrition awakening

program we distributed Rajgeera ladoo. We also conducted short introduction program for the parents and motivated them for interaction. As a result parents interacted with us about social problems and their child has to face many problems during travelling to schools and college. They also discussed their health problems and we tried to guide them on the basis of nutrition. For this program more than 60 women and students were present. Our students enjoyed this program and participated in traditional dresses.

On behalf of World Women's day Principal Dr. P.B. Deshmane and Dr. Lomate S.B. Chairman of Mahilla Takrar Nivaran Committee has effectively addressed the Community of women in Shirur (Ka.). They have guided Shirur (Ka.) women in the form of plays on issues such as "Domestic Violence" 'Save the Girl Child', Family system, Violence against women and a song on the life of Savitribai.

- Dr.S.B. Lomte

Exhibition Department

On 28 January 2020 we had organized, "Dnyan, Vidnyan Samaj Darshan Exhibition" for all faculties. Dr. Deepa Kshirsagar Principal; KSK College Beed was invited as a chief guest. Inauguration was done by auspicious hands of chief guests and our hon. Principal Dr. S.K. Tupe.

They keenly observed each and every model and asked questions to students. After their visit to all department, model, they visited the refreshment stall organized by students.

Later while addressing to all staff members Dr. Deepa Kshirsagar said that such events are important for overall development of the students. This motivation is must for students to increase their regularity and interest in college. She said she was very pleased to visit the college and by enthusiasm of students in such rural area.

We had also arranged competition for all departments of college for best model

preparation. All models were examined by our team and they decided to give faculty wise and overall prices.

In overall exhibition Commerce department got Ist prize. Chemistry department got IInd prize and Home Science department got IIIrd prize.

Students related to these department were given certificates in annual sendoff program of Third year students.

- Dr. S.B. Lomate

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या, विशेष हिवाळी शिबीराच्या समारोप प्रसंगी ह.भ.प.श्री. भानुदास महाराज यांचा सत्कार करताना प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, प्रसंगी आदी मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विशेष हिवाळी शिबीरात राक्षसभुवन येथे स्वयंसेवकांनी बांधलेला बंधारा

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विशेष हिवाळी शिबीरात राक्षसभुवन येथे स्वयंसेवकांनी बांधलेला बंधारा

महाविद्यालयात आयोजित 6 वे सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना जिल्हा पोलीस अधीक्षक श्री.हर्ष पोद्दार, व्यासपीठावर संमेलनाध्यक्ष डॉ.दीपाताई क्षीरसागर, ह.भ.प.विवेकानंद शास्त्री, नगराध्यक्ष श्री.दत्ता पाटील गाडेकर, श्री.नामदेवरावजी क्षीरसागर

महाविद्यालयात आयोजित ६ व्या सिंदफना बालकुमार मराठी साहित्य संमेलनप्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना मराठी पत्रकार संघाचे विश्वस्त श्री.एस.एम.देशमुख, व्यासपीठावर आदि मान्यवर

डॉ.सुधीर येवले यांना मराठी समाजशास्त्र परिषदेचा राष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कार मिळाल्याबद्दल महाविद्यालयातर्फे सत्कार करताना मराठी पत्रकार संघाचे विश्वस्त श्री.एस.एम.देशमुख, जेष्ठ पत्रकार श्री.नामदेवराव क्षीरसागर, तहसीलदार श्री.किशोर सानप, प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, पत्रकार श्री.गोकुळ पवार व आदि मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या हिवाळी शिबिराच्या समारोप प्रसंगी अध्यक्षीय समारोप करताना प्राचार्य डॉ. संजय तुपे, व्यासपीठावर ह.भ.प.श्री.भानुदास महाराज कार्यक्रमाधिकारी डॉ.अशोक घोळवे व आदी मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या हिवाळी शिबिराच्या समारोप प्रसंगी मनोगत व्यक्त करतांना तहसीलदार श्री.बेंडे सर, व्यासपीठावर प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, डॉ.अशोक घोळवे व आदी मान्यवर

उस्मानाबाद येथील भौतिकशास्त्र राष्ट्रीय कार्यशाळेत सभाध्यक्ष म्हणून काम करतांना डॉ.संजय तुपे सोबत डॉ.देशमुख मॅडम

मा.जयदत्तजी (अण्णा) क्षीरसागर यांच्या वाढदिवसानिमित्त आयोजित रक्तदान शिबीरात रक्तदान करतांना डॉ.प्रकाश घोलप

मा.जयदत्तजी (अण्णा) क्षीरसागर यांच्या वाढदिवसानिमित्त रक्तदान करतांना प्रा.सय्यद अफरोज व प्रसंगी आदी मान्यवर

एकता विचार मंच आयोजित दुसरे एकता मराठी साहित्य संमेलनात मनोगत व्यक्त करताना प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, व्यासपीठावर आदी मान्यवर

छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या जयंती निमित्त
महाराजांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करतांना
डॉ.उध्दव चौधर आणि श्री साईनाथ आहेर

महाविद्यालय आयोजित ज्ञान-विज्ञान आणि
समाज प्रदर्शनात रसायनशास्त्र विभागाचे विद्यार्थी
पोष्टरची पाहिती देतांना

महाविद्यालय आयोजित ज्ञान-विज्ञान आणि
समाज प्रदर्शनात सहभागी विद्यार्थी

जिल्हा ग्राम उद्योग प्रशिक्षण प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना श्री.जोगदंड संजय, व्यासपीठावर प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, सोबत श्री.डोंगरदिवे सचिन, सतीश खरात आणि समन्वयक प्रा.सय्यद अफरोज

महाविद्यालयात आयोजित बेकरी प्रॉडक्ट्सच्या प्रशिक्षण कार्यक्रम प्रसंगी प्राचार्य डॉ.संजय तुपे यांचा सत्कार करताना डॉ.विठ्ठल जाधव, प्रा.अफरोज सय्यद

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त विचार व्यक्त करताना प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, व्यासपीठावर डॉ.विठ्ठल जाधव

डॉ. पवळे नवनाथ ज्ञानोबा (मराठी विभाग)

1. स्वामी रामानंद तीर्थ महाविद्यालय अंबाजोगाई येथे राष्ट्रीय चर्चासत्र दिनांक 01/10/2019 रोजी आयोजित करण्यात आले होते. त्या चर्चासत्रात महात्मा गांधी यांच्या सत्य, अहिंसा या संबंधी विचार या विषयावर शोधनिबंधाचे वाचन करण्यात आले.

2. शिवाजी महाविद्यालय कन्नड जिल्हा औरंगाबाद येथे राष्ट्रीय चर्चासत्र दिनांक 31 जानेवारी 2020 रोजी आयोजित करण्यात आले होते. त्या चर्चासत्रात 'महात्मा ज्योतिबा फुले यांचे अस्पृश्य विषयक विचार' या विषयावर शोधनिबंधाचे वाचन करण्यात आले.

3. सावरकर महाविद्यालय बीड येथे राष्ट्रीय चर्चासत्र दिनांक 14/02/2020 रोजी आयोजित करण्यात आले होते. त्या चर्चासत्रात संस्कृत भाषेची निर्मिती, व्याप्ती आणि महत्त्व या विषयावर शोधनिबंधाचे वाचन केले. दि.09/03/2020 रोजी स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड, भाषा-संस्कृती संकुल येथील डॉ.पृथ्वीराज तौर यांच्या मार्गदर्शनाखाली लक्ष्मण गायकवाड यांच्या समग्र साहित्याचा चिकित्सक अभ्यास या विषयावर पीएच.डी. पदवी प्रदान करण्यात आली.

प्रा. वाघमारे के.एच. (हिंदी विभाग)

हर साल की तरह इस साल मे भी अपने विषय पर आधारीत अलग-अलग सांगोष्ठीयों में सहभाग लेना कार्यशाला के माध्यम से अपने विषय का ज्ञान हासिल करने का प्रयास होता है।

1) हिंदी साहित्य समाज मे सिनेमा का योगदान विषयपर शोधआलेख आले प्रस्तुत किया है।

2) “आज की स्त्री सशक्तीकरण और वास्तविकाताएँ” पर शोध आलेख प्रस्तुत किया है।

3) कडा महाविद्यालय मे आयोजित E-content Development for effective teaching दोन दिवसीय कार्यशाला में सहभाग।

4) “हिंदी और मराठी साहित्य में नये साहित्य प्रवाह” विषय पर शोध आलेख प्रस्तुत किया है।

इस तरह से इसके अलावा महाविद्यालय स्तर पर अलग अलग कमिटीयों में सहभाग लेकर विभाग तथा महाविद्यालय का विकास करणे हेतू प्रयास करना।

Dr.Korde R.C.**(Department of English)**

As working HoD I have big responsibility to do something for department. I am working as assistant professor from 2007 till date. Each and every year I am contributing to department and also doing personal development. In academic year 2019-2020 I have got three awards, amongst three, one is national and other two are state level. I am teaching B.com first year compulsory English, B.Sc. Second year compulsory English, B.A. Second year optional and also B.A. third year optional English. I was participated in many conferences, seminars and workshops also presented many papers in various conferences and seminars. In academic year 2019-2020 I have published few papers in reputed, peer reviewed and UGC listed journals. I was appointed as a member of paper setting committee of B.A. first year compulsory English at Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwda University Aurangabad. I am working as IQAC director and appointed on various committee member at college level. And also got editorial membership of National Level Institute of Scholars (InSc) Bangalore. I have published two books entitled with IRIS MURDOCH'S THOUGHTS ON MARXISM AND BUDDHISM and SOCIAL, CULTURAL AND EDUCATIONAL PRESPECTIVES OF WOMEN also chapter published in books entitled with GENDER AND MEDIA: REPRESENTATIONS, ISSUES AND CHALLENGES.

Mr. Ramesh Lahoti
(English Department)

Mr. Ramesh Lahoti is working as an assistant professor of English in academic year 2019-20. He participated in one refresher course on e governance and e-Learning during 1st November 2019 to 14th November 2019 at the Dr.B.A.M.U. Aurangabad. He has also participated in winter School during 11th December 2019 to 24th December 2019 at GNDU Amritsar. He has published two papers in international journal. The title of his papers are 1) A Reading of Feminist Aspect in Angela Carter's Shadow Dance 2)The Magic Toyshop and Doris Lessing's. The Grass is Singing : A critical study. He has also published one paper in national seminar entitled current scenario of Indian education system : A Review at Deogiri College Aurangabad.

Dr. Ramesh Landge
(English Department)

Doctor Ramesh Ladge is working as an assistant professor of English in academic year 2019-2020. He has edited a reference book entitled Annabhau Sathe : A Marginalised Voice. He has delivered two plenary talks in National Conference. He has also attended two National conferences.

प्रा.विठ्ठल बाबुराव गुंडे (इतिहास विभाग)

- 1) 'महात्मा गांधी सत्य आणि अहिंसा' संशोधन पेपर क्रॉनिकल ऑफ ह्युमनिटी आणि कल्चरल स्टडीज मध्ये प्रकाशित करण्यात आला.
- 2) 'अण्णाभाऊ साठे, लोकशाहीर ते शिवशाहीर' संशोधन पेपर 'सत्यशोधक अण्णाभाऊ साठे जीवन व कार्य' आयोजित करिअर स्पिरिट एज्युकेशन सांताक्रुझ, मुंबई परिषदेत सादर करण्यात आला.
- 3) राजर्षी शाहू महाराजांचे कार्य (अस्पृश्योद्धार) हा संशोधन पेपर अजंता आंतरराष्ट्रीय बहू विद्याशाखील जर्नलमध्ये प्रकाशित करण्यात आला.
- 4) 'सावित्रीबाई फुले द पायोनियर ऑफ वुमन एम्पावरमेंट' संशोधन पेपर करंट ग्लोबल रिव्ह्यू मध्ये प्रकाशित करण्यात आला.
- 5) 'महात्मा फुले यांची सामाजिक न्याय आणि समता' हा संशोधन पेपर शंकरराव पाटील महाविद्यालय भूम व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित एक दिवसीय राष्ट्रीय आंतरविद्याशाखीय परिषदेत सादर करण्यात आला.
- 6) 'महात्मा गांधीज आयडियालॉजी ऑफ पिस' हा पेपर आवर हेरिटेज जर्नलमध्ये प्रकाशित करण्यात आला.

प्रा.पवार बी.टी. (राज्यशास्त्र विभाग)

योगेश्वरी शिक्षण संस्था, अंबाजोगाई व स्वामी रामानंद तीर्थ महाविद्यालय अंबाजोगाई आयोजित एक दिवसीय राष्ट्रीय परिषदेतील सत्य आणि अहिंसा वर्तमान काळाची उपयोगितेचा एक अभ्यास. 1 ऑक्टोबर 2019 रोजी प्रा. पवार यांनी पेपर वाचन केले.

तसेच मराठवाडा शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय किल्लेधारूर आयोजित व युजीसी प्रायोजित एक दिवस इंटर डिसिप्लिनरी नॅशनल कॉन्फरन्स या राष्ट्रीय परिषदेत दिनांक 8 फेब्रुवारी 2020 रोजी संशोधन पेपर सादर केला. "महात्मा गांधीजींच्या अहिंसा विचारांचा राज्यशास्त्रीय अभ्यास" त्याचबरोबर शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर व राज्यशास्त्र विभाग आयोजित 37th Maharashtra Political science and public Administration Conference on "Contemporary Issues in Political Science या राज्यशास्त्रीय या परिषदेत सहभाग नोंदवला Dt.10th & 11th January 2020.

छत्रपती शिवाजी शिक्षण प्रसारक मंडळ शिवाजी कला वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय कन्नड जिल्हा औरंगाबाद (म.रा.) 431103 Interdisciplinary National Conference on, "The Relevance of Social Reformers in Contemporary Society" Date : 31st January 2020 या राष्ट्रीय परिषदेत प्रा. पवार बंडू थावरा यांनी शोध संशोधन पेपर वाचन केले. पेपरचे नाव होते महात्मा गांधीजींच्या सर्वोदय संकल्पनेचा अभ्यास हा पेपर सादर केला.

डॉ.मुळे पी. एम.

(अर्थशास्त्र विभाग)

1) सौ.के.एस.के. महाविद्यालय बीड येथील राष्ट्रीय परिषदेमध्ये दिनांक 29 ऑगस्ट 2019 रोजी Black money in India. Current Status and Impact on Economy या शोधनिबंधाचे वाचन केले.

2) वसंत महाविद्यालय केज येथील राष्ट्रीय परिषदेमध्ये दिनांक 11 जानेवारी 2019 रोजी Service Sector in india या शोधनिबंधाचे वाचन केले.

3) स्वामी रामानंद तीर्थ महाविद्यालय अंबाजोगाई ते राष्ट्रीय परिषदेमध्ये दिनांक 1 ऑक्टोबर 2019 रोजी Mahatma Gandhis Thoughts on Economics या शोधनिबंधाचे वाचन केले. व तसेच हा शोध निबंध ISSN : 24545503 A Peer Reviewed Bimonthly International Journal प्रकाशित करण्यात आला.

4) शिवाजी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय कन्नड जिल्हा औरंगाबाद येथील राष्ट्रीय परिषदेमध्ये दिनांक 31 जानेवारी 2020 रोजी डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार या शोधनिबंधाचे वाचन केले.

5) कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय किल्ले धारूर जिल्हा बीड येथे राष्ट्रीय परिषदेमध्ये दिनांक 8 फेब्रुवारी 2020 रोजी Agriculture Development in India या शोधनिबंधाचे वाचन केले व तसेच हा शोधनिबंध ISSN (Online) 0474-9030 Vol-68 Sepcial Issue-5 Impact Factor 6.8 Special Issue on Sustainable Development Goalsमध्ये प्रकाशित करण्यात आला.

प्रा.सय्यद अफरोज अहेमद

(गृहशास्त्र विभाग)

१) स्वामी रामनंद तीर्थ महाविद्यालय अंबाजोगाई येथे झालेल्या राष्ट्रीय परिषदेत दि.1 ऑक्टोबर 2019 रोजी

‘गांधीजींचे विचार स्त्रियांसाठी वरदान’ या विषयावर पेपर वाचन व प्रकाशन झाले.

2) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद डीपार्टमेंट ऑफ सायकॉलॉजी येथे झालेल्या राष्ट्रीय परिषदेत दि.05/10/2019 रोजी “पालकत्व आणि बालकांच्या वर्तन विषयक समस्या” या विषयावर पेपर वाचन व प्रकाशन.

3) The English Education Society, Ambajogai येथे एक दिवसीय आंतरराष्ट्रीय ‘The relevance of Anna bhau Sathe in the global context’ या परिषदेत ‘अण्णाभाऊ साठे यांच्या साहित्यातील महिला मुक्तीचा विचार या विषयावर पेपर प्रकाशन.

4) विनायकराव पाटील शिक्षण प्रसारक मंडळ कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय कन्नड येथे दि.20,21 डिसेंबर 2019 रोजी दोन दिवसीय राष्ट्रीय परिषदेत “Women Health & Diet” या विषयावर पेपर प्रकाशन.

5) सौ.के.एस.के. महाविद्यालय, बीड येथे दि.14/02/2020 रोजी राष्ट्रीय परिषदेत “Women Empowerment : Challenges & Oppurtunities of Indian Women” महिलाच्या आरोग्यावर ताणतणावाचा होणारा परिणाम” या विषयावर पेपर वाचन व प्रकाशन.

6) कला आणि वाणिज्य महाविद्यालय अंबाजोगाई येथे दि. 29/02/2020 रोजी आंतरराष्ट्रीय परिषदेत निरोगी आयुष्यासाठी आहार व योगा या विषयावर पेपर प्रकाशन.

7) कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय आष्टी येथे दि.3 व 4 जानेवारी 2020 रोजी राष्ट्रीय परिषदेत (Women Empowerment through Entrepreneurship and Skill Development) ‘महिला सशक्तिकरण समाज की वास्तविकता और जरूरत’. या विषयावर पेपर प्रकाशन.

8) दोन दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा दि. 21 व 22 सप्टेंबर 2019 E-Content “Development for effective Teacher (Attended only)-

Smt. Shantabai Kantilal Gandhi Arts,
Amolak Sci. P.H. Gandhi Commerce
college Kada Tq.Ashti, Dist. Beed.

9) एक दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाळा "E-content
Development & MOOC - 2019"

.24/08/2019 Attended only.

10) शैक्षणिक वर्ष 19-20 मध्ये महाराष्ट्र उद्योजकता
विकास केंद्र व गृहशास्त्र विभाग शिरूर का. येथे निःशुल्क
तांत्रिक उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम 'बेकरी
प्रॉडक्ट' या 30 दिवसीय प्रशिक्षणामध्ये महाविद्यालय
समन्वयक सदस्या महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र बीड
म्हणून कार्य पार पाडले.

डॉ. सुधीर येवले

(समाजशास्त्र विभाग)

1) मराठी समाजशास्त्र परिषदेच्या 2019-2020 चा
डॉ. अनुराधा भोईटे उत्कृष्ट संशोधन निबंध प्रकाशित पेपर
पुरस्काराने दि. 24/01/2020 रोजी तक्षशीला
महाविद्यालय अमरावती येथे सन्मानित.

2) शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 मध्ये राष्ट्रीय स्तरावरील
नामांकित शोध पत्रिकामध्ये एकूण ११ संशोधनपर शोध
निबंध प्रकाशित झाले आहेत.

3) शैक्षणिक वर्ष 2019-2020 मध्ये निराली प्रकाशनाने
सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या बी.ए. समाजशास्त्रा -
करीताच्या अभ्यास क्रमाची एकूण तीन पाठ्यपुस्तके
प्रकाशित केली आहेत.

4) कवयत्री बहिनाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ,
जळगावच्या समाजशास्त्र विषयाच्या अभ्यासक्रमात संदर्भ
ग्रंथ म्हणून पुस्तकांचा समावेश.

5) एका राष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभागी व नऊ राष्ट्रीय चर्चासत्रात
शोध निबंधाचे वाचन आणि एका राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये एका
चर्चासत्राचे प्रमुख म्हणून कार्य.

प्रा. येडे जी. एन.

(भूगोल विभाग)

2019-20 या शैक्षणिक वर्षामध्ये खालील
कॉन्फरन्स सेमिनार वर्कशाफ पूर्ण केलेले आहेत.

1) दिनांक 24 जानेवारी 2020 रोजी राजर्षी शाहू
आर्ट्स कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेज पाथरी तालुका
फुलंब्री जिल्हा औरंगाबाद येथे भूगोल या विषयावर एक
दिवसीय वर्कशाप उपस्थिती.

2) दिनांक 1 फेब्रुवारी 2020 रोजी प्रतिष्ठान
महाविद्यालय पैठण व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने
राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन. 'मराठवाड्यातील पर्यटन
विकासाचे नियोजन' या विषयावर शोधनिबंध प्रकाशित
करण्यात आला.

3) दिनांक 8 फेब्रुवारी 2020 रोजी आर्ट्स, कॉमर्स
अँड सायन्स कॉलेज, किल्ले धारूर व डॉ. बाबासाहेब
आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद यांच्या
संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन. कृषी समस्या
आणि ग्रामीण जीवन या विषयावर शोधनिबंध प्रकाशित
करण्यात आला. दिनांक 14, 15 फेब्रुवारी 2020 रोजी
अगस्ति आर्ट्स कॉमर्स अँड दादासाहेब रुपवते सायन्स
कॉलेज व सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ पुणे यांच्या संयुक्त
विद्यमाने राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन. यामध्ये 'मानवी
संसाधन व्यवस्थापन एक भौगोलिक अभ्यास' या
विषयावर शोधनिबंधाचे वाचन करण्यात आले.

5) दिनांक 27 फेब्रुवारी 2020 रोजी शंकरराव
पाटील महाविद्यालय भूम येथे राष्ट्रीय परिषदेचे
आयोजन. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारतातील
कृषी विषयावर विचार या विषयावर शोधनिबंध प्रकाशित
करण्यात आला.

6) दिनांक 29 फेब्रुवारी 2020 रोजी आर्ट्स अँड
कॉमर्स महिला महाविद्यालय अंबाजोगाई व
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ यांच्या
संयुक्त विद्यमाने एक दिवसीय आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे
आयोजन. यामध्ये 'जलसंधारण आणि ग्रामीण विकास'

या विषयावर शोधनिबंध प्रकाशित करण्यात आला.

7) दिनांक 7 मार्च 2020 रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ व बलभीम आर्ट्स, सायन्स अँड कॉमर्स कॉलेज बीड यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय सेमिनार 'आधुनिक तंत्रज्ञान आणि ग्रामीण विकास' या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित करण्यात आला.

Dr. Sawate S.R.

(Department of Geography)

1. Published Paper "A Geographical Study of Types and Pattern of Rural Settlements in Georai Taluka Aayushi In International Interdisciplinary Online Research September 2019.

2 "Role of NAAC in Higher Education to Enhance Quality Education" In Research Journey September 2019 Special

3. "Significance of ICT in Twenty First Century in Education: An Overview " In Chronicle of Humanities and Cultural Studies, Special Issue -1 September 2019

4. Gandhian View about Sustainable Development: A Critical Review" In Chronicle of Humanities and Cultural Studies, Special Issue -3 September 2019.

5. "Spatio Temporal Analysis of Sex Ratio in Beed District: A Geographical Review" In Current 5. Global Reviewer International Multidisciplinary Peer Reviewed Research Journal, Special Issue 100 December 2019

6. Sustainable Development and Globalization: The Environmental" Our Heritage UGC Care Listed Online Research Journal, Pp.204-207, Vol. 68 Special Issue -5, 18 February 2020.

7. Blue Economy in Indian Ocean: Emerging Trends in Geo-economics Current Global

Reviewer Peer Reviewed Multidisciplinary International Journal, Vol. 1 Special Issue - 25, March 2020

8. I completed short Term Course at Central University Hyderabad in 11-11-2019 To 16-11-2020.

9. I delivered a lecture at Arts & Science College, Gadhi Tq. Gaorai Dist. Beed on the occasion of Geography Day.

Dr Jadhav V.S.

(H.O.D. Dept. of Pub. Administration)

The research work is as follows -

1) Research journey multi-disciplinary International e-research journal Indexed October 2019 ISSN-23.48-7143 Impact factor 6.625 "Mob-Linching" "Samuhik Hinsachar"

2) Vidyawarta peer reviewed International Publication January 2020- ISSN-2319-9318 on Subject "Nagrikta Sudharna Kayda Brahm va Wastav

3) Peer reviewed Indexed Journal multi disciplinary International research journal B.Aadhaar (National Conference) (date 12.3.2020) March-2020, ISSN- 2278-9308, Impact factor 7.675.

4) Two day National workshop E-content development for effective teaching, 21st and 22nd Sep.-2019.

5) दोन दिवशीय नाट्य लेखन कार्यशाळा-राष्ट्रीयस्तर - आयोजक - अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद शाखा - बीड येथे 24 व 25 ऑगस्ट 2019 रोजी सहभाग दर्शविला.

6) UKA TARSHDIA, University Gujrat, faculty development program-one week online International PDP on skilling teachers

for online education, date. 2 to 9 June 2020.

7) One day National workshop on "Intellectual property rights" date 6 March 2020. Organised by ATSPM'S Arts, Commerce & Science college Ashti taluka, Dist.Beed.

8) One day National Seminar on E-Content development and Mooc-2019 Milliya College Beed.

8) National Webnar on Babasaheb Dr.B.R.Ambedkar and his contribution in modern India, Organised by SC/ST teacher's Association. doctor Harisingh Gour University Sagar (MP). dated 14 April 2020.

9) National seminar on contemporary problems in India and remedies. Date 4 September 2019. 'Mob Lynching' presented paper.

10) Refreshers course on "Mathematical modeling in social science". Date 03 February to 15 February 2020. UGC and HRDC Dr. Harisingh Gour Vishwavidyalaya (Sagar) 470003 (MP India)

ROLE AS A CHIEF GUEST AND LECTURERS DELIVERED

1) National workshop History Department Mumbai University, Mumbai. Facebook live lecture (Subject - Dr. Babasaheb Ambedkar Depiction in Mahakavi Vamandada Kardak's literature on 19-09-2020.

2) Babuji avhad Mahavidyalaya Pathardi District Nagar. Birth anniversary year of "Annabhau sathe life and work" on 25 Sep. 2019.

3) NSS camp Milliya college Beed.

Date - 27-12-2019. Place Fulsangvi Gaon. Tq.Shirur (Ka.)

Subject - "Constitution of India and rural Cleanliness".

4) Samajik Samta Abhiyan Facebook page live lecture series, Subject - "Constitution culture and today's fact."

5) Facebook live lecture on Annabhau Sathe birthday anniversary date 27 may 2019. Subject Gautam Buddha's Thought In Wamandada Karak's Poetry.

6) Social media Facebook live lecture on date 15 may 2019 on this subject "Annabhau Sathe Yancha Kalachar Vichar".

7) NSS camp, a poem recited at Rakshabhuvan. Date 22-12-2020. Organised by Kalikadevi College, Shirur Ka. Dist.Beed.

8) Aadhar Foundation Solapur, Facebook live lecture series, Subject "Administrative thoughts of Dr. Babasaheb Ambedkar" date 8 July 2020.

प्रा.ज्ञानेश्वर येवले
(वाणिज्य विभाग प्रमुख)

1) आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील प्रकाशित होणाऱ्या CHRONICLE OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES, (ISSN-2454-5503) Impact Factor 4.197 (IIIF) या शोधपत्रिकेमध्ये 'Uses of mobile Apps in teaching and learning' या विषयावरील शोध प्रबंध प्रकाशित झाला.

2) खोलेश्वर महाविद्यालय अंबाजोगाई येथील ऑगस्ट 2019 रोजी झालेल्या राष्ट्रीय परिषदेमध्ये "New trends in Banking and financial Services in India या शोध निबंधाचे वाचन करण्यात आले.

3) आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील प्रकाशित होणाऱ्या International Journal of Advance and Innovative Research (ISSN 2399-7780) volume Issue 1 (II): January March या शोधपत्रिकेमध्ये IMPACT of GST ON AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित झाला.

4) OUR HERITAGE या आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील ऑनलाईन प्रकाशित होणाऱ्या ISSN (Online) 0474-9030 vol-68, special Issue -7 Impact Factor (2020) - 6.8 या शोधपत्रिकेमध्ये Impact of GST on various sectors in India. या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित झाला.

5) डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद येथील वाणिज्य शाखेच्या विषय अभ्यासक्रम समितीवर नियुक्ती.

6) Appointed as affiliation committee member Dr.B.A.M.U. University Aurangabad.

7) Appointed as Nodel officer of covid-19. at matori check Post Ta. Shirur (ka.) Dist - Beed.

Dr. Adgaonkar G.S.
(Department of Commerce)

1. Published Research paper entitled "Demonetization and Tax System in India" in our Herigage international research Journal.

2. Published Research paper entitled "Impact of GST on Indian Economy" in Indo westen International and recognized Research Journal UGC Approved.

3. participated and presented paper in National Conference on "The emerging trends in digital marketing in India" Organized at Kholeshwar Mahavidyalaya Ambajogai.

4) Participated and presented paper in National Seminar on Role of ICT in the process of "Teaching and learning" organized by IQAC Deogiri college Aurangabad.

5) Appointed as Affiliation Committee Member of Dr. B.A.M.U. Aurangabad.

6) Appointed as Nodel officer at Matori check post Tq. Shirur (ka.) Dist. Beed.

7) Awarded one Ph.D. student Mr. Iyer Shrivasan Balamurgah. The title of his thesis "Green marketing and Its Impact consumer Behaviour in the Areas of Mumbai Metropolitan City".

8) Received National teacher innovation Award sponsored by Zero investment innovations for education initiated (ZIIET) and HDFC Bank parivartan.

**Mr. Ghadge Ramesh Bhaskarrao
(Department of Mathematics)**

Attended -

- 1) Referesh course in mathematics during July 18-31.2019 UGC - HRDC Central University of Hyderabad.
  - 2) Interdisciplincery Refersher course on Mathematical modeling in social science held during 03 feb-15 feb-2020 at UGC-HRDC Dr.Harsingh Gour Vishwavidyalaya central University Sagar (MP) India
  - 3) In National conference on sundarrao Solanke Mahavidyalaya, Majalgaon. I presented paper titled the Bipartite Zero-Divisor Graphs with Horn. Date 04-02-2020, our heritage Journal UGC care approve international indexed & referred Journal.
  - 4) Attened two days national workshop Date 21-22 sept. 2019 E-content development for effective teaching Smt. S.K.G. Arts. Amolak science of commerce college, Kada.
  - 5) Research paper on titled-fuzzy fully linear fractional programming problem under fuzzy circumstances. printing Area peer Reviewed international Refereed Research journal 01 July 2020.
-

**Prof. Dr. Gholap Prakash N.
(Head, Dept. of Botany)**

1. Worked as University B.Sc Exam Invigilator in Nov. 2019
2. Worked as University B.Sc Exam Answer sheet Assessor and moderate in Nov 2019
3. Successfully completed Carrier Achancement Scheme CAS-Stage 3 L-12 with API 171.6 on 19 Nov. 2019.
4. Participated Vanbadhara in the NSS Camp arranged at Rakshasbhavan Tq. Shirur (Ka.) on 22 Dec 2019
5. Participated in Blood Donation Camp a KDS College on 07 Dec, 2019.
6. Participated and presented research paper "RECENT TRENDS IN PRET PANTS CRUITING (HORTICULTURAL TECHNIQUE) FOR THE HOME GURDENING REPOSES-in National level conference on "Recent trends in Plant Science" at 14.15 Feb 2020 in Milind College of Science Aurangabad
7. Participated and presented research paper on -CHEMISTRY OF ORGANIC FARNENS ONMALZE CROP in National level seminar on Interdisciplinary Research in Chemical and Life Sciences on 17& 18 Feb. 2020 in M.J. Shinde College Shrigonda
8. Successfully Participated in the Short-Term Course on "Gender Sensitization held during 02 to 07 March, 2020 at UGC HRDC Dr. Harisingh Gour Central University, Sagar MP.
9. Worked as University B.Sc. Practical Internal & External Examiner Mar-Apr. 2019.
10. Worked as Member of IQAC Committee, Student Welfare Committee, Discipline Committee, Tour Committee, ICT Lecture Forum, Vocational Courses Committee, Decoration Commtee in academic year 2019-20
11. Worked as Chairman of Science Association Forum, Science Admission Committee, Botanical Garden Committee, Website Committee, IQAC Criteria VI Governance & Leadership in academic year 2019-20.

Dr.Uddhav Chaudhar
(Dept. of Chemistry)

In the year 2019-20 I completed various courses under the Professor development program such as 1) Two week Faculty Development Programme on Multimedia and Drawing at Department of Computer Science, Government First Grade College, Harihara, Kanataka in association with IIT Bombay (An initiative or National mission of Education through ICT, MHRD, Government of India) on 3 June to 16 June 2020 2) Ten days Faculty Development Programme on Effective way to develop E-content for Teaching and Learning at KTHM, College Nashik association with UGC-HRDC SPPU, Pune from 21th May to 30 May 2020. 3) One Week National Faculty Development Programme on "ICT Tools for Effective Teaching Learning" at SRTM University, Nanded from 27th April to 2nd May 2020. 4) One week Faculty Development Programme on Scilab at Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomus) Latur and Spoken Tutorial Project IIT, Bombay from-15th May to 7th May 2020 5) UGC Paramarsh Online one week Faculty Development Programme on NAAC

Assessment and Accreditation at Shri Shivaji College, Parbhani from -21st to 26th May 2020.

Also, in the year 2019-20 I have published research paper in national and international journal such as Bronsted Acidic Ionic Liquid: An Efficient and Reusable Catalyst for the Synthesis of Xanthenes Derivatives as Antimicrobial and Antioxidant Agents in international journal of Asian Journal of organic and medicinal chemistry in Jan-2020, Succinimide-N.Sulphonic Acid Catalyzed Synthesis of [1,2,4]-Triazolo-Quinazolinone Derivatives Under Solvent Free Conditions in the journal of Heterocyclic Letters in April-2020, Synthesis and Biological Evaluation of 2-Aryl benzothiazole as Antimicrobial and antioxidant agents in International Journal of Green and Herbal Chemistry Peer Reviewed in July-2019. An efficient synthesis of 2-arylbenzothiazoles: A natural approach in Current Pharma Research Peer Reviewed in October-2019 In the year 2019-20 I have delivered visited lecture in University level workshop for postgraduate students on NET/SET preparation.

Dr.Lomate S.B.
(Head, Department of Chemistry)

1. Published research paper entitled "Food Colours and Chemistry" in International Journal entitled The place names Society of India.
  2. Published research paper entitled "Pesticides and its influences" in International Journal entitled The place names Society of India.
  3. Paper presented in National Conference on "Emerging Trends and Challenges in Biosciences" Organized by R. B. Attal Arts, Science & Commerce College, Georai, Dist: Beed.
  4. Participated in National Seminar on "e-Content Development & MOOC-2019" Organized by Miliya Arts, Science & Management Science College, Beed.
  5. Paper presented in A Two-Day National Seminar on "Women Empowerment through Entrepreneurship and skill Development" Organized by Arts, Commerce & Science College, Ashti, Dist: Beed
  6. Paper presented in National Conference on "New Accrediation process & quality enhancement for Rural Colleges" Organized by Sundarrao Solanke Mahavidyalaya Majalgaon, Dist: Beed
  7. Paper presented in National Conference on "Recent Advances in Physical Sciences" Organized by Balbhim College Beed.
  8. Participated in National Conference on "Recent Advances in Science" Organized by Shivaji Arts, Comm. & Science College, Kannad Dist. Aurangabad.
  9. Participated in One Day Multidisciplinary National Conference on "Women Empowerment: Challenges & Opportunities of Indian Women" Organized by K.S.K. College, Beed.
-

Dr. S. N. Sampal
(Department of Chemistry)

In the year 2019-20, I participated in various national and international seminar, workshop and conference. I received Ph.D degree in chemistry from Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad. I have delivered a talk at university level workshop on NET/SET preparation for chemistry students.

Dr.Sanjay K. Tupe
(Dept of Physics)

Working as a head dept. of the physics since joining. I have worked as vice principal of the college from 1st Jan 2015 to 31st August 2019. Recently, I am working as an incharge principal of the college since 1st September 2019 to till date. I have organized number of programmes successfully in the college, which are helpful for the students as well as society. Some Programmes were on Water Conservation, Swachha Bharat Abhiyan, Balkumar Sahitya Sammelan, Shiv Jayanti etc.

I was invited as a welcome president of Jalindar Sahitya Sammelan where I motivated number of students for the preparation of competitive examinations.

Attended:-

1. A two day national seminar on - "Role of NAAC in Educational Development of Higher Education in India".

Organized by Internal Quality Assurance Cell (IQAC), Arts, Commerce and Science College, Ashti, Tal- Ashti, Dist - Beed.(M.S.) on 14th 15th September 2019.

2. 3rd Biennial International Conference on Recent Trends in Image Processing and Pattern Recognition (RTIP2R, 2020). 3-4th Jan 2020.

Remote sensing applications and machine learning (from IEEE GRSS, Mumbai chapter). Held at dept of Information and Technology, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad.

3. National seminar at Balbhim College, Beed. Department of Physics and Chemistry. 12th February 2020.

4. One day national Conference "Recent Advances in Science" [NCRAS 2020] on 13th February 2020. Organized by Dept. Of Chemistry, Physics, Botany, Zoology and Mathematics, Shivaji Arts, Commerce and Science College, Kannad, Dist -Aurangabad, M.S. pin 431103.

5. "National level Workshop on Experimental Physics".

Organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad and Dept. of Physics, Ramkrishna Paramhanas Mahavidyalaya, Osmanabad on 14th February 2020.

6. Chairperson for "National level Workshop on Experimental Physics".

Organized by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad and Dept. of Physics, Ramkrishna Paramhanas Mahavidyalaya, Osmanabad on 14th February 2020.

7. Attended and participated in NYC sponsored one day workshop for principals on " Faculty Development: The

Challenge Going Forward" Organized by the BBC Human Resource Development centre, on 18th February 2020 in Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad.

*Dr.Sanjay K. Tupe, is Recognised P. G. teacher, in the subject Physics. Under the faculty of science and technology.

Ref. No. Ph.D./2019-20/15425-27 Date- 6/2/2020*

Publications:-

1. "Comparative Study of Various Circuit Designing SPICE Software's- A Simulation Study Performed Using Triangular Wave Generator" in International Recognition Multidisciplinary Research Journal- (Device of Research). ISSN- 2249- 894X, Impact factor- 5.7631(UIF).

2. "study of Molecular Infraction in Binary Mixture Lorazepam with Mdthenol Using Brigedi Model" om Herigage- ISSN- 0474-9030. Volume 68, Special Issue 38. 13 February 2020. Page - 1323- 1331.

Online Publication :-
[HTTPS://archives.ourheritagejournal.com/index.php/oh/issue/view/50](https://archives.ourheritagejournal.com/index.php/oh/issue/view/50)

3. "Study of RC Coupled Amplifier using PSPICE" on Our Heritage - ISSN -0474-9030.

Volume 68, Special Issue 38. 13 February 2020. Page - 1323- 1331.

Online Publication :- [HTTPS://archives.ourheritagejournal.com/index.php/oh/issue/view/50](https://archives.ourheritagejournal.com/index.php/oh/issue/view/50).

वाणिज्य विभागाच्या प्रदर्शनात भेट देताना श्री.एस.एम.देशमुख, पत्रकार नामदेवराव क्षीरसागर, डॉ.दीपाताई क्षीरसागर, प्राचार्य डॉ.संजय तुपे व विभागाचे प्रमुख प्रा.ज्ञानेश्वर येवले, ह.भ.प.विवेकानंद शास्त्री आदी

वाणिज्य विभागाच्या भित्तिपत्रकाचे अनावरण करताना प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने, उपप्राचार्य डॉ.संजय तुपे, विभागा प्रमुख प्रा.ज्ञानेश्वर येवले, डॉ.गणेश आडगावकर, डॉ.धम्मपाल घुंबरे आदी

समाजशास्त्र विभाग व पोलीस स्टेशन शिरूर (का.) यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'सुरक्षा महिलांची व मुलींची' कार्यक्रम

महाविद्यालय आयोजित प्रदर्शनात बक्षीस वाटप प्रसंगी डॉ.संजय गायकवाड, प्राचार्य डॉ.संजय तुपे व वाणिज्य विभागाचे विद्यार्थी

महिला तक्रार निवारण समिती मार्फत सावित्रीबाई फुले जयंती साजरी करताना प्रमुख डॉ.लोमटे शामा, व्यासपीठावर प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे व आदी मान्यवर

वाणिज्य विभागाच्या प्रदर्शनाची पाहणी करताना नगराध्यक्ष श्री.दत्ता पाटील गाडेकर, प्रसंगी उपस्थित वाणिज्य विभाग प्रमुख प्रा.ज्ञानेश्वर येवले, डॉ.प्रकाश घोलप व विद्यार्थी

गृहशास्त्र विभाग आयोजित जागतिक युवक दिन प्रसंगी व्यासपीठावर प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने व आदि मान्यवर

गृहशास्त्र विभागाच्या भितीपत्रकाचे अनावरण करताना प्राचार्य डॉ.पी.बी.देशमाने, उपप्राचार्य डॉ.संजय तुपे, डॉ.चेतना डोंगळीकर, प्रा.सय्यद अफरोज व डॉ.पंडीत मुळे

गृहशास्त्र विभाग आयोजित पोषण सप्ताहाची क्षणचित्रे

गृहशास्त्र विभाग आयोजित पोस्टर स्पर्धा

गृहशास्त्र विभाग आयोजित पौष्टिक थाळी स्पर्धेचे परिक्षण करताना डॉ. प्रकाश घोलप व विद्यार्थीनी

पोषण सप्ताहानिमित्त आयडॉल इंग्लिश स्कुलमध्ये विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना डॉ. चेतना डोंगळीकर

लोणी हायस्कूल लोणी येथे मुलींना आहार आणि आरोग्य या विषयी मार्गदर्शन करताना डॉ.चेतना डोंगळीकर व प्रा. सय्यद अफरोज

गृहशास्त्र विभागातर्फे विविध हस्तकला वस्तू मार्गदर्शन कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना डॉ.चेतना डोंगळीकर व प्रा.सय्यद अफरोज

जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा लोणी येथे मुलांना मार्गदर्शन करताना डॉ.चेतना डोंगळीकर व सय्यद अफरोज

शिरूर कासार परिसरातील महिलांना
महाविद्यालय व जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत
आयोजित प्रशिक्षण कार्यशाळेत सहभागी
महिला

गृहशास्त्र विभागामार्फत बिस्कीट तयार
करण्याच्या कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना
डॉ.चेतना डोंगळीकर व सहभागी महिला

गृहशास्त्र विभाग व जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत
क्रिम रोल तयार करण्याच्या कार्यशाळेत
मार्गदर्शन करताना डॉ.चेतना डोंगळीकर व
प्रा.सय्यद अफरोज

राक्षसभुवन गावातील महिलांना आरोग्य विषयक मार्गदर्शन करताना डॉ.चेतना डोंगळीकर व ग्रामस्थ महिला

मकर संक्रांतीनिमित्त महाविद्यालय आयोजित महिला पालक मेळावा व हळदी-कुंकू कार्यक्रमात सहभागी महिला

गृहशास्त्र विभागाच्या प्रयोगशाळेत डॉ.दीपाताई क्षीरसागर, सभापती सौ.उषाताई सरवदे व श्री.एस.एम.देशमुख सोबत प्रा.सय्यद अफरोज

गृहशास्त्र विभागाला ह.भ.प.विवेकानंद शास्त्री,
श्री.एस.एम.देशमुख, श्री.नामदेवराव क्षीरसागर
आदी मान्यवरांच्या भेटी

विद्यार्थ्यांच्या पोस्टरचे अनावरण करताना
ह.भ.प.विवेकानंद शास्त्री, डॉ.दीपाताई
क्षीरसागर, सौ.उषाताई सरवदे,
श्री.एस.एम.देशमुख, श्री.नामदेवराव क्षीरसागर
व प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे आदी मान्यवर

महाविद्यालय आयोजित सांस्कृतिक कार्यक्रमात
स्वादिष्ट थाळी स्टॉलला प्राचार्य डॉ.दीपाताई
क्षीरसागर, श्री.एस.एम.देशमुख, श्री.नामदेवराव
क्षीरसागर, प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे व आदी
मान्यवरांच्या भेटी

मराठी विभाग

संपादकीय...

मराठी विषयाचा अंक आपल्या हाती देताना विशेष आनंद वाटतो कारण 'भल्लरी' हा शेतीच श्रम कमी करणारा लोकभाषेतील लोकविष्कार, शिरूर तालुक्यातील लोप पावत चाललेल्या जात्यावरच्या ओव्या संकलन आणि जनमानसात रुजलेले भारुड, ग्राममहात्म्य यांचे संकलन महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी केले. त्यांचे शब्द, भाषा, लालित्य यांचा सुरेख संगम या विशेषांकात झालेला आहे.

भल्लरी, उखाणे जात्यावरच्या ओव्या इत्यादीच्या संकलनातून शिरूर तालुक्याचे सांस्कृतिक वैभव संकलित करून ते पुस्तक रूपाने येत आहे याचा विशेष आनंद वाटतो.

या अंकातील संकलने हे अशिक्षित पण हुशार अक्षराची ओळख नसतानाही अक्षराचे धन सांभाळून ठेवून ते आयुष्यभर प्रामाणिकपणे जपवणूक करून त्यात नवीन शब्दांची भर घालून नवीन शब्द निर्मिती करून ते जपले हे ग्रामीण संस्कृतीचे वैभव आहे. या वैभवाला काही प्रमाणात का होईना संकलन करून ते छापण्याचा जो आनंद आहे तो काही वेगळाच आहे या अंकात विद्यार्थी, ग्रामस्थ यांनी सहकार्य केले त्यांचे आभार.

प्रा.डॉ.अशोक घाळवे
(मराठी सहसंपादक)

- चौरे आबा

नवसाला पावणारे गोमळवाडा येथील ग्रामदैवत म्हसोबा देवस्थान

या देवस्थानचा इतिहास फार मोठा आहे. शिरूर कासार तालुक्यातील गोमळवाडा येथे म्हसोबा महाराजांचे प्राचिन मंदीर आहे. तिथे गुढी पाडव्याच्या दिवशी भव्य यात्रा भरते. त्या दिवशी सकाळी कावडीने गंगेचे पाणी आणून म्हसोबा महाराजांचा जलाभिषेक करतात. या म्हसोबा महाराजांच्या मंदिराबाबतची माहिती या ठिकाणी मांडतो आहे.

शिरूर कासार तालुक्यातील गोमळवाडा येथील हजारो वर्षांपूर्वीचे नवसाला पावणारा जागृत ग्रामदैवत म्हसोबा देवस्थान. याबाबत दंतकथा सांगितली जाते हे देवस्थान पूर्वी कोकण भागामध्ये होते म्हसोबा महाराज ही कोकण भाग सोडून निघाले ते एका बैलाच्या नकळी दगडाच्या रूपात बसून प्रत्येक गावात मुक्काम करत करत रामगिर वाडीच्या टेकडीवर येऊन थांबले. गोमळवाडा व रामगिर वाडी बागांमध्ये सिंदफना नदी आडवी आहे. पूर्वी या नदीला भरपूर पाणी असायचं पावसाळ्यात पहिल नदीला मोठा महापूर यायचा या पाण्यामुळे महिना-महिना लोकांना येता जाता येत नव्हते. गोमळवाडा हे गाव तीन ते चार

हजार लोकसंख्येचे गाव आहे. या गावात 50% माळी समाज राहत आहे. म्हसोबा महाराज रामगिर वाडीचा टेकडीवरती गेले त्या ठिकाणी महाराजांनी निशाण लावले व नारळ फोडले. तांबडा चढविला जागा पाहिली आता महाराज मनाला उद्देशून म्हणाले आता माझी सेवा कोण करील म्हणून गोमळवाडा येथील माळ्याच्या बायजाबाई काकडे नावाच्या बाईला संकटात टाकले व महाराजांची सेवा करण्यास सांगितले सकाळी व सायंकाळी सहा वाजता दोन वेळा नैवेद्य न्यू देऊन नित्यनियमाने महाराजांची सेवा करत असे एकदा

बायजा बाईवर संशय व्यक्त केला बायजाबाई ही सकाळी संध्याकाळी घराबाहेर पडते याचे कारण काय? म्हणून बायजा बाईच्या धीरूभाई यांनी एके दिवशी विचार केला माझी बाई कोठे जाते. म्हणून आपण तिच्यावर पाळत ठेवली पाहिजे व बाईजाबाई कोणाच्या घरी जाते हे पाहिले पाहिजे पावसाळ्याचे दिवस होते नदीला मोठा महापूर आला होता कोणालाही जाता येत नव्हते परंतु कितीही पाऊस असो पाणी असो बायजाबाई ही महाराजांची सेवा टाळत नसे. या ठिकाणी चमत्कार घडला एके दिवशी मोठा महापूर आला होता नित्यनियमाप्रमाणे सायंकाळी सहा वाजता नैवेद्य घेऊन निघाल्या व बायजाबाई चे ठरल्याप्रमाणे हातात परडी घेऊन

बाईजाबाई ला मारण्यासाठी बाईजाबाई च्या पाठीमागे निघाली व नदीपर्यंत गेले. बायजाबाई पुढे मागेपुढे न पाहता सरळ आपल्या मार्गाने निघाल्या. म्हसोबा महाराजांचा या ठिकाणी दैवी चमत्कार झाला. बायजाबाई नदीत पाऊल ठेवू लागल्या तसे नदीचे पाणी कापू लागले व गंगा मातेला बाईजाबाई ला जाण्यास वाट द्यावी लागली. हा चमत्कार पाहून बायजाबाई ची धीरूभाई आपापले त्यांच्या हातातील शस्त्र तिथेच गळून पडले व सरळ गावात येऊन झालेला चमत्कार सांगू लागले व म्हणू लागले ही सामान्य बाब नसून

अवतारी बाई आहे. नदी पार करून वरती गेल्या नैवेद्य दाखवला “बाई तुला सासरवास लय भारी बाई तुझी काय इच्छा आहे? ते माग. बायजाबाई महाराजास म्हणाल्या “देवा मला काही नको” म्हणेपर्यंत महाराज माझ्या देव्हान्यावर ती चला”. महाराज वचनी बोलल्यामुळे देऊ उद्गारले व म्हणाले बायजाबाई मी येतो तुझ्या देव्हान्यावरती परंतु मागे पाहू नकोस. बाईजाबाई पुढे चालू लागली. महाराज पाठीमागे चालू लागले. बायजाबाई नदी पार करून केळीच्या वनात आल्या व मागे वळून पाहिले. मसोबा महाराजांनी आपले स्थान निश्चित केले व बाईजाबाई गोमळवाडा गावात आल्या व गावच्या मोघे राव पाटलाला म्हणाल्या आपल्या गावात म्हसोबा महाराज आले आहे त्याला पाहण्यासाठी मी दाखविते तुम्हाला मी महाराजांची बारा वर्षे सेवा केली महाराज आपल्या गावी आली आहेत. राव पाटील व गावातील ग्रामस्थ चांगभलं च्या जयघोषात वाजत-गाजत चिंचवड माळाकडे निघाले. म्हसोबा महाराज देवमोगरा पाटील यांना म्हणाले माझी सेवा कोण करील. पाटलांनी बाईजाबाईस परत पाठवले व गावातील ग्रामस्थ महाराजांची सेवा करू लागले व कुंभार समाजाने लोक डकास लाविली म्हसोबाचे मंदिर बांधले अशी दंतकथा या म्हसोबा देव देवस्थान बाबत सांगितली जाते. या ठिकाणी दर अमावस्येला डाक वाजविला जातो हजारो वर्षांपासून आजपर्यंत जात वाजवण्याची परंपरा चालूच आहे हे मसोबा देवस्थान गोमळवाडा गावापासून काही अंतरावर गावच्या उत्तर भागात आहे.

हे सिंदफणा व बेलपारा संगम नदीच्या तीरावरती आहे. या ठिकाणी पन्नास फुट उंचीचा प्राचीन काळातील हुबेहुब म्हसोबाची मुर्ती आहे. महाराष्ट्रात अनेक ठिकाणी म्हसोबाचे दैवत आहे. परंतु अशा प्रकारची म्हसोबाची प्राचीन काळातील मुर्ती कोठेच पहायला मिळत नाही. हे म्हसोबा देवस्थान याच ठिकाणी स्थिर झालेले आहे. या म्हसोबा मंदीरात बायजाबाई व त्यांच्या पतीच्या मुर्ती पहावयास मिळतात. या ठिकाणी देवस्थान मारूती मंदिर, शंभू महादेवाचे मंदिर, खंडोबा मंदिर, खोकल्या आई मंदिर अशा दैवतांच्या मुर्ती व मंदीरे आहेत. या म्हसोबा मंदीरास हजारो वर्षे झाली असून या मंदीराची अद्याप कोठेही पडझड झालेली नाही. बायजाबाईच्या परंपरेपासून माळी समाजाचे

लोक म्हसोबाची स्नान करून पुजा आरती दोन टाईम नित्य नेमाने करत आहेत.

या ठिकाणी पुर्वीपासून गुढी पाडव्याच्या दिवशी म्हसोबाची मोठी यात्रा भरली जाते. गोमळवाडा येथील व या ठिकाणी परिसरातील शेकडो तरुण वर्ग, वृद्ध लोक श्री क्षेत्र राक्षसभुवन (शनिचे) येथे पायी जाऊन कावडीने गंगेचे पवित्र पाणी घेऊन येतात. या कावडी मध्ये गोमळवाडा, सिंदफणा, रुपुर, रामगीरवाडी येथील लोक सहभागी होऊन मोठ्या उत्साहाने सामील होतात. व गुढी पाडव्याच्या दिवशी सकाळी सात वाजता या गंगेच्या पवित्र पाण्याने चांगभलेच्या गजरात वाजत गाजत म्हसोबा प्रतिमेची टाळ मृदंगाच्या गजरात भव्य मिरवणूक काढली जाते. दुसऱ्या दिवशी कुस्त्यांचा हंगामा भरला जातो. या यात्रेस महाराष्ट्रातून विविध ठिकाणचे लोक व भाविक भक्त मोठ्या संख्येने येतात. गुढी पाडव्याच्या नऊ ते दहा दिवस अगोदर म्हसोबाला तेल लावले जाते. दहा दिवस म्हसोबा यात्रेचा उत्सव केला जातो. दहा दिवस डाकचा कार्यक्रम असतो. या काळात किर्तन प्रवचन आदी धार्मिक कार्यक्रम साजरे होतात. या डाकमध्ये येथील कुंभार समाजाचे लोक जगमाय तावरे, उद्धव तावरे, गणपत तावरे हे म्हसोबाची परिपूर्ण कहाणी सांगतात.

म्हसोबाला तेल लागल्यानंतर येथील लोकांचे वैशिष्ट्ये दहा दिवस कटींग दाढी न करणे, खाण्यास बेसन न करणे, मांसाहार भक्षण न करणे, शेतीची कामे नांगरट, पाळी, मोगडा न करणे, वाईट न वागणे, शारिरीक संबंध न करणे आदी कामे दहा दिवस बंद ठेवले जातात. तसेच या दहा दिवसाच्या कालावधीत गावातील केश कर्तनालय दुकाने, शेतीचे कामे बंद ठेवली जातात. खाण्यास बेसन केले तर त्याचे काळे-निळ्या प्रकारचे रंग होतात. तेलातील चमत्कार तेलात कोणी बैलाचा नांगर धरला तर बैल अंध होतात. तेलात कोणी ट्रॅक्टरने नांगरत असेल तर ट्रॅक्टरची मशिनरी खराब होते व ट्रॅक्टर आपोआप बंद पडते असे चमत्कार घडतात. असे येथील वयोवृद्ध लोक सांगतात. असे प्रकार पर्वी घडलेले आहेत. तेव्हा तेल लागल्यानंतर अशी कामे तेलात केली जात नाहीत. म्हशीचा रेडा हे म्हसोबाचे वाहन असून गोमळवाडा गावातील म्हशीचे रेडे विकले जात नाहीत. ये म्हशीला जन्मलेले सर्व रेडे विकण्याचे अधिकार फक्त पुजाऱ्यालाच आहेत. या देवस्थानला कुठलेही उत्पन्न नसून रेड्याचेच उत्पन्न आहे. या गावात राहण्यासाठी दोन मजली इमारत बांधली जात नाही. श्रावण महिन्यात तिसऱ्या मंगळवारी

म्हसोबाचा मोठा सण साजरा केला जातो. रेड्याची भव्य मिरवणूक वाजत गाजत काढली जाते. गोमळवाडा गावातील व या परिसरातील सर्व जाती धर्माचे लोक आपल्या कुटुंबासह गोड सण करून वन भोजनासाठी म्हसोबा मंदीराकडे येऊन वनभोजन करतात. या सणाला आपआपल्या नातेवाईकांना आवर्जून आमंत्रण दिले जाते. म्हसोबाचे दैवी चमत्कार सन १९५५ ते १९५६ साली सिंदफना प्रकल्पाचा सर्व्हे सुरू होता. या सिंदफना तलावात गोमळवाड्यासह चार ते पाच गावे जात होते. इतक्या इतक्या थाटात सिंदफना प्रकल्प होणार होता. त्यामध्ये म्हसोबा देवस्थानही जात होत. तलावाच्या खोदकामास सुरुवात झाली व म्हसोबा महाराजांनी त्यांच्या स्वप्नात जान भेट देवून सांगितले की, तलावाचे काम बंद करा, मी पाण्यात राहिलो तरी चालेल परंतु गोमळवाडा गाव उठता कामा नये. नंतर गुत्तेदार व इंजिनिअर यांनी मंदीरात जाऊ चुक मान्य करून माफी मागीतली. मग त्याचे अंधत्व गेले व नंतर हे काम बंद करून गोमळवाडा गावच्या दक्षिणेस दोन-तीन किमी अंतरावर तलावाचे काम करण्यात आले. हा म्हसोबा गोमळवाड्याच्या नवसाला पवला व तो अनेकांच्या नवसाला पावत आहे.

अस हा गोमळवाडा या ठिकाणचे म्हसोबा देवस्थान पावन मंदीर नवसाला पावणारे आहे.

बोल म्हसोबाचे सांगभले... चांगभले... चांगभले...

भलरी गीत

चल चल बाई
साळी निंदाया जाऊ
साळी निंदता निंदता
मला सापडला मासा
माश्याच्या रसान
लागतू कसा.
वेडगळ माणुस
मला पूसतू कसा,
चल बाई साळी
निंदाया जावू....

— संकलक

जायभाये मारुती सुधाकर

भलरी गीत

भलरी दादा भलरी ला
भलरीच्या नादाने रंगवली राधा

गोकुळामध्ये कृष्ण नांदतो
निराळा यांचा तोल.

मोहन भलरीच्या नादान बोल बोल
भलरीच्या नादाने रंगवली राधा

पुण्याच्या वरती मंदिल झळकतो
आला ग बाई कसा गगनी गर्जतो.

वादळ वारं सुटलं गं
वाच्यानं तुफान उठलं गं.

फिर फिर वाच्यात पावसाच्या मळ्यात
सजने ने आणि पाण्यात होडीला लोटाग।
वादळ वारं सुटलं गं.

— संकलक
दिपक कदम

भलरी गीत

ढगामागे पाण्यामध्ये जायरे
पंढरीच्या पांडुरंगा बिगी बिगी धावरे॥

पंढरीच्या लोका, किती मारू हाका
भरलीय चंद्रभागा, नाव लोटू लागा॥

ढगामागे ढग पाण्यामध्ये जायरे
पंढरीच्या पांडुरंगा बिगी बिगी धावरे॥

— संकलक
खेडकर सुमित्रा सुभाष

सोनसळे अमृता बाळ

शिरूर का.तालुक्यातील लोणी येथील प्राचीन राममंदीर

महाराष्ट्रात बीड जिल्ह्यातील शिरूर का.तालुक्यातील लोणी येथील प्राचीन राममंदीर व अतिप्राचिन वास्तुशैलीचा नमुना असलेले रामदीर आहे.

बीड जिल्ह्यातील सर्वोत्कृष्ट वास्तुकलेचा नमुना म्हणून हे मंदीर ओळखले जाते. लोणी गावच्या मध्यभागी असल्यामुळे सभोवतालचे परिसर या मंदीराचे सौंदर्य अधिकच खुलवते.

चालुक्या राज विक्रमादित्य ६ वा याने १० व्या ११ व्या शतकातील असून चालुक्य शैलीने हे मंदिर प्रभावीत आहे. मंदीर संपूर्ण आयुष्याचे दर्शन घडवते.

‘सुख पाहता जवापाडे; दुःख पर्वताएवढे’ असे संत तुकाराम महाराज सांगून गेले पण या बालवयात मात्र मला या सुखच पर्वताएवढे असल्याचा अनुभव पहायला मिळत आहे. सुखाच्या क्षणापैकी काही क्षण अगदी चिरस्मरणात राहिले आहेत. त्या पैकी हे एक राम मंदीर होय. कधी कधी मला अभ्यास करायचा कंटाळा येतो. कधी मित्रांबरोबर खेळायलाही नकोसे वाटते. बाहेर भटकायला जाण्याचीही इच्छा नसते अशा बेचैन अवस्थेत मी याच राम मंदीरात जाऊन बसणे पसंत करतो. दरवाळी आठवणीसाठी नवीनच असावा अशीही माझी अपेक्षा नसते. माझ्याजवळ विविध आठवणीतील या मंदीरातील आहेत. यात मोठा संग्रह आहे. यातील बऱ्याचशा आठवणी माझ्या बाबांनी मला आणून दिल्या आहेत. त्यात काही कथासंग्रह आहेत, काही प्रवास वर्णने आहेत तर काही चरित्र व आत्मचरित्रे आहेत.

मला विरंगुळा देणारे हे राम मंदीर एक पवित्र महान स्थळ आहे. ते म्हणजे माझी आजी त्या मंदीराच्या थोड्या वेळत ज्या ज्या मनोकामना मनाला उभारी मिळते. देशभक्ती आणि समाज सेवा ही आजकाल स्वार्थ साधण्यासाठी प्रभवी साधने ठरली आहेत. पण आमचे गाव मात्र या नियमाला अपवाद आहे. लोणी हे गाव श्रीमंताचे विश्रांतीचे व गरीबांचे पोट भरण्याचे ठिकाण आहे. धनिकांचे सुंदर बंगले व धनिकांसाठी बांधलेली अलिशान सुंदर बंगले, विश्रांतीगृहे यांची तेथे

नुसती रेलचेल आहे. या धनिकांच्या चैनीसाठी गरीब राब-राब राबतात आणि आपले पोट भरतात. समाजाच्या दोन वर्गातील ही विषमता येथे विशेषत्वाने जाणवते. पण येथील सदाबहार निसर्गाजवळ मात्र तसा भेदभाव नाही. तो गरीबांच्या झोपड्यावर आणि श्रीमंतांच्या बंगल्यावर दोन्ही वरती मुक्त हस्ताने आपले वैभव उधळत असतो. कारण येथील बंदीर हे सर्व गावकऱ्यांवर कृपा करूनच असते. भारतीय जनतेने ज्याचे नेतृत्व मान्य करून ज्याला लोकमान्य जनतेचा राजा लोक कल्याण कृती तो आदर्श भारतीय राजा म्हणजे प्रभु रामचंद्र होय. असामान्य बुद्धिमत्ता असलेल्या या राजाकडे नेतृत्वाचे दैदीप्यमान गुण होते. त्यामुळेच हा नेत निद्रीस्त भारतीय समाजाला जागृत करू शकला. पण असे सर्व काही झाले परंतु त्यांनाही चौदा वर्ष वनवास भोगावा लागला.

आपल्या समाजाला लागलेला अस्पृश्यतेचा कलंक पुर्णतः पुसून टाकायला हवा. आजही जन्मावरून माणसांग उच्च-निचता मानली जाते. अशावेळी मनात येते स्वर्गातील प्रभु रामचंद्रला काय वाटत असेल. अनेक वर्षांपासून देवाने प्रत्यक्ष कृतीद्वारा समाजाला समानतेची व मानवतेची शिकवण दिली होती.

परमेश्वराकडे पसायदान मागताना ज्ञानदेव म्हणतात ‘आता विश्वात्मके देवे’ ज्ञानेश्वरांसारख्या थोर संतांना सारे विश्व परमेश्वरास्वरूप वाटणे यात गौर काहीच नाही. म्हणून तर रेड्याच्या पाठीवर फटके बसताच ज्ञानेश्वरांना वेदना झाल्या. ज्ञानेश्वरांसारखे महात्मा समजाचा, जगाचा विचार करतात.

‘जय जगत’ असा संदेश विनोबांनी दिला होता. हवामान, परिस्थिती, भाषा यामुळे जगातील विविध विभागातील माणसांच्या राहणीत विविधता आहे. तरीपण माणूस मात्र सर्वत्र सारखाच असतो. मराठी आई आपल्या बाळावर प्रेम करते तसेच प्रेम रामचंद्र भगवान आम्हा सर्व गांवकऱ्यांवर करतात यात तिळमात्र सुद्धा शंका नाही.

कवि केवसुत लिहीतात -

कोठेही पायाखाली तृणावृता दिसते. कोठेही जा डोईवरती दिसते निलांबर. एकदा सर्वाविषयी आत्मियतेची भावना निर्माण झाली की जगातील कोणताही माणूस आपलेच रूप वाटते. ते माझे मी यांच्या एकच आंध आम्हाहीन वाटे. अशी अवस्था होते. कोठेही काही संकट ओढले की तसे जगातून मदतीचा ओघ येऊ लागतो. आणि या भुतलावर कोठेही काही महत्वाची आल्हाददायक घटना घटकी की सारे जग आनंदीत होते. पायात काटा रुतला तर डोळ्यात आसवे दाटतात. आणि हृदयात आनंद उचंबळला की गळ्यातून तोंड लके उमटते. अशी जेव्हा अखिल मानवजातीला विश्वव्यापक दृष्टी होईल तेव्हा रामचंद्र प्रभु भगवानांची प्रार्थना मुर्त स्वरूप होईल.

गुरुविना ज्ञान नाही असे आपण मानतो. पण काही वेळेला मानवी गुरु उपलब्ध होऊ शकत नाही. त्याच्या अपेक्षा आपण पूर्ण करू शकत नाही. एकलव्याने जसे द्रोणाचार्याचा पुतळा करून त्या पुतळ्याला गुरु मानले तसेच आजच्या काळात ग्रंथ हे पर्यायी गुरुंचे काम करतात आणि हे सर्व ग्रंथ आमच्या रामचंद्र भगवानाच्या मंदीरात उपलब्ध आहेत.

ग्रंथाला काळाच्या दिशांच्या मर्यादा नसतात. ग्रंथाजवळ भेदभाव नसतो. ग्रंथगुरु आपल्या विद्येचा कोणतेही भाग शिष्यापासून राखून ठेवत नाहीत. शिवाय कोणत्याही गुरु दक्षिणेतील अपेक्षा करत नाहीत. म्हणून ग्रंथ हे आपले सर्व श्रेष्ठ गुरु होत.

उत्सव प्रसंगी जत्रा भरते मंदीराच्या आवारात गायन वादन नृत्य, मुर्तिकला स्थापण इत्यादी कला शिकवल्या जात. मंदीरांमुळे या कलांचा विकास झाला. काशी, नशिक, पैठण यासारखी काही नगरे परंपरेने तिर्थक्षेत्र म्हणून प्रसिद्धीस आली. महाराष्ट्रात बीड जिल्ह्यातील लोणी येथील राममंदीर फार पुरातन व प्रसिद्ध आहे. त्यापैकी काही मूर्ती ही कोरीव कामाचा एक अप्रतिम नमुना आहे. दक्षिण बीड जिल्ह्यातील अनेक गावाहून लोक दर्शनासाठी येते येतात. राममंदीर फारच प्राचीन आहे.

लोणी गावाच्या बाजुला काही मंदीर आहेत ते पण एकच संगमरवरी कोरीव कामासाठी प्रसिद्ध आहेत. समाजजीवनात प्रार्थना स्थळांना फार विशेष महत्त्व होते. ही पितृप्रधान होती. स्त्रियांचे स्थान दुय्यम होते. परंतु कुटुंबातील भुमिका

महत्वाची होती. समाजामध्ये शिक्षणाचा प्रसार मर्यादीतच झाला. व्यक्तीला व्यवसायाची माहिती कुटुंबातच मिळत असे. या काळात नालंदा आणि तक्षशाला या विद्यापीठाची ख्याती सर्वत्र पसरली होती. मंदीराचे पहिले बांधकाम राष्ट्रकुट किंवा त्या आधीचा शिलाहार राजानी सुमारे आठव्या शतकात केले असेवा. या देवस्थानची महाराष्ट्रातील साडेचार शक्तिपीठात गणना होते.

मुसलमानांनी देवळांचा विध्वंस केला तेव्हा मुर्ती अनेक पुजाऱ्यांनी लपवून ठेवल्या होत्या. पुढे संभाजी महाराज यांच्या कारकीर्दीत इ.स. १७१५ ते १७२२ या कालखंडात मंदीराचे पुनरुज्जीवन करण्यात आले. उत्तम कोरीव काम असलेल्या भिंती व अगदी साधे वरचे शिखर हा कारागिरीतला फरक त्यामुळेच पडला असावा. श्रीराम हा महादेवाचा अवतार आहे. भार्या व म्हणून समोर गुरु मंडपात विष्णूवाहन गरुडाची स्थापना केली आहे. तरी मुर्तीच्या जवळील सिंह व शिखरावरील शिवलिंगामुळे देवी अनेकांच्या मते पार्वतीचे रूप आहे. देवीची मुर्ती दगडी असून तीचे वजन ४० किलोग्रॅम आहे. मुर्तिमागे दगडी सिंह आहे. डोक्यावर मुकुट आहे. आणि त्यावर शेषनाग आहे. मंदीर पूर्वाभिमुख असून महाद्वार पुर्वेकडे आहे. पारंपारिक मराठा शैलीचा लाकडी सुरुच्या खांबाचा व इस्पिदार कमानी असलेल्या सभामंडपात प्रवेश केल्यावर दिसतो. गेल्या दहा शतकात मंदीरांची अनेकदा वाढ झाली मंदीराचे चार महत्वाचे भाग आहेत. पुर्व भागातील गाभारा व रंग मंडप हा सर्वात पुरातन भाग आहे. देवीचा गाभारा येथेच आहे. उत्तरेकडे महाकालीचा गाभारा तर दक्षिणेकडे महासरस्वतीचा गाभारा असून या तीन अंगांना जोडणाऱ्या सभामंडपास महानाट्यमंडप असे नामाभिमान आहे. हिंदू धर्मशास्त्राप्रमाणे मुर्तीच्या प्राणप्रतिष्ठेबरोबर मंदिरासही देवपण येते व म्हणूनच देवळाची डागडुजी किंवा वाढ करणे सम्मत असते तरी कोणतेही भाग काढून टाकणे किंवा पाडणे मान्य नाही. यामुळे जुन्या देवळांची मोठी वाढ झालेली दिसते. चैत्र पौर्णिमेच्या वेळी एकामागे एक अशा चढत जाणाऱ्या व दिपांनी पाजळलेल्या तीन शिखरांचा देखावा अवर्णनीय दिसतो. देवळाच्या भिंतीवर नर्तिका, वाद्ये वाजवणाऱ्या स्त्रिया, मृदंग, टाळकरी, वीणावादी, आरसादेखी यक्ष, अव्यसा, योद्धे व किन्नर कोरलेले आहेत. माद्या शुद्ध पंचमीला सुर्यास्तांचे किरण बरोबर देवीच्या मुखावर पडतील

असे उत्तम दिगसाधन विना चुन्याचे जोडीव-घडीव दगडी बांधकाम व नक्षत्रावर अनेक कोनाचा पाया ही मंदीराचे वास्तुवैशिष्ट्ये होत. देवळाच्या प्रकारात रोषणाई दत्तात्रय, विष्णू, गणपती वगैरे अनेक देवतांची देवळे आणि काशी व मनकणिका कुंडे आहेत. महालक्ष्मी हे जागृत देवस्तान व नवसाला पावणारी देवी असल्यामुळे नवस फेडण्यासाठी सर्वत्र जनतेचा ओघ असतो. बाळाजी बाजीराव पेशव्यांची आई, बायको गोपिकाबाई हिने नवस फेडण्यासाठी पावनेचोवीस तोळे जवळेजवळ पाव किलो सोन्याचे चार चुडे वाहिल्याचा उल्लेख सापडतो शुक्रवार, मंगळवार हे देवीचे दिवस मानले जातात. दर शुक्रवारी व अश्विन, कार्तिक मार्गशीर्ष व माघ या चारही पौर्णिमेला व चैत्र वद्य प्रतिपदेस देवीच्या पितळी मुर्तीची पालखी प्रदक्षिणा काढली जाते. पालखीबरोबर देवीचे भालदार, चोपदार व पालखीचे भोई असतात. पालखीकरीता हत्ती, घोडे वगैरे सर्व लावाजमा असे. पालखीच्या सर्व टप्प्यांवर नाचकिणीचे गाणे व नाच होत असे. नवरात्रात नऊ दिवस देवीची वाहन पुजा बांधण्यात घरच्या पुजेत कलश, फुलांची माफक काळ्या मातीत पेरलेले धान्य वगैरे वापरण्यात येते. अष्टमीला देवीची नगर प्रदक्षिणा होते.

***

भलरी गीत

यशोदा माता दोरी धरा हाता।
कृष्ण पाळण्यात झोका देतो मी आता॥

मोतीयाचा चेंडू यमुनेत गेला।
चेंडू सापडिता सापडिता घायाळ झाल॥

कमळाच्या झाडाखाली पोवा वाजवील।
गवळण भुलली कृष्णाल॥

कशी भुल पडली।
भलरी दादा भलरी॥

संकलक
- काटे नितीन यशवंत

भलरी गीत

कुण्या राना मंदी गेलं कुण्या वना मंदी गेलं।
कुण्या नारीनं भुलुन नेलं हिरवं पाखरु माझं॥

बायको मन चंदी बोलाना कधी।
आई मी जातो लढाई मधी।
बायको लाडकी आईची माया।
चला म्हणते सिनेमा पहाया। भलरी दादा॥

वाटावरी मळा मळ्यावरी काठी।
खरं सांगा पतीराया कुठ टेकू काठी॥
राम सिताला वनवास दोन्हीला।
माया नाही आली त्या कैकईला॥ भलरी दादा॥

वडाच्या पारंब्याला खेळणं म्हणलं मी॥
झोक मी गार सावलीला॥
बोरीबंदर ऑफीस जवा अंग बाई नवा।
ग तारेवर लावला भिंगाचा दिवा॥ भलरी दादा॥

माळ्याच्या मळ्यात वेल बाई गेला कारल्याचा।
हिरवं शालुला पिवळी काडी माझ्या सजना॥
घाल घडी घरला चालमळ्याच्या मळ्यात
वेल बाई गेला दोडक्याचा हिरवागार
माझ्या सजना घा घडी घरला चाल। भलरी दादा॥

मळ्याच्या मळ्यात माळीन बाई उघडा मण्याचं दार
गं
जाई जुईच्या झाडाखाली फुलाचा भडीमार ग।
भलरी दादा॥

माळी मळ्याला लावितो काटी आली माळीन भरीती पाटी
अशी काय माळीन सुंदर वांग्या विकीती उधारं।
भलरी दादा॥

संकलक
- भोसले प्रियंका चंद्रकांत
बी.ए.प्रथम

महादेवाच्या पिंडीवर बेल टाकते वाकून
आदर्श कालिकादेवी महाविद्यालयाचा उखाणा घेते
तुमचा मान राखुन

यमुनेच्या तीरी चरतात गाई..... च
नाव घेण्यास अभिमान वाटत नाही

दहातून दहा गेले खाली राहिले खाली शुन्य
कालिका देवी महाविद्यालयात शिकते
ते आई वडीलांचे पुण्य

महादेवाच्या देवळात रांगोळी काढते जाईची
... यांनी केला सांभाळ तरी आठवण होती आईची

जन्म दिला मातेने पालन केले पित्याने
आदर्श कालिका देवी या महाविद्यालयात
मी शिकते विद्यार्थीनी या नात्याने.

सागवाणी टेबलावर रुमाल टाकते विणून
... चं नाव घेते जयहिंद म्हणून.

– मांडवे संध्या संजय

मुंबईला पडला पाऊस, पुण्याला आला लोंढा
बापाने दिला हुंडा, भावानं घेतली भांडी,
मामाने केला आहेर.....
च्या जीवनासाठी सोडले मी माहेर

पेरुच्या झाडावर पोपट बसले सोळा
...चं नाव घेताना मैत्रीणी झाल्या गोळा

देवापुढे दरवतो मोगन्याचा सुगंध
...च्या संसारात फुलतो निशिगंध

आयुष्याच्या सद्मार्गावर चालायचं
सद्विचाराच्या चित्तेवर मरायचं...
...संसारात सद्किर्तीनेच उरायचं

उखाणे

केळीच्या पानावर सोनेरी पाखरु
... राव संभाळा गरीबाचं लेकरु.

विश्वासम् फलदायकम् हे जगण्याचं मर्ग
...च्या संसारात सत्संग हेच कर्म

चहा केला निऊन गेला, पेरु देते चिरून
.... च्या नावान कुंकु लावते कोरून

झुम झुमराचं फुल उंबराचं
कढी ताकाची वडी लाखाची
लेक कोणाची आई बापाची
सून कोणाची सासु सासऱ्याची
राणी कोणाची नाजूक भ्रताराची
नाजूक पोळ्या नाजूक तेलाच्या
रुखद गेला पारलाच्या आळी
पाटील म्हणतात नाव घ्या नाव का
फुकटचे हळदी कुंकवाच्या वाट्या
सुर्यनारायणाचे ताट फिरक्याचे वाट
..... बसले पुजेला
समई लावल्या तीनशे साठ

महादेवाच्या पिंडीवर रुपाया टाकते बंदा
... रावांच्या बहिणी माझ्य प्रेमाच्या नंदा

महादेवाच्या पिंडीवर द्राक्षाचा वेल
..... बसले पुजेला तर मी बेल.

जीवनाच्या वाटेवर वाचते मी गीता
शंकाविरुद्ध लढायची घेते दक्षता
... संसारात बहरते ममता.

–शिरसाठ योगीता
बी.एस्सी. टी.वाय.

– डाळे प्रज्ञा

महादेवाच्या पिंडीवर द्राक्षाचा वेल
.... बसले पुजेला मी वाहते बेल

महादेवाच्या पिंडीवर नागवेलीवि विडा
..... माझ्या जन्माचा जोडा

जाईच्या वेलीला पाणी झालं फार-फार
वडिल हिंडले हिंदुस्थान तेंव्हा मिळाली रत्नाची खान
बेलबाग, तुळशी बाग, कृष्ण वाजवितो पावा
..... चे नाव घ्यायला असा योग यावा.

तुळशीवृंदावना पुढे रांगोळी काढते चित्राची
... रावांचे ना ऐकण्यासाठी गर्दी झाली मित्रांची

चांदीच्या ताटात केळ
.... रावांचे नाव घेते तिन्हीसांजेची वेळ

— महाडीक संगीता

इमारत बांधायला कारागिर होते कुशल
... रावांचे नाव घेते तुमच्यासाठी स्पेशल.

दारात रांगोळी काढते जाईची
... च नाव घेते आठवण येते आईची

भली भली एक सुरत
भला सा एक नाम
धडकन है मेरे दि के ... है उसका नाम

— परदेशी शरयु

चांदीच्या ताटात खडीसाखरेचे खडे
... रावांचे नाव घेते सत्यनारायणा पुढे

चहा गेला निऊन चिवडा असे ताजा
..... चे नाव घेते पहिला नंबर माझा

वेल बागे कृष्ण वाजवितो बासरी
.... चे नाव घेऊन मी निघाले सासरी.

सावित्रीचा संदेश पती तेथे पत्नी
..... चे नाव घेते आग्रह करु नका अति.

महादेवाच्या पिंडीवर बेल वाहते वाकून
.... च्या नावाखाली मी गेले झाकून

चांदीच्या करंड्याला आहे चोच मोराची
.... चे नाव घेते कन्या थोरांची
— यादव वर्षा

राजहंस पक्षी चरते वनात
..... चे नाव घेण्याची हौस माझ्या मनात

निसर्गाच्या राज्यात ऊन-सावल्यांचा खेळ
... चे नाव घेते पहिलीच माझी वेळ

रंगीबेरंगी मणी तोडले, काळे मणी जोडले
.... रावांसाठी आईवडील सोडले.

चांदीच्या ताटात जिलाबीचे तुकडे
.... चे नाव घेते लक्ष द्या ईकडे

मुंबईची मम्मादेवी, कलकत्याची कालिका
... चं नाव घेते गोरे यांची बालिका

— रणखांब श्रद्धा
बी.एस्सी.एस.वाय.

महादेवाच्या पिंडीवर बेल वाहते वाकून
..... रावांचे नाव घेते तुमचा मान राखून.

तिरंगी झेंड्याला आशोकाची खुण
... रावांच नाव घेते ... यांची सुन

— शुभांगी विघ्ने

एक ज्योती दोन प्रिती, दोन प्रिती एक ज्योती
... चं नाव घेते मी त्यांची सौभाग्यवती

— पायल कानडे
बी.ए.टी.वाय

उखाणे

(पतीने पत्नीचे नाव घेणे)

कश्मिरच्या नंदनवनात गुलाबाचा गंध
... च्या जीवनात, मला आहे आनंद

चंद्र आहे रोहिणीचा सांगाती
.... आहे माझी जीवनसाठी

अथांग फुलला गुलमोहर हा प्रसन्न
... च्या नावाचा बहर संपन्न.

– खरमाटे स्वाती

जोडीने शिंपला आंबा.. आता निघेल वरात
... च्या साथीने, संसाराची सुरुवात

– अयोध्या ढाकणे

इंद्राची इंद्रानी, दुष्यंताची शकुंतला
... नांव ठेवले माझ्या पत्नीला.

नभांगणी दिसे शरदाचे चांदणे
... चे रुप आहे अत्यंत देखणे

फुलात फुल मदनबाण
... राव माझा जीव की प्राण
– खरमाटे अश्विनी

नवग्रह मंडळात शनीचं आहे वर्चस्व
... आहे माझे जीवन सर्वस्व

– छाया जाधव (बी.ए.तृतीय)

दत्ताच्या देवळात करीत होते आरती
ते गेले वरती आणी मी राहिले खालती.

धंद्यात धंदा कापडाचा धंदा
मगनलाल मेला म्हणून छगनलाल केला.

– निकीता गाडेकर

अमेरिकेत आहे
आंधळ्या न्यायदेवतेचा पुतळा
..... चे नाव घेते मला सांभाळा

– विशाखा केदार

सावळ्या ढगांना सोनेरी कडा
... च्या हातांचा माझ्याभोवती वेढा
– सिमरन सय्यद

सासूबाई आहेत प्रेमळ,
जाऊबाई आहेत हौशी,
.... च नाव घेते लग्नाच्या दिवशी

हंड्यावर हंडे सात, त्यावर वेगळी परात
.. चे नाव घेते .... च्या दारात

उंबऱ्यावरील माप पदस्पर्शानं लवंडते
च्या ची पत्नी म्हणून गृहप्रवेश करते
– दिपक जगताप

जन्म दिला मातेने, पालन केले पित्याने,
.... च नाव घेते पत्नी या नात्याने

उखाणे

(पत्नीने पतीचे नाव घेणे)

कृष्णाच्या बासरीचा राधेला ध्यास
... ना देते जिलेबीचा घास

– संध्या गाडेकर
बी.ए.टी.वाय.

विवाहरूपी मंगल कार्यानि उलटते
कुमारिकेच्या जीवनाचे पान
..... चे नाव घेऊन
राखतो मी सर्वांचा मान

विद्या मिळते विनयाने,
विनय मिळतो नम्रतेने
... चे नाव घेतो सर्वांच्या अग्रहाने

मेहंदीच्या रंगाने रंगले दोन्ही हात
... रावांना देईन मी पदोपदी साथ

संसारात सदा राहीन आनंदी
... चे नाव घ्यायची बघत असतो संधी

प्रेमासाठी करावे जीवनाचे दान
... चे नाव घातो राखुन तुमचा मान

प्रयत्नांच्या मंदिराला कष्टाचा पाया
.... रावांचे नाव घ्यायचा चान्स घालवित नाही वाया

काय जादू केली जिंकलं मला एका क्षणात
प्रथमदर्शनी .... भरली माझ्या मनात

कोरा कागद काळी शाई
... ला रोज देवळात जाण्याची घाई

उभा होतो मळ्यात, नजर गेली खळ्यात
नवरत्नांचा हात .... च्या गळ्यात

नाशिकची द्राक्षे, नागपुरची संत्री
... आजपासून माझी गृहमंत्री

रखरखत्यता वैशाखात प्रेमाचा धुंद वारा
जीवनाचा खेळ समजला ... मुळे सारा

लाखात दिसते देखणी चेहरा सदा हसरा
..... च्या रूपपुढे अप्सरेचा काय तोरा

----- ला आहेत हिन्याच्या खाणी
.... आहे सर्वात देखणी

हिरवळीवर चरती सुवर्ण हरिणी
.... झाली आता माझी सहचरीणी

भाजीत भाजी मेथीची
..... माझ्या प्रितीची

दही, चक्का, तुप
--- मला आवडते खूप

भारत देश स्वतंत्र झाला, इंग्रज गेले पळून
... चे नाव घेतो जरा पहा मागे वळून

लग्नाचा वाढदिवस करु साजरा
.... साठी आणला मोगच्याचा गजरा

– तांबे अश्विनी बालासाहेब
बी.ए.प्रथम वर्ष

भारुड

ननंद पाहूणी आली
घरात अडचण झाली
बाईसाहेब आल्यात...
बाईसाहेब आल्यात...
बाईसाहेब आल्यात.

बाईसाहेबाला करीन म्हटलं शिरा
घरातला किराणा उडाला सारा

बाईसाहेबाला घेईन म्हणल चोळी
जळाली कोष्ट्याची आळी

बाईसाहेबाला घेईन म्हणलं लुगडं
दुकानदाराच दार नाही उघडं

बाईसाहेबाला भरीन म्हणलं बांगड्या
कासारणीच्या मोडल्यात तंगड्या

बाईसाहेबाला करीत म्हणलं पुरणपोळी
गावातल्या पाटलांची निघाली झोळी

एका जनार्धनी म्हणलं बाईसाहेब आल्या
जशा आल्या जशाच गेल्या

— आघाव दत्तात्रय

बी.ए.प्रथम

हरिनामाला विसरली, रामनामाला स्मरली
गाढव कुंभाराची झाली

मामीला करीन म्हणलं वेणी-फणी
मामीच्या पाठीवर सदाच गोणी
हरिनामाला विसरली, रामनामाला स्मरली...

मामीला करीन म्हणल वरणभात
मामीचं तोंड नेहमी कोणीकडं जातं
हरिनामाला विसरली, रामनामाला स्मरली

मामीला करीन म्हटलं पुरणपोळी
मामी सदा उकीरडं घोळी
हरिनामाला विसरली, रामनामाला स्मरली

एका जनार्धनी गाढव झाली
सदुरुला शरण गेली
हरिनामाला विसरली, रामनामाला स्मरली

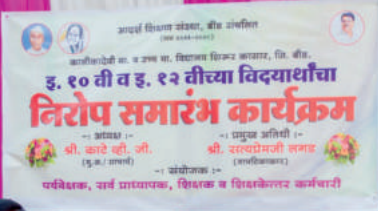
— चव्हाण रविंद्र रेवननाथ
बी.ए.प्रथम

१० आणि १२ वी च्या विद्यार्थ्यांच्या निरोप समारंभ प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून मनोगत व्यक्त करतांना डॉ.संजय तुपे, व्यासपीठावर आदि मान्यवर

निरोप समारंभात प्रसिद्ध कवी सत्यप्रेम लगड सोबत प्राचार्य डॉ.संजय तुपे

विद्यार्थ्यांच्या समारोप प्रसंगी मनोगत वक्त करताना कनिष्ठ महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.वसंत काटे सर, व्यासपीठावर आदि मान्यवर

महाविद्यालयीन परिसरात औषधी वनस्पतींचे वृक्षारोपन करताना डॉ.प्रकाश घोलप, प्रा.येडे जी.एन., प्रा.घोडके ज्ञानेश्वर व विद्यार्थी

महाविद्यालय परिसरात औषधी वनस्पतींचे झालेले वृक्षारोपन

महाविद्यालय परिसरात वृक्षारोपन करतांनाचे क्षणचित्र

जागतिक मराठी भाषा दिनानिमित्त
वि.वा.शिरवाडकर यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार
अर्पण करताना डॉ.अशोक घोळवे, डॉ.नवनाथ
पवळे व प्रा.वाघमारे के.एच.

छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या जयंती निमित्त
आयोजित व्याख्यानमाले प्रसंगी महाराजांच्या
पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करताना प्राचार्य
डॉ.संजय तुपे सोबत डॉ.संजय गायकवाड आदी

संत शिरोमणी श्री जगनाडे महाराज यांच्या जयंती
निमित्त प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करताना
प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे व प्राध्यापक वृंद

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ युवा महोत्सवात शोभा यात्रेचे पारितोषिक मिळवणाऱ्या कलाकारांच्या सोबत डॉ.विठ्ठल जाधव, डॉ.धम्मपाल घुमरे, डॉ.पवळे नागनाथ

युवा महोत्सवात महाविद्यालयाच्या शोभायात्रेची क्षणचित्रे

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
युवा महोत्सव शै.वर्ष - २०१९-२०

बलिदान जवानांचे ; आक्रोश जनसामान्यांचा....!

सहभागी महाविद्यालय :- कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, शिरूर (का.) जि.बीड

डॉ.बा.आं.म.विद्यापीठ औरंगाबाद युवा महोत्सवात सहभागी (२०१९-२०) महाविद्यालयाची शोभा यात्रा

प्राचार्य डॉ. देशमाने पी.बी. यांच्या हस्ते
समाजशास्त्राच्या भित्तीपत्रकाचे अनावरण,
सोबत उपप्राचार्य डॉ. संजय तुपे, विभाग प्रमुख
डॉ. सुधीर येवले व विद्यार्थी

महाविद्यालयाची औरंगाबाद येथील शैक्षणिक
सहल

डॉ. नवनाथ पवळे स्वामी रामानंद तीर्थ
मराठवाडा विद्यापीठात पीएच.डी. ची मौखिक
परिक्षा देताना, व्यासपीठावर मार्गदर्शक
डॉ. पृथ्वीराज तौर व आदी

महाविद्यालयातर्फे 'कोरोना' काळात गरजूंना अन्नधान्य वाटप करताना तहसीलदार श्रीमती बेंडे, सामाजिक कार्यकर्ते प्रदीप नागरगोजे, प्र.प्रचार्य डॉ.संजय तुपे आदी

महाविद्यालयोतर्फे 'कोरोना' काळात अन्नधान्य व स्वच्छता साहित्याचे वाटप कार्यक्रम प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना प्राचार्य डॉ.संजय तुपे, व्यासपीठावर तहसीलदार बेंडे

महाविद्यालयाची वेरुळ-अजिंठा येथील शैक्षणिक सहल

हिंदी विभाग

संपादकीय....

दोस्तो हो...!

हिंदी विभाग हरसाल छात्र तथा छात्राओं के विकास के प्रति कार्यरत रहता है। पूरे साल का पाठ्यक्रम हो या परीक्षा की तयारी या हिंदी विभाग द्वारा होनेवाले विविध कार्यक्रम तथा हिंदी के विद्वानों की जयंती, पुण्यतिथी ऐसे विविध कार्यक्रमों में छात्र-छात्राओं का आयोजन से लेकर समाप्त होने तक प्रमुख सहभाग होता है। हिंदी विभाग द्वारा सामान्यज्ञान प्रतियोगिता की तयारी तथा-छात्राओं प्रेरणा देने के लिए हिंदी विद्वान मान्यवरों को मेहमान के रूप में लाकर उनके विचारों से लाभान्वित करने का कार्य हिंदी विभाग की ओर से हर साल होता है।

हर साल अपने महाविद्यालय का 'आदर्श' वार्षिक अंक में छात्र-छात्राओं के स्वलिखित लेख तथा हास्यव्यंग कविता इससे छात्र-छात्राओं की सोच बढ़ाने का प्रयास विभाग करता आया है। छात्रों का सामाजिक ज्ञान, बेकारी, समाज के विविध सामाजिक समस्याओं के प्रति तथा समाज में जनजागृती विषयक अलग-अलग प्रसंगोपर अपने ही लेख तथा विचार द्वारा दिया संदेश इससे छात्र-छात्राओं के बौद्धिक तथा आत्मविश्वास का पता चलता है।

हिंदी विभाग छात्र-छात्राओं को विभाग द्वारा आयोजित विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमों में विशेष सहभाग देता है। ताकि छात्र-छात्राओं के कलागुणों का विकास हो।

हिंदी विभाग हर साल छात्र-छात्राओं को शैक्षणिक सहल के माध्यम से भाषा प्रयोगशाला हो या ऐतिहासीक क्षेत्र से रुबरु करने का प्रयास विभाग की ओर से होता है। इस तरह अलग-अलग माध्यम से छात्र-छात्राओं की अपनी लगन तथा अपने पैरों पर खड़े करने का प्रयास हिंदी विभाग तथा महाविद्यालय की ओर से किया जाता है। समाज में जीवन जिते समय वह अपनी मेहनत के बल तथा सच्चाई के मार्गपर चलते लोगों के आदर्श बन जायें ताकि आगे की नई पिढी के सामने हमारे छात्र-छात्राओं का सर हमेशा उँचा रहे। यह विभाग तथा महाविद्यालय के लिए गर्व की बात होगी।

धन्यवाद...!

— डॉ.शाम सानप

(हिंदी विभाग प्रमुख)

हिन्दी विभाग

हिंदी भाषा का महत्व

(Importance of hindi language)

हिंदी भाषा विश्व में सबसे ज्यादा बोले जाने वाली भाषाओं में से एक है। हिंदी भाषा का महत्व सिर्फ भारत में ही नहीं बल्कि पुरे विश्व में काफी अधिक है।

हिंदी भाषा में 11 स्वर और 35 व्यंजन होते हैं और इसे “देवनागरी” नामक एक लिपि में लिखा जाता है। हिंदी एक समृद्ध व्यंजन प्रणाली से सुसज्जित है, जिसमें लगभग 38 विशिष्ट व्यंजन हैं। हालाँकि, ध्वनि की इन इकाइयों के रूप में स्वरों की संख्या निर्धारित नहीं की जा सकती है, बड़ी संख्या में बोलियों की मौजूदगी के कारण, जो व्यंजन प्रदर्शनों की सूची के कई व्युत्पत्ती रूपों को नियोजित करती हैं।

हालाँकि, व्यंजन प्रणाली का पारंपरिक मूल सीधे संस्कृत से विरासत में मिला है, जिसमें अतिरिक्त सात ध्वनियाँ हैं, जिन्हें फारसी और अरबी से लिया गया है।

हिंदी भाषा किन क्षेत्रों में बोली जाती है?

500 मिलियन से अधिक बोलने वालों के साथ, चीनी के बाद हिंदी दूसरी सबसे अधिक बोली जाने वाली भाषा है। हिंदी को भारत के “राजभाषा (राष्ट्रभाषा) के रूप में अपनाने से पहले इसमें काफी बदलाव आया है।

इंडो-आर्यन भाषाई वर्गीकरण प्रणाली के सिद्धांत के अनुसार, हिंदी भाषाओं के मध्य क्षेत्र में रहती है। 1991 की जनगणना की रिपोर्ट के अनुसार, हिंदी को “देश भर में एक भाषा के रूप में भारतीय आबादी के 7% से अधिक द्वारा घोषित किया गया था। भारत की बड़ी आबादी के कारण हिंदी दुनिया में सबसे अधिक बोली जाने वाली भाषाओं में से एक है।

1991 की भारत की जनगणना के अनुसार (जिसमें हिंदी की सभी बोलियाँ शामिल हैं, जिनमें कुछ बाबियों द्वारा अलग-अलग भाषाएँ मानी जा सकती हैं - जैसे, भोजपुरी),

हिंदी लगभग 337 मिलियन भारतीयों की मातृभाषा है, या भारत के 40% लोगों की है। उस वर्ष जनसंख्या। एसआईएल इंटरनेशनल के एथनो लॉग के अनुसार, भारत में लगभग 180 मिलियन लोग मानक (खड़ी बोली) हिंदी को अपनी भाषा के रूप में मानते हैं, और अन्य 300 मिलियन लोग इसे दूसरी भाषा के रूप में उपयोग करते हैं।

भारत के बाहर, नेपाल में हिंदी बोलने वालों की संख्या 8 मिलियन, दक्षिण अफ्रीका में 890,000, मॉरीशस में 685,000, अमेरिका में 317,000 है। यमन में 233,000, युगांडा में 147,000, जर्मनी में 30,000, न्यूजीलैंड में 20,000 और सिंगापुर में 5,000 जबकि यूके, यूई, कॅनाडा और ऑस्ट्रेलिया में भी हिंदी बोलने वालों और द्विभाषी या त्रिभाषा बोलने वालों की उल्लेखनीय आबादी है जो अंग्रेजी से हिंदी के बीच अनुवाद और व्याख्या करते हैं।

हिंदी भाषा का विकास (grenthot hindi language)

1947 के विभाजन के बाद भारत सरकार द्वारा समर्थित संस्कृतित दृष्टीकोण से हिंदी की वर्तमान बनावट बहुत प्रभावित है। स्वतंत्रता से पहले अपने मूल रूप में हिंदी में उर्दू के साथ मौखिक समानता की काफी हद तक साझा की है। हिंदी और उर्दू को अक्सर एक ही इकाई के रूप में संदर्भित किया जाता था जिसका शीर्षक इसके साथ ही कई अन्य भाषाओं जैसे अवधी बघेली, बिहारी और इसकी बोलियाँ राजस्थानी और इसकी बोलियों और छत्तीसगढ़ी। हालाँकि यह दृष्टिकोण वस्तुतः प्रत्येक शैक्षणिक संस्थान और सार्वजनिक सूचना के माध्यम की वकालत करता है जो वाराणसी बोली की तर्ज पर भारतीय विद्वानों द्वारा विकसित एक संस्कृत-उन्मुख भाषा को रोजगार देता है।

लिपि:

देवनागरी लिपि

महत्वपूर्ण लेखक:

रामधारी सिंह दिनकर जयशंकर प्रसाद सुमित्रानंदन पंत

मैथिली शरण गुप्त, सूर्यकांत त्रिपाठी निराला, महादेवी वर्मा, सच्चिदानंद हीरानंद वात्स्यायन, हरिवंश राय बच्चन, नागार्जुन धर्मवीर भारती, अशोक बजाज, मुंशी प्रेमचंद, फणीश्वर नाथ रेणु, हरिशंकर परसाई, रामवृक्ष बेनीपुरी, चक्रधर शर्मा गुलेरी, विष्णु प्रभाकर त्रिपाठी, अमृत लाल नागर, भीष्म साहनी, सूर्यकांत निराला आदी को हिंदी के सबसे मशहूर लेखकों में गिना जाता है।

हिंदी स्थानीयकरण और सूचना प्रौद्योगिकी

हिंदी टाइपिंग में इस्तेमाल किए जाने वाले कई लोकप्रिय फॉन्ट हैं। यूनिकोड, मंगल कुलिदेव, आदि वैज्ञानिकों और विशेषज्ञों की एक टीम पहले से ही मशीनी अनुवाद सॉफ्टवेयर को विकसित करने और हिंदी को मानकीकृत करने के लिए काम कर रही है। हालाँकि वे इसके माध्यम से कोई बड़ा तोड़ नहीं बना पाए हैं।

हिंदी भाषा की बढ़ती प्रोफाइल के प्रति हाल की चेतना ने लाखों हिंदी बोलने वालों को आशा दी है और आशा है कि आने वाले समय में हिंदी को मान्यता मिलेगी और संयुक्त राष्ट्र आधिकारिक भाषा बन जाएगी। यह समय हिंदी केंद्र, हिंदी विश्वविद्यालयों हिंदी गैर सरकारी संगठनों और लाखों हिंदी भाषियों को हिंदी की रूपरेखा बढाने के लिए हाथ मिलाना चाहिए। हिंदी सिनेमा और बॉलीवुड ने पहले ही अच्छा योगदान दिया है। इसी तरह हिंदी मीडिया ने भी चमत्कार किया है।

वैश्विक मोर्चे पर हिंदी के बढ़ते महत्व के आधार पर अंग्रेजी से हिंदी अनुवाद और हिंदी से अंग्रेजी अनुवाद के लिए भविष्य उज्ज्वल है। हालांकि, भारतीय को अंग्रेजी शब्दकोश और अंग्रेजी से हिंदी शब्दकोश में ऑनलाइन हिंदी विकसित करने और ऑनलाइन हिंदी भाषा प्रशिक्षण कार्यक्रम विकसित करने के प्रयासों की आवश्यकता है।

– डिसले आकाश बबन
(बी.ए. एफ.वाय.)

स्वाभिमान और गर्व की भाषा हिन्दी

प्रस्तावना– हिन्दी ने हमें विश्व में एक नई पहचान दिलायी है। हिन्दी दिवस भारत में हर वर्ष 14 सितंबर को मनाया जाता है। हिन्दी विश्व में बोली जाने वाली प्रमुख भाषाओं में से एक है। विश्व की प्राचीन, समृद्ध और सरल भाषा होने के साथ-साथ हिन्दी हमारी राष्ट्रभाषा भी है। वह दुनियाभर में हमें सम्मान भी दिलाती है। यह भाषा है हमारे सम्मान, स्वाभिमान और गर्व की। हम आपको बता दें कि हिन्दी भाषा विश्व में सबसे ज्यादा बोली जाने वाली तीसरी भाषा है।

इतिहास– भारत की स्वतंत्रता के बाद 14 सितंबर 1949 को संविधान सभा ने एकमत से यह निर्णय लिया कि हिन्दी की खड़ी बोली ही भारत की राजभाषा होगी। इसी महत्वपूर्ण निर्णय के महत्व को प्रतिपादित करने तथा हिन्दी को हर क्षेत्र में प्रसारित करने के लिए राष्ट्रभाषा प्रचार समिति, वर्धा के अनुरोध पर सन् 1953 से संपूर्ण भारत में प्रतिवर्ष 14 सितंबर को हिन्दी दिवस के रूप में मनाया जाएगा।

हिन्दी का महत्व– धीरे-धीरे हिन्दीभाषा का प्रचलन बढ़ा और इस भाषा ने राष्ट्रभाषा का रूप ले लिया। अब हमारी राष्ट्रभाषा अंतरराष्ट्रीय स्तर पर भी बहुत पसंद की जाती है। इसका एक कारण यह है कि हमारी भाषा हमारे देश की संस्कृति और संस्कारों का प्रतिबिंब है। आज विश्व के कोने-कोने से विद्यार्थी हमारी भाषा और संस्कृति को जानने के लिए हमारे देश का रुख कर रहे हैं। एक हिंदुस्तानी को कम से कम अपनी भाषा यानी हिन्दी तो आनी ही चाहिए, साथ ही हमें हिन्दी का सम्मान भी करना सीखना होगा।

हिन्दी दिवस कब और क्यों मनाया जाता है– हिन्दी दिवस भारत में हर वर्ष 14 सितंबर को मनाया जाता है। हिन्दी हिंदुस्तान की भाषा है। राष्ट्रभाषा किसी भी देश की पहचान और गौरव होती है। हिन्दी हिंदुस्तान को बांधती है। इसके प्रति

अपना प्रेम और सम्मान प्रकट करना हमारा राष्ट्रीय कर्तव्य है। इसी कर्तव्य हेतु हम 14 सितंबर के दिन को हिन्दी दिवस के रूप में मनाते हैं। कश्मीर से कन्याकुमारी तक, साक्षर से निरक्षर तक प्रत्येक वर्ग का व्यक्ति हिन्दी भाषा को आसानी से बोल-समझ लेता है। यही इस भाषा की पहचान भी है कि इसे बोलने और समझने में किसी को कोई परेशानी नहीं होती। पहले के समय में अंग्रेजी का ज्यादा चलन नहीं हुआ करता था, तब यही भाषा भारतवासियों या भारत से बाहर रह रहे हर वर्ग के लिए सम्माननीय होती थी। लेकिन बदलते युग के साथ अंग्रेजी ने भारत की जमी पर अपने पांव गड़ा लिए हैं। जिस वजह से आज हमारी राष्ट्रभाषा को हमें हिंदी दिन के नाम से मनाना पड़ रहा है। पहले जहाँ स्कूलों में अंग्रेजी का माध्यम ज्यादा नहीं होता था, आज उनकी माँग बढ़ने के कारण देश के बड़े-बड़े स्कूलों में पढ़ने वाले बच्चे हिन्दी में पिछड़ रहे हैं। इतना ही नहीं, उन्हें ठीक से हिन्दी लिखना और बोलना भी नहीं आती है। भारत में रहकर हिन्दी को महत्व न देना भी हमारी बहुत बड़ी भूल है।

अंग्रेजी बाजार में पिछड़ती हिंदी- आजकल अंग्रेजी बाजार के चलते दुनियाभर में हिंदी जानने और बोलने वाले को अनपढ़ या एक गँवार के रूप में देखा जाता है या यह कह सकते हैं कि हिन्दी बोलने वालों को लोग तुच्छ नजरिये से देखते हैं। यह कतई सही नहीं है। हम हमारे ही देश में अंग्रेजी के गुलाम बन बैठे हैं और हम ही अपनी हिन्दी भाषा को वह मान-सम्मान नहीं दे पा रहे हैं, जो भारत और देश की भाषा के प्रति हर देशवासियों के नजर में होना चाहिए। हम या आप जब भी किसी बड़े होटल या बिजनेस क्लस के लोगों के बीच खड़े होकर गर्व से अपनी मातृभाषा का प्रयोग कर रहे होते हैं तो उनके दिमाग में आपकी छवि एक गँवार की बनती है। घर पर बच्चा अतिथियों को अंग्रेजी में कविता आदि सुना दे तो माता-पिता गर्व महसूस करने लगते हैं। इन्हीं कारणों से लोग हिन्दी बोलने से घबराते हैं।

उपसंहार- आज हर माता-पिता अपने बच्चों को अच्छी

शिक्षा के लिए अच्छे स्कूल में प्रवेश दिलाते हैं। इन स्कूलों में विदेशी भाषाओं पर तो बहुत ध्यान दिया जाता है लेकिन हिन्दी की तरफ कोई खास ध्यान नहीं दिया जाता। लोगों को लगता है कि रोजगार के लिए इसमें कोई खास मौके नहीं मिलते। हिन्दी दिवस मनाने का अर्थ है गुम हो रही हिन्दी को बचाने के लिए एक प्रयास। कोई भी व्यक्ति अगर हिन्दी के अलावा अन्य भाषा में पारंगत है तो उसे दुनिया में ज्यादा ऊँचाई पर चढ़ने की बुलंदियाँ नजर आने लगती हैं चाहे वह कोई भी विदेशी भाषा हो, फ्रेंच या जर्मन या अन्य और ये कतई सही नहीं है।

- बड़े विद्या आशोक
(बी.ए.एस. वाय.)

***

अंतर्राष्ट्रीय स्तर पर हिंदी

विश्व की दूसरी सबसे बड़ी भाषा है हिंदी चीनी भाषा के बाद यह विश्व में सबसे अधिक बोली जाने वाली भाषा है। भारत और अन्य देशों में 60 करोड़ से अधिक लोग हिंदी बोलते हैं। पढ़ने और लिखते हैं इतना ही नहीं कि फिजी, मॉरीशस, युगांडा जैसे दूसरे देशों की अधिकतर जनता हिंदी बोलती है। भारत से सटे नेपाल की भी कुछ जनता हिंदी बोलती है। आज हिंदी राजभाषा संपर्क भाषा, जन भाषा के सोपानों को पार कर विश्व भाषा बनने की ओर अग्रेसर है।

हिंदी भाषा प्रेम मिलान और सौहार्द की भाषा है। यह मुख्य रूप से आर्यों पर पार्सियों की देन है हिंदी के ज्यादातर शब्द संस्कृत, अरबी और फारसी भाषा से लिए गए हैं। हिंदी अपने आप में एक समर्थ भाषा है। प्रकृति से शालिनता, सहिष्णुता और भारत की राष्ट्रीय चेतना की सम वाहिका है। हिंदी यह विश्व की एक प्राचीन समृद्ध तथा महान भाषा होने के साथ ही हमारी राजभाषा है। भारत की स्वतंत्रता के बाद 14 सितंबर 1949 को संविधान सभा ने एकमत से यह निर्णय लिया कि हिंदी की खड़ी बोली ही भारत की राजभाषा होगी। प्रतिवर्ष हिंदी दिवस के रूप में मनाया जाता है। अंतर्राष्ट्रीय स्तर पर हिंदी के प्रति जागरूकता पैदा करने और हिंदी के प्रयोग को प्रोत्साहन देने के उद्देश्य विश्व हिंदी सम्मेलन जैसे समारोह की भी शुरुआत की गई है। 10 जनवरी 1975 को नागपुर से शुरू हुआ यह सफर आज भी जारी है। अब इस दिन को विश्व हिंदी दिवस के रूप में भी मनाया जाने लगा है। हिंदी भारत ही नहीं पूरे विश्व में एक विशाल क्षेत्र और जन समूह की भाषा है। 1952 में उपयोग की जाने वाली भाषा के आधार पर यह विश्व में पांचवें स्थान पर थी। इसी के आसपास चीनी और अंग्रेजी के बाद तीसरे स्थान पर आ गई ऐसे में यह पाया गया कि हिंदी बोलने वालों की संख्या पूरे विश्व में अंग्रेजी भाषाओं की संख्या से अधिक है। जो मध्यम वर्ग के एक विशाल क्षेत्र को अपने में समेटे इस मध्यम वर्ग की क्रयशक्ति पिछले कुछ वर्षों में काफी बढ़ी है। आज अपने माल के प्रचार प्रसार पैकिंग गुणवत्ता आदि के लिए हिंदी को अपनाना बहुराष्ट्रीय कंपनियों की व्यवस्था है। और उनकी यही व्यवस्था आज हिंदी की शक्ति बन गई है। ऐसी के दशक में भारत में उदारीकरण वैश्वीकरण की प्रक्रिया तीव्र हुई इसके परिणाम स्वरूप अनेक विदेशी बहुराष्ट्रीय कंपनियाँ भारत में आईं तो हिंदी के लिए एक खतरा दिखाई दिया था क्योंकि वह अपने साथ अंग्रेजी लेकर आई थी। मीडिया महारथी रूपर्ट मर्डोक स्टार चैनल लेकर आए अंग्रेजी में यह चैनल बड़ी धूमधाम से शुरू हुआ था इस तर्ज पर सोनी और अन्य दूसरे चैनल भी अंग्रेजी में अपने कार्यक्रम लेकर भारत में आए मगर सब को

विवश होकर हिंदी की ओर मोड़ना पड़ा क्योंकि इन्हें अपनी दर्शक संख्या बढ़ानी थी जो हिंदी से ही संभव था। आज टीवी चैनल एवं मनोरंजन की दुनिया में सबसे अधिक मुनाफे की भाषा है। कुल विज्ञापनों का लगभग 75% हिंदी माध्यम में है। हिंदी फिल्मों तथा हिंदी गानों ने भी हिंदी के प्रचार-प्रसार में अपना योगदान दिया है। इसके बाद से टीवी के चैनल से प्रसारित कार्यक्रमों की लोकप्रियता भी बढ़ी है। इसका अनुमान इससे लगाया जा सकता है कि जीन सैटेलाइट चैनलों ने भारत में अपने कार्यक्रमों का आरंभ केवल अंग्रेजी भाषा से किया था उन्हें अपनी भाषा नीति में परिवर्तन करना पड़ा है। अब स्टार प्लस, झी टीवी झी.न्यूज, स्टार न्यूज, डिस्कवरी, नेशनल ज्योग्राफिक आदि टीवी चैनल अपने कार्यक्रम हिंदी में दे रहे हैं। आज सभी चैनल तथा फिल्म निर्माता अंग्रेजी कार्यक्रम और फिल्मों को हिंदी में डब करके प्रस्तुत करने लगे हैं। इसका जीता जागता उदाहरण है जुरासिक पार्क जैसी लोकप्रिय फिल्म को हिंदी में डब किया जाना इसके हिंदी संस्करण ने सिर्फ भारत में इतने पैसे कमाए जितने अंग्रेजी संस्करण ने पूरे विश्व में नहीं कमाए थे। बीसवीं सदी के अंतिम दशक में हिंदी का अंतरराष्ट्रीय विकास बहुत तेजी से हुआ है। वह विज्ञापन संगीत सिनेमा और बाजार के क्षेत्र में हिंदी की माँग तेजी से बढ़ी है वहीं किसी और भाषा में नहीं है।

उपसंहार- विश्व के लगभग 150 विश्वविद्यालयों तथा सैकड़ों छोटे-बड़े केंद्रों में विश्वविद्यालय स्तर से लेकर शोध के स्तर तक हिंदी के अध्ययन अध्यापन की सुविधा हुई है। विदेशों से 25 से अधिक पत्र पत्रिकाएँ लगभग नियमित रूप से हिंदी में प्रकाशित हो रही है। यही की हम एफ.एम. सहित अनेक देशों हिंदी कार्यक्रम प्रसारित कर रहे हैं। जिनमें बीबीसी जर्मनी के ढाँचे वाले जापान के एनएचके वर्ल्ड और चीन के चाइना रेडियो इंटरनेशनल की हिंदी सेवा प्रमुख है। हिंदी भाषा और इसमें निहित भारत की सांस्कृतिक धरोहर इतनी शुरू और संभव है कि इसे और अधिक प्रयत्न किए जाने पर भी इसके विकास की गति बहुत तेज है। ध्यान, योग, आसन और आयुर्वेद विषयों के साथ-साथ इनसे संबंधित हिंदी शब्दों का विश्व अभी दूसरी भाषाओं में विलय हो रहा है। भारतीय संगीत हस्तकला भोजन और वस्त्रों की विदेशी माँग जैसी आज है पहले कभी नहीं थी। लगभग हर देश में योग और आयुर्वेद के केंद्र खुल गए हैं जो दुनिया भर के लोगों को भारतीय संस्कृति की ओर आकर्षित करते हैं। ऐसी संस्कृति जिसे पाने के लिए हिंदी के रास्ते से ही पहुँचा जा सकता है। भारतीयों ने अपनी कड़ी मेहनत प्रतिभा और कुशाग्र बुद्धि से पहचान बनायी है।

-आधाव लक्ष्मण बाबासाहेब
(बी.ए.टी.वाय)

हिंदुस्तान के मस्तक की बिंदी

भाषा जब सहज बहती,
संस्कृति, प्रकृति संग चलती।

भाषा-सभ्यता की संपदा,
सरल रहती अभिव्यक्ति सर्वदा।

कम्प्यूटर के युग के दौर में,
थोपी जा रही अंग्रेजी शोर में।

आधुनिकता की कहते इसे जान,
छीन रहे हैं हिन्दी का रोज मान।

हम सब मिलकर दें सम्मान,
निज भाषा पर करें अभिमान।

हिंदुस्तान के मस्तक की बिंदी
जन-जन की आत्मा बने हिन्दी।

हिन्दी के प्रति होंगे हम सजग
राष्ट्रभाषा को मानेगा सारा जग।

– परजने बळीराम
(बी.ए.टी.वाय.)

मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम अपने सुख दुख रचते हो।
मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम अपनाते हो, अलसाते हो।
मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम अपने सुख दुख रचते हो।

मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम अपनाते हो, अलसाते हो
मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम अपनी कथा सुनाते हो

मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम जीवन साज पेसंगत देते
मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुम, भाव नदी का अमृत पीते

मैं वह भाषा हूँ, जिसमें तुमने बचपन खेला और बढ़े
हुये वह भाषा, जिसमें तुमने यौवन, प्रीत के पाठ पढ़े
माँ मिट्टी खा ली मैंने... तुतलाकर मुझमें बोले
माँ भी मेरे शब्दों में बोली थी- जा मुँह धो ले

जै जै करना सीखे थे, और बोले थे अल्ला-अल्ला
मेरे शब्द खजाने से ही खूब किया हल्ला गुल्ला

उर्दू मासी के संग भी खूब सजाया कॉलेज मंच
रची शायरी प्रेमिका पे और रचाए प्रेम प्रपंच
आंसू मेरे शब्दों के और प्रथम प्रीत का प्रथम बिछोह
पत्नी और बच्चों के संग फिर, मेरे भाव के मीठे मोह

सब कुछ कैसे तोड़ दिया और सागर पार में जा झूले
मैं तो तुमको भूल न पाई कैसे तुम मुझको भूले

भावों की जननी मैं, माँ थी, मैं थी रंग तिरंगे का
जन-जन की आवाज भी थी, स्वर थी भूखे नंगों का
फिर क्यों एक पराई सी मैं, यो दोरी के बाहर खड़ी
इतने लालों की माई मैं, क्यों इतनी असहाय पड़ी...

– यादव पुजा
(बी.ए.टी.वाय.)

ENGLISH SECTION EDITORIAL

It gives me immense pleasure to present English Section for Annual Magazine of College "Adarsh". This year of the college was enjoyed with teaching & extra curricular activities. The college magazine "Adarsh" gives opportunity to the student who has touch of literature.

Our college is situated in rural area. The students live in remote areas surrounded by rivers, valleys, trees. This serene atmosphere insists them to think from aesthetic point of view these are the sources of inspiration to create poetry, articles & expound their thoughts and feelings.

The whole world is facing the problem of environment. The deterioration of environment is the major issue of the present era. The problems like global warming, various diseases are the result of pollution, so our teachers & students have also focussed on environment awareness.

Most of the students are trying to write for the first time. They are inexperienced I congratulate all those students whose articles are selected for this magazine.

Literature is mirror of life. Therefore the aspects of life should be focussed. In this section, the students have written poems on life, love, power of women etc.

At last, I express my sincere thanks for guidance of Principal Dr. S.K. Tupe. I am also thankful to Dr. Sudhir Yewale, the editor in chief as well as Prof. Dr. Korde R.C. & Dr. Landge R.A. for their co-operation & suggestion.

- Ramesh Lahoti
Co-Editor, Dept. of English

हिन्दी भाषा : विद्वानों के सुविचार

1 हमारी भारत भारती की शैशवावस्था का रूप ब्राह्मी या देवनागरी है, उसकी किशोरावस्था वैदिक भाषा और संस्कृति उसकी यौवनावस्था की सुंदर मनोहर छटा है।

– बदरीनारायण चौधरी प्रेमधन

2 जापानियों ने जिस ढंग से विदेशी भाषाएँ सीखकर अपनी मातृभाषा को उन्नति के शिखर पर पहुँचाया है उसी प्रकार हमें भी मातृभाषा का भक्त होना चाहिए।

– श्यामसुंदर दास

3 राष्ट्रीयता का भाषा और साहित्य के साथ बहुत ही घनिष्ठ और गहरा संबंध है।

– डॉ. राजेन्द्र प्रसाद

4 अंग्रेजी सीखकर जिन्होंने विशिष्टता प्राप्त की है, सर्वसाधारण के साथ उनके मत का मेल नहीं होता। हमारे देश में सबसे बढ़कर भेद वही है।

– रवीन्द्रनाथ ठाकुर

5 हिन्दी उन सभी गुणों से अलंकृत है जिनके बल पर वह विश्व की साहित्यिक भाषाओं की अगली श्रेणी में सभासीन हो सकती है।

– मैथिलीशरण गुप्त

6 इस विशाल प्रदेश के हर भाग में शिक्षित-अशिक्षित, नागरिक और ग्रामीण सभी हिन्दी को समझते हैं।

– राहुल सांकृत्यायन

7 हमारी नागरी दुनिया की सबसे अधिक वैज्ञानिक लिपि है।

– राहुल सांकृत्यायन

8 हिन्दी भाषी प्रदेश की जनता से वोट लेना और उनकी भाषा तथा साहित्य को गालियाँ देना कुछ नेताओं का दैनिक व्यवसाय है। –

– डॉ. रामविलास शर्मा

9 देवनागरी लिपि की वैज्ञानिकता स्वयं सिद्ध है।

– महावीर प्रसाद द्विवेदी

10 सच्चा राष्ट्रीय साहित्य, राष्ट्रभाषा से उत्पन्न होता है।

– वाल्टर चेंनिंग

– सुपेकर सविता भगवान

(बी.ए.टी.वाय.)

Value of Friendship

Friendship is one of life's greatest treasures, Friends that are loyal are always there to make you laugh when you are down. they are not afraid to help you, avoid mistakes and they look out for your best interest. These kind of friends can be hard to find, but they offer a friendship that will last a lifetime. Other friends may not be quite loving. The pain caused by a friendship marked by betrayal is not easy to overcome. In fact, many poems find their inspiration from the joy brought about by a loving friendship or the pain caused by a failed friendship.

- Collected by

- **Chaure Aaba**
(B.Sc. S.Y.)

***

The Secret to Success

Once, a young man asked the wise man, Socrates, the secret to success. Socrates patiently listened to the man's question and told him to meet him near the river the next morning for the answer. The next morning Socrates asked the young man to walk with him towards the river. As they went in the river the water got up to their neck. But to the young man's surprise Socrates ducked him into the water. The young man struggled to get out of the water, but Socrates was strong and kept him there until the boy started turning blue. Socrates asked, "What did you want the most when your head was in the water?" The young man replied, "Air" Socrates said, "That is the secret to success. When you want success as badly as you wanted the air while you were in the water, then you will get it. There is no other secret."

Moral of the Story: A burning desire is the starting point of all accomplishment. Just like a small fire cannot give much heat, a weak desire cannot produce great results.

- Collected by
- **Rankhamb Shraddha**
(B.Sc.S.Y.)

Environment Awareness:

Need of Time

Introduction:

All living things that live on this earth come under the environment. Whether they live on land or water they are part of the environment. The environment also includes air, water, sunlight, plants, animals, etc. Moreover, the earth is considered the only planet in the universe that supports life. The environment can be understood as a blanket that keeps life on the planet safe and sound.

Importance of Environment

We truly cannot understand the real worth of the environment. But we can estimate some of its importance that can help us understand its importance. It plays a vital role in keeping living things healthy in the environment. Likewise, it maintains the ecological balance that will keep check of life on earth. It provides food, shelter, air, and fulfills all the human needs whether big or small. Moreover, the entire life support of humans depends wholly on the environmental factors. In addition, it also helps in maintaining various life cycles on earth. Most importantly, our environment is the source of natural beauty and is necessary for maintaining physical and mental health.

Benefits of the Environment

The environment gives us countless benefits that we can't repay our entire life, as they are connected with the forest, trees, animals, water, and air. The forest and trees filter the air and absorb harmful gases. Plants purify water, reduce the chances of flood maintain natural balance and many others. Moreover, the environment keeps a close check on the environment and its functioning: it regulates the vital systems that are essential for the ecosystem. Besides, it maintains the culture and quality of life on earth. The environment regulates various natural cycles that happen daily. These cycles help in maintaining the natural balance

between living things and the environment. Disturbance of these things can ultimately affect the life cycle of humans and other living beings. The environment has helped us and other living beings to flourish and grow from thousands of years. The environment provides us fertile land, water, air, livestock and many essential things for survival.

Cause of Environmental Degradation

Human activities are the major cause of environmental degradation because most of the activities humans do harm the environment in some way. The activities of humans that causes environmental degradation is pollution, defective environmental policies, chemicals, greenhouse gases, global warming, ozone depletion, etc. All these affect the environment badly. Besides these, the overuse of natural resources will create a situation in the future and there will be no resources for consumption. And the most basic necessity of living air will get so polluted that humans have to use bottled oxygen for breathing. Above all, increasing human activity is exerting more pressure on the surface of the earth which is causing many disasters in an unnatural form. Also, we are using the natural resources at a pace that within a few years they will vanish from the earth.

Conclusion:

To conclude, we can say that it is the environment that is keeping us alive. Without the blanket of environment, we won't be able to survive. Moreover, the environment's contribution to life cannot be repaid. Besides, still what the environment has done for us, in return we only have damaged and degraded it.

- Collected by
Pokale Kush
(B.Sc. S.Y.)

***

Covid-19

What is the 2019 coronavirus?

In early 2020, a new virus began generating headlines all over the world because of the unprecedented speed of its transmission. Its origins have been traced to a food market in Wuhan, China, in December 2019. From there, it's reached countries as distant as the United States and the Philippines. The virus (officially named SARS-CoV-2) has been responsible for millions of infections globally, causing hundreds of thousands of deaths. The United States is the country most affected. The disease caused by an infection with SARS-CoV-2 is called COVID-19. stands for CORONA VIRUS DISEASE 2019. In spite of the global panic in the news about this virus you're unlikely to contract SARS-CoV-2 unless you've been in contact with someone who has a SARS-CoV-2 infection

What are the symptoms?

Doctors are learning new things about this virus every day. So far, we know that COVID-19 may not initially cause any symptoms for some people. You may carry the virus for 2 days or up to 2 weeks Trusted Source before you notice symptoms.

Some common symptoms that have been specifically linked to COVID-19 include :

- * shortness of breath
- * a cough that gets more severe over time
- * a low-grade fever that gradually increases in temperature
- * fatigue

Less common symptoms include:

- * chills
- * repeated shaking with chills
- * sore throat
- * headache
- * muscle aches and pains
- * loss of taste
- * loss of smell

These symptoms may become more severe in some people. Call emergency medical services if you or someone you care for have any of the following symptoms:

- * trouble breathing
- * blue lips or face
- * persistent pain or pressure in the chest
- * confusion
- * excessive drowsiness

The Centers for Disease Control and Prevention (CDC) Trusted Source is still investigating the full list of symptoms.

COVID-19 versus the Flu

We're still learning about whether the 2019 coronavirus is more or less deadly than the seasonal flu. This is difficult to determine because the number of total cases, including mild cases in people who don't seek treatment or get tested, is unknown. However, early evidence suggests that this coronavirus causes more deaths than the seasonal flu. An estimated 0.04 to 0.2 percent Trusted Source of people who developed the flu during the 2019-2020 flu season in the United States died as of April 4, 2020. This is compared to about 6 percent of those with a confirmed case of COVID-19 in the United States,

according to the CDC Trusted Source.

Here are some common symptoms of the flu:

- cough
- runny or stuffy nose
- sneezing
- sore throat
- fever
- headache
- fatigue
- chills
- body aches

What causes coronaviruses?

Coronaviruses are zoonotic. This means they first develop in animals before being transmitted to humans. For the virus to be transmitted from animals to humans, a person has to come into close contact with an animal that carries the infection. Once the virus develops in people, coronaviruses can be transmitted from person to person through respiratory droplets. This is a technical name for the wet stuff that moves through the air when you cough, sneeze, or talk. The viral material hangs out in these droplets and can be breathed into the respiratory tract (your windpipe and lungs), where the virus can then lead to an infection. It's possible that you could acquire SARS-CoV-2 if you touch your mouth, nose, or eyes after touching a surface or object that has the virus on it. However, this is not thought to be the main way that the virus spreads. The 2019 coronavirus hasn't been definitively linked to a specific animal. Researchers believe that the virus may have been passed from bats to another animal either snakes or pangolins

and then transmitted to humans. This transmission likely occurred in the open food market in Wuhan, China.

Who's at increased risk?

You're at high risk for contracting SARS CoV-2, if you come into contact with someone who is carrying it, especially if you've been exposed to their saliva or been near them when they coughed, sneezed, or talked. Without taking proper preventive measures, you're on this if you:

- * live with someone who has contracted the virus.
- * are providing home care for someone who has contracted the virus.
- * have an intimate partner who has contracted the virus.

Older adults and people with certain health conditions have a higher risk for severe complications if they contract the virus. These health conditions include Trusted Source.

- * serious heart conditions, such as heart failure, coronary artery disease, cardiomyopathies
- * kidney disease
- * chronic obstructive pulmonary disease (COPD)
- * obesity, which occurs in people with a body mass index (BMI) of 30 or higher.
- * sickle cell disease.
- * a weakened immune system from a solid organ transplant.
- * type 2 diabetes

Pregnant women have a higher risk of complications from other viral infections, but it's not yet known if this is the case with COVID-19. The CDC Trusted Source states

that pregnant people seem to have the same risk of contracting the virus as adults who aren't pregnant. However, the CDC also notes that those who are pregnant are at greater risk of getting sick from respiratory viruses compared to those who aren't pregnant.

Transmitting the virus from mother to child during pregnancy isn't likely, but the new born is able to contract the virus after birth

How are coronaviruses diagnosed?

COVID-19 can be diagnosed similarly to other conditions caused by viral infections using a blood, saliva, or tissue sample. However, most tests use a cotton swab to retrieve a sample from the inside of your nostrils. The CDC, some state health departments, and some commercial companies conduct tests. See your state's health department website Trusted Source to find out where testing is offered near you. On April 21, 2020, the Food and Drug Administration (FDA) Trusted Source approved the use of the first COVID-19 home testing kit. Using the cotton swab provided, people will be able to collect a nasal sample and mail it to a designated laboratory for testing. The emergency-use authorization specifies that the test kit is authorized for use by people whom healthcare professionals have identified as having suspected COVID-19. Talk to your doctor right away if you think you have COVID-19 or you notice symptoms.

What treatments are available.

There's currently no treatment specifically proved for COVID-19, and no cure for an

infection, although treatments and vaccines are currently under study. In managing symptoms as the virus is used, you think you have COVID-19. Your doctor will recommend treatment for any symptoms or complications that develop and let you know if you need to seek emergency treatment. Other coronaviruses like SARS and MERS are also treated by managing symptoms. In some cases, experimental treatments have been tested to see how effective they are. Examples of therapies used for the illnesses include:

- * antiviral or retroviral medications.
- * breathing support such as mechanical ventilation.
- * steroids to reduce lung swelling
- * blood plasma transfusions

What are the possible complications from COVID-19?

The most serious complication of COVID-19 is a type of pneumonia that's the 2019 novel coronavirus infected pneumonia (NCIP). Results from a 300 study of 138 people admitted into hospitals in Wuhan, China, with NCIP found that 26 percent of those admitted had severe cases and needed to be treated in the intensive care unit (ICU). About 4.3 percent of the people who were admitted to the ICU died from this type of pneumonia. It should be noted the people who were admitted to the ICU were on average older and had more underlying health conditions than people who didn't go to the ICU. So far, NCIP is the complication specifically linked to the 2019 Coronavirus. Researchers have seen the following complications in people who have developed

COVID-19.

- * acute respiratory distress syndrome (ARDS)
- * irregular heart rate arrhythmia)
- * severe muscle pain (myalgia)
- * fatigue
- * heart damage or heart attack
- * multisystem inflammatory syndrome in children (MIS-C), also known as pediatric multisystem inflammatory syndrome (PMIS)

How can you prevent coronaviruses?

The best way to prevent the transmission of infection is to avoid or limit contact with people who are showing symptoms of COVID-19 or any respiratory infection. The next best thing you do is practice good hygiene and physical distancing to prevent bacteria and viruses from being transmitted.

Prevention tips

- * Wash your hands frequently for at least 20 seconds at a time with warm water and soap. How long is 20 seconds? About as long as it takes to sing your "ABCs."
- * Don't touch your face, eyes, nose, or mouth when your hands are dirty.
- * Don't go out if you're feeling sick or have any cold or flu symptoms.
- * Stay at least 6 feet Trusted Source (2 meters) away from people.
- * Cover your mouth with a tissue or the inside of your elbow whenever you sneeze or cough. Throw away any tissues you use right away.
- * Clean any objects you touch a lot. Use disinfectants on objects like phones, computers, and doorknobs. Use soap and

water for objects that you cook or eat with, like utensils and dishware.

Should you wear a mask?

If you're out in a public setting where it's difficult to follow physical distancing guidelines, the CDC Trusted Source recommends that you wear a cloth face mask that covers your mouth and nose. When worn correctly, and by large percentages of the public, these masks can help to slow the transmission of SARS-CoV-2. That's because they can block the respiratory droplets of people who may be asymptomatic or people who have the virus but have gone undiagnosed. Respiratory droplets get into the air when you:

- * exhale
- * talk
- * cough
- * sneeze

You can make your own mask using basic materials such as:

- * bandana
- * T-shirt
- * cotton fabric

- Collected by:
Jadhav Chaya (B.A.S.Y)

प्राध्यापक सूची

अ.क्र.	प्राध्यापकाचे नाव	शैक्षणिक पात्रता	विभाग	हुदा
1.	डॉ.तुपे एस.के.	एम.एस्सी. बी.एड. पीएच.डी.	भौतिकशास्त्र	प्र.प्राचार्य
2.	डॉ.क्षीरसागर आर.पी.	एम.ए. एम.पी.एड्. पीएच.डी.	शा.शिक्षण	शा.शि.नि.
3.	डॉ.कोरडे आर.सी.	एम.ए.पीएच.डी., सेट	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक
4.	प्रा.लाहोटी आर.के.	एम.ए. बी.एड. एम.फील.	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक
5.	डॉ.लांडगे आर.ए.	एम.ए., एम.फील. पीएच.डी.	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक
6.	प्रा.डॉ.घोळवे ए.यु.	एम.ए. पीएच.डी.	मराठी	प्राध्यापक
7.	डॉ.पवळे एन.डी.	एम.ए. नेट, एम.फील. पीएच.डी.	मराठी	सहा.प्राध्यापक
8.	प्रा.डॉ.सानप एस.बी.	एम.ए.बी.एड्. सेट, नेट, पीएच.डी.	हिंदी	प्राध्यापक
9.	प्रा.वाघमारे के.एच.	एम.ए.एम.फील., सेट	हिंदी	सहा.प्राध्यापक
10.	डॉ.डोंगळीकर सी.व्ही.	एम.ए., पीएच.डी.	गृहशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
11.	प्रा.सौ.सय्यद ए.ए.	एम.ए., एम.फील.	गृहशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
12.	प्रा.गुंडे व्ही.बी.	एम.ए., एम.फील	इतिहास	सहा.प्राध्यापक
13.	प्रा.पवार बी.टी.	एम.ए., एम.फील	राज्यशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
14.	डॉ.येवले एस.ए.	एम.ए., नेट, पीएच.डी.	समाजशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
15.	डॉ.मुळे पी.एम.	एम.ए., एम.फील., पीएच.डी.	अर्थशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
16.	डॉ.जाधव व्ही.एस.	एम.ए., पीएच.डी. सेट	लोकप्रशासन	सहा.प्राध्यापक
17.	डॉ.सावते एस.आर.	एम.ए., एम.फील, पीएच.डी. नेट	भूगोल	सहयोगी प्राध्यापक
18.	डॉ.येडे जी.एन.	एम.ए., एम.फील	भूगोल	सहा.प्राध्यापक
19.	प्रा.गांगडें आर.एस.	एम.ए., एम.फील	भूगोल	सहा.प्राध्यापक
20.	प्रा.येवले डी.ए.	एम.कॉम., एम.फील.	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
21.	डॉ.आडगावकर जी.एस.	एम.कॉम., एम.फील., पीएच.डी.	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
22.	डॉ.घुमरे डी.एन.	एम.कॉम. बी.एड्. जी.डी.सी. अँड ए. सेट, नेट	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
23.	डॉ.लोमटे एस.बी.	एम.एस्सी., बी.एड. पीएच.डी.	रसायनशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
24.	प्रा.निंगदाळे व्ही.बी.	एम.एस्सी.नेट	रसायनशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
25.	डॉ.चौधर यु.एन.	एम.एस्सी., सेट, नेट	रसायनशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
26.	डॉ.संपाळ एस.एन.	एम.एस्सी., नेट पीएच.डी.	रसायनशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
27.	डॉ.घोलप पी.एन.	एम.एस्सी., बी.एड्., एल.एल.बी., पीएच.डी.	वनस्पतीशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
28.	डॉ.पठाण टी.एस.	एम.एस्सी., पीएच.डी.	प्राणीशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
29.	प्रा.घाडगे आर.बी.	एम.एस्सी., बी.एड्. नेट	गणित	सहा.प्राध्यापक
30.	श्री.जोगदंड एस.बी.	एम.लिब. एम.फील	ग्रंथालय	ग्रंथालय

प्राध्यापक सूची (सी.एच.बी.)

अ.क्र.	प्राध्यापकाचे नाव	शैक्षणिक पात्रता	विभाग	हुद्दा
१	प्रा.सौ.थोरात व्ही.टी.	एम.ए.	इतिहास	सहा.प्राध्यापक
२	प्रा.शेळके बी.ए.	एम.ए.	राज्यशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
३	डॉ.उगले बी.पी.	एम.ए., पीएच.डी.	अर्थशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
४	प्रा.बडे पी.आर.	एम.एस्सी.	प्राणीशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
५	प्रा.शेख इनताज आ.ए.	एम.एस्सी.	भौतिकशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
६	प्रा.प्रदिप भास्कर काळे	एम.एस्सी.	भौतिकशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
७	प्रा.एन.बी.गायकवाड	एम.एस्सी.	भौतिकशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
८	प्रा.कदम किशोर	एम.एस्सी.	भौतिकशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
९	प्रा.जी.एल.आखाडे	एम.कॉम.	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
१०	प्रा.एम.ए.मस्के	एम.कॉम.	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
११	प्रा.व्ही.एस.दहिवाले	एम.कॉम.	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
१२	प्रा.आर.बी.डोंगरे	एम.कॉम., बी.एड.	वाणिज्य	सहा.प्राध्यापक
१३	प्रा.ज्ञानेश्वर श्रीधरराव घोडके	एम.ए.	शारीरिक शिक्षण	सहा.प्राध्यापक
१४	डॉ.ए.एस.शेंडगे	एम.एस्सी., पीएच.डी.	रसायनशास्त्र	सहा.प्राध्यापक
१५	प्रा.आयशा हकिम पठाण	एम.एस्सी.	गणित	सहा.प्राध्यापक
१६	प्रा. एस.एस.खोले	एम.एस्सी.	गणित	सहा.प्राध्यापक
१७	प्रा.एम.बी.आघाव	एम.ए.	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक
१८	प्रा. आर.बी.गायकवाड	एम.ए.	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक
१९	प्रा.एस.एस.तागड	एम.ए.	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक
२०	प्रा. एस.एम.गिरी	एम.ए.	इंग्रजी	सहा.प्राध्यापक

शिक्षकेत्तर कर्मचारी

अ.क्र.	कर्मचाऱ्याचे	शैक्षणिक पात्रता	हुदा
1.	श्री.शेळके एन.ए.	एम.ए.	का.अधिक्षक
2.	श्री.शेनकुडे. बी.एस.	बी.कॉम.	मुख्य लिपीक
3.	श्री.सय्यद ए.जे.	बी.ए.बी.पी.एड्.	वरिष्ठ लिपीक
4.	श्री.बहादूर्गे एल.बी.	बी.ए.	कनिष्ठ लिपीक
5.	श्री.तांबे पी.बी.	बी.ए.	कनिष्ठ लिपीक
6.	श्री.रणखांब एस.एस.	बी.ए.	प्रयोगशाळा सहाय्यक
7.	श्री.हलकुडे एन.आर.	एस.एस.सी.	प्रयोगशाळा परिचर
8.	श्री.खेडकर यु.पी.	एच.एस.सी.	प्रयोगशाळा परिचर
9.	श्री.पवार बी.बी.	एच.एच.सी.	प्रयोगशाळा परिचर
10.	श्री.शिंदे एच.जे.	एच.एच.सी.	प्रयोगशाळा परिचर
11.	श्री.येडे जी.डी.	बी.ए.	प्रयोगशाळा परिचर
12.	श्री.तुपे व्ही.एस.	एच.एच.सी.	प्रयोगशाळा परिचर
13.	श्री.बहीर बी.आर.	बी.ए.	ग्रंथपाल परिचर
14.	श्री.पेंढारे एम.आर.	बी.ए.	ग्रंथपाल परिचर
15.	श्री.आहेर एस.आर.	एच.एच.सी.	सेवक

आदर्श शिक्षण संस्था, बीड

कार्यकारी मंडळ

अ.क्र.	सभासदाचे नाव	पद
१.	श्री.काकडे नानासाहेब रावसाहेब	अध्यक्ष
२.	सौ.भारती राजेंद्र क्षीरसागर	उपाध्यक्ष
३.	श्री.जयदत्त सोनाजीराव क्षीरसागर	सचिव
४.	श्री.भागवत माधवराव पवळ	सहसचिव
५.	श्री.हरिभाऊ भैरुजी खांडे	खजिनदार
६.	सौ.प्रिया प्रकाशराव महिंद्रे	सभासद
७.	श्री.सुंदर सिताराम सिरसाट	सभासद
८.	श्री.बबन दशरथ गोरे	सभासद
९.	श्रीमती मधुमाला पंढरीनाथ सरडे	सभासद

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय

स्थानिक कार्यकारी मंडळ

अ.क्र.	सभासदाचे नाव	पद
१.	श्री.रावसाहेब लक्ष्मणराव पाटील	अध्यक्ष
२.	श्री.धर्मराज बाबासाहेब जायभाये	उपाध्यक्ष
३.	प्राचार्य डॉ.देशमाने पी.बी.	सचिव
४.	श्री.सतीष गणपत काटे	सदस्य
५.	प्रा.पवार बंडू थावरा	शिक्षक प्रतिनिधी
६.	डॉ.शाम बबनराव सानप	शिक्षक प्रतिनिधी
७.	डॉ.सौ.चेतना विश्वनाथराव डोंगळीकर	शिक्षक प्रतिनिधी
८.	श्री.नेमिनाथ आत्माराम शेळके	शिक्षकेतर सदस्य
९.	श्री.सय्यद अजिज सय्यद जानू	शिक्षकेतर सदस्य
१०.	श्री.लक्ष्मण वसुदेव बाहादूर्गे	शिक्षकेतर सदस्य

● ● प्रकाशक ● ●

प्र.प्राचार्य डॉ.संजय तुपे

कालिकादेवी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,
शिरूर (का.), जि.बीड (महाराष्ट्र) - ४१३ २४९